

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI

CEZA MUHALEMESİ HUKUKUNDA UZLAŞTIRMA

Yüksek Lisans Tezi

MUSTAFA AYDIN AŞIK

İstanbul, 2019

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI

CEZA MUHALEMESİ HUKUKUNDA UZLAŞTIRMA

Yüksek Lisans Tezi

MUSTAFA AYDIN AŞIK

Danışman: PROF. DR. AHMET GÖKCEN

İstanbul, 2019

TEZ ONAY BELGESİ

KAMU HUKUKU Anabilim Dalı KAMU HUKUKU Bilim Dalı TEZLİ YÜKSEK LİSANS öğrencisi MUSTAFA AYDIN AŞIK'ın CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA UZLAŞTIRMA adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 20.06.2019 tarih ve 2019-18/17 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 25/06/2019

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

1.	Tez Danışmanı	Prof. Dr. AHMET GÖKÇEN	İmzası
2.	Jüri Üyesi	Dr.Öğr. Üyesi ESRA ALAN AKCAN	
3.	Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi KERİM ÇAKIR	

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı : Mustafa Aydın AŞIK
Anabilim Dalı : Kamu Hukuku
Programı : Kamu Hukuku
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ahmet GÖKÇEN
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans - 2019
Anahtar Kelimeler : Onarıcı Adalet, Uzlaşma, Uzlaştırma, Uzlaştırmacı

ÖZET

CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA UZLAŞTIRMA

Uzlaştırma müessesesi, mağdur haklarının korunması yönündeki gelişmeler neticesinde ortaya çıkan onarıcı adalet anlayışının uygulamalarından biridir. Bu müessese aslında kültürümüze yabancı olmayan bir kavram olmasına rağmen ne yazık ki Mülga Türk Ceza Kanunu ile Mülga Ceza Muhakemesi Usulü Kanununda yer almamakta idi. 2005 yılında yapılan düzenleme ile mevzuatımıza ilk önce Türk Ceza Kanunu ile girmiş olup daha sonra yapılan değişikliklerle Ceza Muhakemesi Kanunumuzda yer almaya başlamıştır.

Uzlaştırma sürecinde yer alan aktörler; uzlaştırmacı, mağdur ve faildir. Bu müessesenin temelinde, mağdurun mağduriyetinin giderilmesi ve failin yargılama ortamına yönlendirilmemesi yer almaktadır. Uzlaştırmacı tarafından, taraflar arasında iletişim kurulması sağlanarak tarafların özgür iradeleriyle aralarındaki husumet giderilmeye çalışılmaktadır. Bu bağlamda uzlaştırma, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden biridir. Uzlaştırma, yargının iş yükünün azaltılması ve toplumsal barışın sağlanmasına katkıda bulunmaktadır.

Bu çalışma ile uygulanmaya yeni başlanan ve Türk Ceza Hukuku'nda önemli bir yere sahip olan uzlaştırma müessesesi anlatılmaya çalışılmıştır. Çalışmada, araştırmanın temel konularını irdeleyen farklı kaynaklardan ve yargı kararlarından yararlanılmıştır. Uzlaştırma müessesesinde köklü değişiklikler gerçekleştiren 6763 sayılı Kanun değişiklikleri, uygulamaya yönelik örnekler ve uygulamada karşılaşılan problemlere yer verilmiştir.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Mustafa Aydın AŞIK

Field : Public Law

Programme : Public Law

Supervisor : Prof. Dr. Ahmet GÖKCEN

Degree Awarded and Date : Master – 2019

Keywords : Restorative Justice, Compromise, Conciliation, Mediator

ABSTRACT

RECONCILIATION IN CRIMINAL PROCEDURE LAW

The reconciliation institution is one of the applications of restorative justice comprehension which have arisen in consequence of the developments aimed at protection of the rights of the victims. Even though this institution is a concept that is not distant to our culture, unfortunately it was not existent within the scope of the Repealed Turkish Criminal Law and Repealed Criminal Procedure Law. By virtue of the regulation made in 2005, this institution was first included within the scope of the Turkish Criminal Law and by means of the subsequent amendment, it commenced to be existent within the context of our Criminal Procedure Law.

The actors available in the reconciliation process are the reconciler, the victim and the perpetrator. Remediation of the unjust suffering of the victim and non-direction of the perpetrator to the trial environment constitute the fundamentals of this institution. By virtue of ensuring communication between the parties by the reconciler, the hostility between the parties is tried to be settled with the free will of the parties. In this context, reconciliation constitutes one of the alternative dispute settlement methods. Reconciliation contributes to reduction in the work load of the jurisdiction and establishment of social peace.

By virtue of this study, the reconciliation institution which has just been commenced to be applied and that has an important place in the Turkish Criminal Law is tried to be explained. Regarding this study, different sources that scrutinize the fundamental matters of the research and judicial decisions were benefited. The amendment law numbered 6763 which conducts profound changes with regard to the reconciliation institution, application-oriented examples and the problems which are encountered in the implementation are specified within the context of the study.

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans tez çalışmalarım sırasında öncelikle, yardım ve destekleri ile daima yanımda olan ve üzerimde emeği bulunan İstanbul Adliyesi Cumhuriyet Başsavcı Vekilim Sayın Hacı Hasan BÖLÜKBAŞI'na, tezimi yazabilmem için bana fırsat tanıyan İstanbul Adliyesi Cumhuriyet Başsavcı Vekilim Sayın Zafer KOÇ'a, tezimi hazırlamam sırasında bilimsel olarak ve bir akademisyen görüşü ile her türlü çabayı gösteren, bana rehberlik eden Dr. Öğretim Üyesi Esra ALAN AKCAN Hocama, bu çalışmaya başlamam konusunda verdiği cesaretle vesile olan Avukat Faruk LOKMAN'a, gerek yüksek lisansa başlamam, gerek mezun olmam konusunda varlığını her daim hissettiren, bana adeta öz ablalık yapan, manevi kuzenim Gaye AYGÜNOLDU'ya, sonsuz şükranlarımı sunuyorum. Bu günlere gelebilmem için bana rehberlik eden ve maddî, manevî her türlü desteği sunan, annem, Adalet Tanrıçam, Emekli Hakim Nurdane AŞIK ile gölgesinde bile huzur bulduğumuz evimizin çınarı, babam Mehmet AŞIK'a teşekkürü bir borç bilirim.

İstanbul, 2019

Mustafa Aydın AŞIK

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

KISALTMALAR.....xiii

GİRİŞ.....1

1. ONARICI ADALET ANLAYIŞI VE UZLAŞMA/UZLAŞTIRMA

1.1. Onarıcı Adalet Anlayışı.....3

1.1.1. Genel Olarak.....3

1.1.2. Onarıcı Adalet Anlayışı ile Uzlaştırma Kurumunun Tarihsel
Gelişimi.....4

1.2. Uzlaşma/Uzlaştırma.....7

1.2.1. Uzlaşma/Uzlaştırma Kavramı.....7

1.2.2. Uzlaştırmanın Hukuki Niteliği.....8

1.2.3. Karşılaştırmalı Hukukta Uzlaştırma.....9

1.2.3.1 Fransa.....9

1.2.3.2 Almanya.....10

1.2.3.3 Avusturya.....11

1.2.3.4 İngiltere.....12

1.2.3.5 Amerika Birleşik Devletleri (ABD).....	13
1.2.3.6 İtalya.....	13
1.2.3.7 Japonya.....	14
1.2.3.8 Belçika	14
1.2.4. Uzlaştırmanın Benzer Diğer Kurumlarla Mukayesesi.....	14
1.2.4.1. Tahkim.....	14
1.2.4.2. Arabuluculuk.....	15
1.2.4.3. Şikayetten Vazgeçme.....	15
1.2.4.4. Ön Ödeme.....	16
1.2.4.5. Etkin Pişmanlık.....	18
1.2.4.6. Sulh ve Feragat.....	19

2. TÜRK HUKUK SİSTEMİNDE UZLAŞTIRMANIN ESASLARI, İLKELERİ, ŞARTLARI VE GENEL HÜKÜMLER

2.1. Uzlaştırmanın Amacı ve Faydaları.....	20
2.1.1. Uzlaştırmanın Amacı.....	20
2.1.2. Uzlaştırmanın Faydaları.....	21
2.2. Uzlaştırmanın İlkeleri.....	23
2.2.1. Gönüllülük İlkesi.....	23
2.2.2. Aydınlatma İlkesi.....	24

2.2.3. Menfaatlerin Korunması İlkesi.....	25
2.2.4. Şahsilik İlkesi.....	25
2.2.5. Uzlaştırmacının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı.....	26
2.2.6. Gizlilik İlkesi.....	27
2.2.7. Masumiyet Karinesine Uygunluk İlkesi.....	29
2.2.8. Bağlayıcı Karar Alma Yasağı.....	29
2.2.9. Görüşmelerin Saygı Çerçevesinde ve Medeni Usullerle Yürütülmesi İlkesi.....	30
2.3. Uzlaştırmamanın Şartları.....	31
2.3.1. Uzlaştırmamanın Taraflara İlişkin Şartları.....	31
2.3.1.1. Genel Olarak.....	31
2.3.1.2. Mağdur veya Suçtan Zarar Görenin Gerçek Kişi veya Özel Hukuk Tüzel Kişisi Olması.....	32
2.3.1.3. Taraflardan Birinin Ölümü ve Mirasçılık.....	33
2.3.1.4. Şüpheli veya Sanığın Akıl Hastası Olması.....	34
2.3.2. Uzlaştırmamanın Suça İlişkin Şartları.....	35
2.3.2.1. Suç ile Alakalı Muhakeme Şartlarının Bulunması.....	35
2.3.2.2. Soruşturma Konusu Suça İlişkin Şüpheli Hakkında Yeterli Şüphe Oluşturacak Delilin Bulunması.....	38
2.3.2.3. Suçun Uzlaştırma Kapsamında Olması.....	39
2.3.2.3.1. Uzlaştırma Kapsamındaki Suçlar.....	40

2.3.2.3.2. Suça Sürüklenen Çocuklar Hakkında Uzlaştırmanın Kapsamı.....	42
2.3.2.3.3. Uzlaştırma Kapsamında Olmayan Suçlar.....	43
2.3.2.3.4. Uzlaştırma Kapsamındaki Bir Suçun Uzlaştırma Kapsamında Olmayan Bir Suç İle Birlikte İşlenmesi.....	44
2.4. Uzlaştırmanın Genel İlkeleri.....	45
2.4.1. Mağdur veya Suçtan Zarar Görenin Gerçek Kişi veya Özel Hukuk Tüzel Kişisi Olması.....	45
2.4.2. Aynı Olayda Birden Fazla Şüpheli veya Sanığın Varlığı Durumunda Uzlaştırma.....	46
2.4.3. Bir Suç Nedeniyle Birden Fazla Mağdur veya Suçtan Zarar Görenin Bulunması.....	47
2.4.4. Uzlaştırmanın Aynı Soruşturma veya Kovuşturmada Bir Kez Yapılabilmesi.....	47
2.4.5. Uzlaştırmanın Uyuşmazlığı Ceza ve Tazminat Hukuku Bakımından Sonlandırması.....	48
2.4.6. Uzlaştırma Sürecinin Devamının Soruşturma İşlemlerine Engel Olmaması.....	49
2.4.7. Çocuk Hakkında Koruyucu ve Destekleyici Tedbirlere Engel Olmama.....	50
2.4.8. Uzlaştırma İşlemlerinin Devredilememesi ve Teklifin Bizzat Uzlaştırmacı Tarafından Yapılması.....	50
2.4.9. Uzlaştırmanın Şüpheli (Sanık) ile Mağdur (Suçtan Zarar Gören) Arasında Gerçekleştirilmesi ve Mirasçılık.....	51

2.4.10. Yurtdışında Bulunan veya Ulaşılamayan Tarafla Uzlaştırmanın Gerçekleştirilememesi.....	51
2.4.11. Uzlaştırmanın Muhakeme Engeli Olması.....	52

3. UZLAŞTIRMA TEŞKİLATI VE UZLAŞTIRMACI

3.1. Uzlaştırma Teşkilatı.....	53
3.1.1. Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı.....	53
3.1.2. Uzlaştırma Büroları.....	55
3.2. Uzlaştırmacı.....	57
3.2.1. Uzlaştırmacının Nitelikleri.....	57
3.2.2. Uzlaştırmacı Eğitimi.....	58
3.2.3. Uzlaştırmacının Görevlendirilmesi.....	60
3.2.4. Uzlaştırmacıya İlişkin Etik Kurallar.....	61
3.2.5. Uzlaştırmacının Reddi ve Çekinmesi.....	64
3.2.6. Uzlaştırmacının Yükümlülükleri ve Yasakları.....	65

4. UZLAŞTIRMA USULÜ

4.1. Soruşturma Evresinde Uzlaştırma Usulü.....	67
4.1.1. Delillerin Toplanması.....	67

4.1.2. Uzlaştırmacının Görevlendirilmesi.....	68
4.1.3. Uzlaştırmacının Hazırlanması.....	70
4.1.4. Uzlaştırmacının Taraflara Uzlaştırma Teklifi Yapması.....	72
4.1.5. Müzakere.....	74
4.1.6. Müzakerenin Sonuçlandırılması.....	82
4.2. İddianamenin İadesi Evresinde Uzlaştırmanın Değerlendirilmesi.....	84
4.3. Kovuşturma Evresinde Uzlaştırma Usulü.....	85
4.4. Kanun Yolu Evresinde Uzlaştırma Usulü.....	89
4.5. İnfaz Evresinde Uzlaştırma Usulü.....	90

5. UZLAşTIRMANIN SONUÇLARI

5.1. Soruşturma Evresinde Uzlaştırmanın Sonuçları.....	92
5.1.1. Uzlaşmanın Sağlanması.....	92
5.1.2. Uzlaşmanın Sağlanamaması.....	95
5.2. Kovuşturma Evresinde Uzlaştırmanın Sonuçları.....	95
5.2.1. Uzlaşmanın Sağlanması.....	96
5.2.2. Uzlaşmanın Sağlanamaması.....	97
5.3. Soruşturma ve Kovuşturma Evreleri Bakımından Uzlaştırmanın Ortak Sonuçları.....	98
5.3.1. Tekerrür Hali ve Adli Sicil Kayıtları.....	98

5.3.2. Şahsi Alacak Taleplerine Etkisi.....	100
5.3.3. Yakalama ve Tutuklamadan Kaynaklanan Tazminat Taleplerine Etkisi.....	101
5.3.4. Müsadereye Etkisi.....	102
5.3.5. Zamanaşımı ve Dava Süresine Etkisi.....	103
5.3.6. Uzlaştırma Kararına Yönelik Kanun Yolları.....	104
5.3.7. Uzlaştırmacı Ücreti ile Uzlaştırma Giderleri.....	105
SONUÇ.....	107
KAYNAKÇA.....	112

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ADR	Alternative Dispute Resolution
AÜHFD	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Bkz.	Bakınız
CD	Ceza Dairesi
CGK	Ceza Genel Kurulu
CMK	Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUY	Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği
E	Esas
E-Posta	Elektronik Posta
EÜHFD	Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İÜHF	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
K	Karar
m.	Madde
MERNİS	Merkezi Nüfus İdare Sistemi
s.	Sayfa
SBE	Sosyal Bilimler Enstitüsü
SEGBİS	Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi
SMS	Short Message Service
T	Tarih
TBB	Türkiye Barolar Birliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	Türk Ceza Kanunu

UYAP	Ulusal Yargı Ağı Projesi
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve devamı
vs.	Ve saire
Yarg	Yargıtay
Yönetmelik	Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliğı

GİRİŞ

Ceza adalet sistemi, kamu düzeni ile toplumsal barışın korunmasına hizmet etmektedir. Günümüzde, suç ile yalnızca ceza yaptırımı vasıtasıyla mücadele edilmemektedir. Suç konusunda mağdur ya da suçtan zarar görenlerin menfaatleri de gözetilmeye çalışılmaktadır. Bu bağlamda, onarıcı adalet anlayışı olarak ifade edilen alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri Türk Hukukunda yerini almıştır.

Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden biri, uzlaştırma müessesesidir. İlk olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkan uzlaştırma müessesesi, Türk Hukukunda; şüpheli ya da sanığın mağdur ya da suçtan zarar görenin suç fiili nedeniyle uğradığı zararlarını karşıladığı bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak uygulanmaktadır.

Uzlaştırma, davaların alternatifi ve adalet sistemi dışında bir çözüm yoludur. Uzlaştırma müessesesi, tarafların özgür iradeleriyle anlaşmaları sonucunda gerçekleşebilmektedir. Uzlaştırma ile hem toplumsal açıdan hem de taraflar açısından ceza yaptırımından daha yararlı bir çözüm sağlanmaktadır. Toplumsal bakımdan uyuşmazlık, barış yoluyla çözülmektedir. Taraflar bakımından ise kısa zamanda mağduriyet giderilebilmekte ve şüpheli ya da sanık yeniden topluma kazandırılabilir. Ayrıca, uzlaştırma müessesesi doğru uygulandığında yargının iş yükü azaltılabilecektir.

Uzlaştırma müessesesinde, yargılama makamları dışında üçüncü bir kişi olan uzlaştırmacı aracılığıyla uyuşmazlık çözülmeye çalışılmaktadır. Uzlaştırmacı, tarafları ortak noktada uzlaştırarak uyuşmazlığı sona erdirmelidir.

Uzlaştırma müessesesinde, 2016 yılında 6763 Sayılı Kanun ile kapsamlı değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Öncesinde “uzlaşma” olarak anılan bu müessese, “uzlaştırma” olarak yeniden düzenleme altına alınmıştır. Çalışmada genel olarak mevzuattaki son durum aktarılacak olsa da yer yer değişiklik öncesi duruma da değinilecektir.

Çalışmada uzlaştırma müessesesi beş bölüm halinde incelenecektir.

İlk bölümde; uzlaştırmanın temelini oluşturan onarıcı adalet anlayışına değinildikten sonra uzlaşma ve uzlaştırma kavramları ile uzlaştırmanın hukuki niteliği açıklanmıştır. Sonrasında ise konunun daha iyi anlaşılabilmesi açısından karşılaştırmalı hukukta uzlaştırmaya yer verilmiş ve uzlaştırmanın diğer bazı kurumlarla mukayesesi yapılmıştır.

İkinci bölümde; Türk Hukuk sisteminde uzlaştırmanın amacı, faydaları, ilkeleri, şartları ve genel ilkeleri incelenmiştir.

Üçüncü bölümde; uzlaştırma sürecinin aktörleri olarak uzlaştırma teşkilatı ve uzlaştırmacıya değinilmiştir. Bu bağlamda Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı ile uzlaştırma bürolarından kısaca bahsedildikten sonra uzlaştırmacının nitelikleri, eğitimi, görevlendirilmesi, etik kuralları, reddi ya da çekinmesi ile yükümlülük ve yasakları incelenmiştir.

Dördüncü bölümde; soruşturma, kovuşturma, iddianamenin iadesi, kanun yolu ve infaz evrelerinde uzlaştırma usulü izah edilmiştir.

Beşinci ve son bölümde ise uzlaştırmanın sonuçlarına yer verilmiştir. Bu bağlamda soruşturma evresi, kovuşturma evresi incelendikten sonra bu evreler bakımından ortak sonuçlar ele alınmıştır.

Çalışmada, konuyla alakalı olarak gerekli yerlerde doktrinden ve yargı kararlarından bahsedilerek uygulamadaki yaklaşıma yer verilmiştir. Sonuç bölümünde ise çalışmanın tamamı değerlendirilerek çalışma sonlandırılmıştır.

1. ONARICI ADALET ANLAYIŞI VE UZLAŞMA/UZLAŞTIRMA

1.1. ONARICI ADALET ANLAYIŞI

1.1.1. Genel Olarak

Toplumların ekonomik, sosyal ve siyasi değişimleri, adalet sistemlerinin de değişmesine neden olmuştur. Adalet anlayışının değişimine paralel şekilde, ceza yargılamasının amacı da değişmiştir. Bu bağlamda, onarıcı adalet anlayışı, cezalandırıcı adalet sistemine alternatif olarak ortaya çıkmıştır.

Onarıcı adalet anlayışında suç, yıkım ve zarar şeklinde görülmektedir ve cezalandırmaktan ziyade onarmak istenilmektedir¹. Mağdurun uğradığı zararın giderilmesi, bu anlayışın temel mantığını oluşturmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Kanada, İngiltere, Yeni Zelanda ve Avustralya’da yaygın şekilde kullanılmaktadır².

Onarıcı adalet anlayışında, cezalandırıcı adalet sistemine karşılık fail kadar mağdur da uyuşmazlığın çözüm sürecine dâhil edilmektedir³. Suçun devlete karşı işlendiği anlayışından uzaklaşmaktadır⁴.

Ceza muhakemesine uzlaştırma kurumunun girmesinin temelinde, onarıcı adalet anlayışı yer almaktadır. Uzlaştırma sistemiyle iş yükü oldukça ağır olan mahkemelere kadar uyuşmazlık getirilmeden çözümlenmeye çalışılacak, böylelikle mahkemelerin iş yükü azaltılmış olacaktır.

¹ Çiftçiöğlu, Cengiz Topel, Onarıcı Adalet Sistemine Dair Genel Bir İnceleme. İstanbul Kültür Üniversitesi Fasikül Dergisi. (2015) s.66.

² Çetintürk, Ekrem, *Onarıcı Adalet Ve Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma*. Ankara: Adalet Yayınevi. 2017, s.8

³ Soygüt Arslan, Mualla Buket, *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*. İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Yayınları., 2008, s.9

⁴ Toroslu, Nevzat - Feyzioğlu, Metin, *Ceza Muhakemesi Hukuku*. 18. Baskı. Ankara: Savaş Yayınevi. 2018, s.7

Onarı adalet anlayışında;

- Herkesin onuruna saygı duyulmaktadır.
- Herhangi bir ayrımcılık yapılmadan sürece katılım sağlanmaya çalışılmaktadır.
- Zorlama yerine gönüllü şekilde sonuca ulaşılma istenilmektedir.
- Tarafların ihtiyaçlarının karşılanması amacı güdülmektedir⁵.

Onarıcı adalet anlayışında genellikle mağdur-fail arabuluculuğu yöntemi tercih edilmektedir⁶. Mağdurlar ve failer genellikle yüz yüze getirilerek doğrudan görüşme yapılır ve görüşmelerde uzlaştırmacı olarak görev yapan en az bir tarafsız kişi bulunmaktadır. Bazen uzlaştırmacı, doğrudan görüşme yerine iki taraf arasında bilgi alışverişini de sağlayabilmektedir. Bu yöntem, soruşturma ve kovuşturma sürecinin her aşamasında başvurmak mümkün olmalıdır⁷

1.1.2. Onarıcı Adalet Anlayışı İle Uzlaştırma Kurumunun Tarihsel Gelişimi

Babil kralı Hammurabi, milattan önce 1700'li yıllarda yaşamıştır. Hammurabi, ülkesinin iyi yönetilebilmesi bakımından 282 maddelik bir kanun hazırlamıştır. İlk ceza kanunu mahiyetindeki bu kanunda, onarıcı adalet anlayışı da yer almıştır. Bu kanundan önce Ur-Nammu ile Eshnunna kanunlarında da düzenlemeler bulunduğu görülmektedir. Hammurabi kanunlarından sonra ise Asur ve Hitit kanunlarında düzenlemeler yapılmıştır⁸.

⁵ Özbek, Mustafa Serdar, Onarıcı Adalet. Mustafa Serdar Özbek, Orhan Cüni ve Merve Özcan (Ed.). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Eğitim Kitabı* içinde. Ankara: Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı Yayını, 2018, s.4,5

⁶ Mağdur-fail arabuluculuğu, Kanada'da 1974 yılında iki çocuğa karşı açılan ceza davasıyla doğmuştur. 22 kez mala zarar verme suçu işleyerek öncesinde hiçbir ceza almamış çocuklar suçlarını kabul etmişlerdir. Davada, Mennonite kontrol memuru ile Mennonite gönüllü koordinatörü, hâkime çocuklarla mağdurların görüştürülmesini ve terapiye dayalı yol izlenmesini önermişlerdir. Çocukların mağdurlarla görüştürülmüş ve mağdurların sigorta kapsamı haricindeki zararları belirlenmiştir. Hâkim, çocukların bu zararın tamamını ödemelerine karar vermiştir (Özbek, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma, 2005, s.290,291).

⁷ Özbek, 2018, s.6,7

⁸ Çiftçiöğlu, 2015, s.41

Onarıcı adalet anlayışı, yerli halkların kültürlerinde de mevcuttur. Kökleri ise Yeni Zelanda'da Maori'lerde, Avustralya'da Aborjin'lerde ve ada topluluklarında, Yeni Gine'nin geleneksel yerlilerinde ve Kuzey Amerika'nın yerli halklarında görülmektedir. İnsanların topluluk olarak yaşamaya başladıkları zamanlara kadar uzanmaktadır. Homeros'un "İlyada" destanında bile görülebilmektedir. Çin'de ise Konfüçyüs felsefesi nedeniyle uzlaşma yaygındır. Eski Yunan'da da uzlaşma bedeli görülmektedir. İslam Hukukunda ise diyet ödeme şeklinde ortaya çıkmaktadır ⁹.

Roma Hukukunda, mağdurun zararının giderilmesini esas alan mali cezalandırma sistemi mevcuttur. Bedelin ödenerek karşı tarafın tatmin edilmesi aranmıştır ¹⁰.

11. yüzyılda İngiltere'de Norman işgali sırasında I. Henry zamanında bir deklarasyon yayınlanarak suça ilk kez toplumsal bağlamından koparılmaksızın mağdur-fail çatışması şeklinde bakılmıştır. Deklarasyon ile bireylerin hasarının onarımına vurgu yapılmıştır. 1951 yılında ise yargıç Margery Fry tarafından faillerin mağdurların zararını ödemesi hususu gündeme getirilmişse de o dönemde kabul görmemiştir ¹¹.

Orta çağda uzlaşmanın alanı daraltılarak Kral'ın ya da bölgedeki Lord'un barışını ihlal etmelerinden dolayı ödeme yapma sistemi getirilmiştir¹². Bundan sonra 20. yüzyıla kadar onarıcı adalet anlayışı unutulmuştur. 20. yüzyılda ise ceza adalet sisteminden memnuniyetsizlik duyulması nedeniyle yeniden onarıcı adalet anlayışı yükselmeye başlamıştır¹³. Bu bağlamda, 1963 yılında Yeni Zelanda'da, 1964 yılında İngiltere'de ve 1966 yılında ABD'de mağdurların zararlarının giderilmesine yönelik düzenlemeler gerçekleştirilmiştir ¹⁴.

⁹ Sokullu, Füsün, *Viktimoloji*. İstanbul: Beta Yayınevi., 2008, s.13.

¹⁰ Parlak, Engin , *Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma, Yüksek Lisans Tezi*, Kocaeli Üniversitesi SBE. 2006, s.10.

¹¹ Sokullu, 2008, s.9.

¹² Parlak, 2006, s.11.

¹³ Çetintürk, 2017, s.108

¹⁴ Çiftçioğlu, 2015, s.41

1977 yılında Avrupa Konseyi tarafından “Suç Mağdurlarına Tazminat Ödenmesi Hakkındaki 27 Sayılı Tavsiye Kararı” hazırlanmıştır. Bu karar sonucunda ise “Şiddet Suçları Mağdurlarının Zararlarının Tazmin Edilmesine İlişkin Avrupa Sözleşmesi” çıkarılmıştır. Böylelikle Avrupa’da da onarıcı adalet anlayışı gelişmeye başlamıştır. Avrupa Konseyi 1985 yılında ise “Ceza Muhakemesi Hukukunda Mağdurun Hukuki Durumunun İyileştirilmesine İlişkin 11 Sayılı Tavsiye Kararı” nı almıştır. Bu arada ise 1981 yılında Norveç, 1983 yılında Finlandiya ve 1985 yılında Almanya’da onarıcı adalet anlayışına yönelik düzenlemeler gerçekleştirilmeye başlamıştır. Yine 1985 yılında Birleşmiş Milletler tarafından “Suçların Önlenmesi ve Suçluların Tedavisi” konulu kongre gerçekleştirilmiştir. Kongrede, mağdurların temel haklarına vurgu yapılmıştır. Mağdurlarla alakalı olarak 1987 yılında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından “Mağdura Yardım Edilmesi ve Mağduriyetin Giderilmesi Hakkında Tavsiye Kararı” kabul edilmiştir. Komite, 1999 yılında ise “Ceza Yargılamalarında Arabuluculuk” adlı tavsiye kararını kabul etmiştir. Bu kararda, uzlaşmaya ilişkin düzenlemeler yer almıştır. Bu gelişmeler ile uyuşmazlığın mahkeme dışında çözülmesi temel prensip haline getirilmeye çalışılmıştır¹⁵. 2007 yılında ise Portekiz’de ceza davalarında mağdur-fail arabuluculuğu hususunda bir kanun kabul edilmiştir. İtalya’da çocuk adalet sisteminde onarıcı adalet anlayışı yer almaktadır.

Türk Hukukunda ise 2005 yılında yürürlüğe giren 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ile 5271 Sayılı Ceza Muhakemeleri Kanununda uzlaştırma kurumuna yer verilerek uygulanmaya başlanmıştır. Günümüzde ise kapsamı genişletilerek mahkemelerin iş yükünün hafifletilmesi için daha geniş şekilde uygulanmaya çalışılmaktadır ¹⁶

¹⁵ Parlak, 2006, s.12, 14, 21

¹⁶ Parlak, 2006, s.23

1.2. UZLAŞMA/UZLAŞTIRMA

1.2.1. Uzlaşma/Uzlaştırma Kavramı

Uzlaşma, kelime anlamı olarak belli bir konu üzerinde uyuşma demektir. Uzlaştırma ise, belli birtakım yöntemler uygulanarak uyuşma ve barışı sağlama anlamındadır¹⁷.

Uzlaşma kurumunun temelinde; suç nedeniyle meydana gelen zararın giderilmesi, fail ve mağdurun bağımsız bir arabulucu tarafından bir araya getirilerek anlaşmalarının sağlanması ile soruşturma ya da kovuşturmanın sonlandırılmasıdır¹⁸. Uzlaşmada amaç, yargılama kararına ulaşmak değildir. İş birliği ile belli bir sonucun elde edilebilmesi için deneme yapılmasıdır¹⁹. Gerek 5237 Sayılı Kanun, gerek 5271 Sayılı Kanunda uzlaşma olarak adlandırılan düzenleme, 2 Aralık 2016 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 6763 Sayılı Kanunun 34. maddesiyle 5271 Sayılı Kanunun 253. maddesinde değişiklik yapılmasıyla uzlaştırma olarak düzenleme altına alınmıştır. Uzlaştırmada, bağlayıcı karar verme yetkisi bulunmayan uzlaştırmacılar, fail ile mağdurun uyuşmazlıklarını çözmelerine yardımcı olmaktadır. Bu nedenle uzlaşma yerine uzlaştırma kavramının tercih edilerek kullanılması daha uygun olmuştur²⁰. Ancak 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanununun 24. maddesinde halen uzlaştırma yerine uzlaşma kavramı yer almaktadır. Bu bağlamda, Türk Hukukundaki uzlaşma/uzlaştırma kavramlarının kargaşası önlenememiş değildir.

Uzlaştırma, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemidir. Şöyle ki; tarafsız üçüncü kişi konumunda olan uzlaştırmacı tarafından fail ve mağdura uyuşmazlıkları hakkında çeşitli çözüm önerileri iletilmesi, onların bu önerileri müzakere etmesi ve bu somut çözüm önerilerinden birinde anlaşmaları hedeflenmektedir²¹. Uzlaştırmacının, tarafları anlaşmaları için zorlamaya yetkisi bulunmamaktadır²².

¹⁷ Kaymaz, Seydi - Gökcan, Hasan Tahsin *Uzlaşma Ve Ön Ödeme*. 2. Baskı. Ankara 2007, Seçkin Yayıncılık, s. 45

¹⁸ Kaymaz - Gökcan, 2007, s.45

¹⁹ Şahin, Cumhur , Ceza Muhakemesinde Uzlaşma, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 6, s.221

²⁰ Özbek, 2005, s.295

²¹ Tanrıver, Süha, Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Çözüm Yolları ve Özellikle Arabuluculuk. *TBB Dergisi*. 2006, s.166.

²² Çetintürk, s.101

Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliğinin 4. maddesinde uzlaşma ve uzlaştırmamanın tanımı yapılmıştır. Maddeye göre; uzlaşma, uzlaştırma kapsamına giren suç sebebiyle şüpheli ya da sanık ile mağdur ya da suçtan zarar görenin Kanun ve Yönetmelikteki usul ve esaslara uygun şekilde anlaşmaları; uzlaştırma ise, uzlaştırma kapsamına giren suç sebebiyle şüpheli ya da sanık ile mağdur, suçtan zarar gören ya da kanuni temsilcisinin, Kanun ve Yönetmelikteki usul ve esaslara uygun şekilde uzlaştırmacı tarafından anlaştırmaları yoluyla uyuşmazlığın giderilmesi sürecini ifade etmektedir. Bu bağlamda, uzlaşma bir anlaşma, uzlaştırma ise bir süreçtir.

1.2.2. Uzlaştırmamanın Hukuki Niteliği

Uzlaştırma, Ceza Muhakemesi Kanununda düzenlenmesinden ve yargılamayı engellemesinden dolayı yargılama hukuku kurumudur. Bununla birlikte, faille devlet arasındaki ceza ilişkisini sonlandırdığı için de ceza hukuku kurumudur²³.

Yargıtay'a göre uzlaşma, karma nitelikli bir kurumdur. Düzenlenişi ve sonuçları açısından hem maddi hem de usul hukuku kurumu özelliklerini taşımaktadır. Bir yönüyle usul hukuku kurumu, ceza ilişkisini sona erdirmesinden dolayı da maddi ceza hukukuna ait bir kurumdur²⁴.

Uzlaştırmamanın karma niteliğinin iki temel sonucu bulunmaktadır. İlki, zaman bakımından uygulamadır. Geçmişte işlenen suçlar bakımından ceza kuralları uygulanmamaktadır. Ancak ceza adaleti gereği fail lehine ise ceza kuralları, geçmişte işlenen fiiller bakımından da uygulanabilecektir. Uzlaştırmamanın da kapsamını genişleten kurallar fail lehine olacağı için geçmişe dönük fiiller bakımından uygulanması gerekmektedir. İkincisi ise kıyas yasağı ile alakalıdır. Muhakeme kurallarında kıyas serbestisi bulunmaktayken; ceza kurallarında kıyas yasağı mevcuttur. Bu bakımdan uzlaştırma kapsamı bakımından kıyas mümkün değilken; uzlaştırma usulü bakımından kıyas yapılabilir²⁵.

²³ Parlar, Ali – Hatipoğlu, Muzaffer, *Ceza Muhakemesi Kanunu Yorumu*. 2. Cilt. Ankara 2008, s.571

²⁴Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 30.10.2007 tarih ve 4-200/219 ve 4. Ceza Dairesinin 13.6.2007 tarih ve 4984/5662sayılı kararı.

²⁵ Yerdelen, Erdal, *Uzlaştırmamanın Esasları ve Benzer Kurumlardan Farkları*, Mustafa Serdar Özbek, Orhan Cüni ve Merve Özcan (Ed.). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Eğitim Kitabı* içinde. Ankara 2018, Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı Yayını, s.23

1.2.3. Karşılaştırmalı Hukukta Uzlaştırma

Karşılaştırmalı hukukta uzlaştırmaya önem verildiği görülmektedir. Alternative Dispute Resolution (ADR) olarak ifade edilen alternatif uyuşmazlık çözüm yolları Anglo-Amerikan Hukuk Sisteminde doğarak gelişmiş, sonrasında Kıta Avrupa'sı Hukuk Sisteminde de uygulanmaya başlamıştır ²⁶.

1.2.3.1. Fransa

Uzlaştırma, Cumhuriyet savcısının isteği üzerine gerçekleştirilen ve kovuşturmaya alternatif olan hukuki bir yoldur. Taraflar arasında, işlenen bir fiil nedeniyle ortaya çıkan haksız sonuçların giderilmesini öngörmektedir. Uzlaştırma kurumu 1993 yılında yapılan düzenlemeyle yetişkinler bakımından uygulanmaya başlamıştır. Çocuklar bakımından ise 1945 yılından itibaren var olan bir uzlaştırma durumu söz konusudur ²⁷.

Fransa'da Cumhuriyet savcıları genellikle hafif suçlarda uzlaştırmaya yönlendirmektedirler. Kendi gözetimlerinde ya da üçüncü bir kişinin gözetiminde yapılmasına karar verebilmektedirler. Ayrıca, uzlaştırma sürecinin gerçekleştirileceği yeri de gerek adliye sarayında gerekse başka bir yerde belirleyebilecektir ²⁸.

Fransa'da uzlaştırma giderleri devletçe karşılanmaktadır. Ancak taraflar kendilerine avukat tutmak isterlerse avukat paraları taraflara aittir. Ayrıca uzlaştırmacı, hem gerçek kişi hem de tüzel kişi olabilmektedir ²⁹.

²⁶ Özbek, *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü*, 2016, s.260

²⁷ Soygüt Arslan, s.46

²⁸ Çetintürk, s.307

²⁹ Çolak, Haluk, Yeni Türk Ceza Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu'nda Cezai Uyuşmazlıkların Alternatif Çözüm Yolu Olarak; *Uzlaşma (Mediation)*. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. 63, 2006, s.139

Fransa’da 1998 yılında kabul edilen “Adli Başvuru ve Uyuşmazlıkların Dostça Çözümüne Dair Kanun” çerçevesinde Bölgesel Adli Yardım ve Başvuru Konseyleri oluşturulmuştur. Bu konseylere bağlı olarak kurulan Adalet ve Hukuk evlerinde uzlaştırma faaliyeti yürütülmektedir³⁰. Bu bağlamda Türk Hukukundan farklarına bakılacak olursa; Fransa’da uzlaştırmaya gidilmesi hususu tamamen Cumhuriyet savcısının takdirindeyken Türkiye’de bazı suçlar bakımından uzlaştırmaya gidilmesi zorunlu tutulmaktadır. Ayrıca Türkiye’de sadece hafif suçlarla sınırlandırılmayarak kapsam geniş tutulmuştur. Türkiye’de uzlaştırma giderleri uzlaştırma başarısız olursa devletçe karşılanmamakta ve yargılama gideri olarak mahkûma yüklenmektedir.

1.2.3.2. Almanya

Uzlaştırma ilk olarak 1990 yılında yapılan düzenleme ile çocuklar için gerçekleştirilmiştir³¹. Yetişkinler bakımından ise 1994 yılında düzenleme gerçekleştirilmiştir. 1999 yılında ise açıkça uzlaştırma kurumu düzenleme altına alınarak hâkim ve savcılara, yargılamanın her evresinde uzlaştırmının mümkün olup olmadığını gözetme yükümlülüğü getirilmiştir. Uzlaştırma, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ile adli makamlarca (hukuki yardım bürolarınca) sağlanmaktadır³². Uzlaştırmada önce fail ile görüşülmekte, kabul etmesi halinde mağdurla iletişim kurulmaktadır.³³

Alman Hukukunda hemen hemen bütün suçlarda uzlaşma kurumu uygulanmaya çalışılmakta olup bizdeki durumdan farklı olarak fail;

- 1) Suçtan zarar gören kişi ile uzlaşma talebinde bulunarak fiilin neticelerini tamamen veya büyük ölçüde ortadan kaldırır ya da bu yönde ciddi bir gayret gösterirse,

³⁰ Hekimoğlu, Fahrettin. Fransa’da Hukuki Danışmanlık ve Arabuluculuk Uygulaması. *Ankara Barosu Dergisi*. 2, 2002, s.33-37

³¹ Çetintürk, s.255

³² Soygüt Arslan, 2008, s.46

³³ Çolak, s.131-132

- 2) Zararın giderilmesi, kendisinin önemli kişisel edim veya fedakarlıklarda bulunmasını gerektirdiği bir halde, mağdurun zararını tamamen ya da büyük ölçüde giderirse,

Mahkeme cezayı indirebileceği gibi fail bir yıla kadar hapis cezası 360 gün birimi adli para cezasından yüksek bir ceza hak etmemiş ise ceza vermekten de vazgeçebilir³⁴.

Dolayısıyla Alman Hukukunda Türk Hukukundaki gibi uzlaştırma sonucuna göre değil, sanığın uzlaştırmanın sağlanması için gösterdiği gayrete de sonuç bağlanmaktadır. Almanya’da uzlaştırma, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ile hukukî yardım bürolarınca sağlanmaktayken, Türk Hukukunda, bu şekilde olmayıp, Adalet Bakanlığı, Alternatif Çözümler Daire Başkanlığının uzlaştırma siciline kayıtlı uzlaştırmacıları tarafından süreç yürütmektedir.

1.2.3.3 Avusturya

Uzlaştırma, ilk olarak 1989 yılında yapılan düzenlemeyle çocuklar için uygulamaya koyulmuştur. Sonrasında 2000 yılında bir düzenleme gerçekleştirilerek hem yetişkinler hem de çocuklar bakımından uzlaştırma kurumunun uygulanması öngörülmüştür.³⁵

Avusturya Hukukunda uzlaştırmaya gidilebilmesi için bazı şartlar aranmaktadır. Buna göre; sanığın yanlış bir fiil gerçekleştirdiğinin bilincinde olması, mahkûmiyet ihtimalinin yüksek olması, son 1 yılda başka bir suçtan uzlaştırmaya katılmamış olması, fiilin ölümle sonuçlanmaması ve yetişkinler için 5 yıldan, çocuklar için 10 yıldan fazla ceza gerektirmiyor olması aranmaktadır³⁶. Failin suçu kabul etmesi aranmamaktadır. Ayrıca uzlaştırmaya, soruşturma evresinde savcı, kovuşturma evresinde ise hâkim karar vermektedir³⁷.

³⁴ Ataç, Asiye Selcen. “Alman Ceza Hukuk Sisteminde Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri”, *Ceza Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri Sempozyumu*, Rize 18-20 Mayıs 2017, s. 20

³⁵ Soygüt Arslan, s.49

³⁶ Soygüt Arslan, s.49.

³⁷ Gökcan, Avusturya Ceza Hukukunda Mahkeme Dışı Uyuşmazlık Çözüm (Diversiyon) Yöntemleri, *Uzlaşma. Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi*. Özel Sayı 1. 2010, s.52

Türk Hukukundan farklılığına bakıldığında Avusturya Hukukunda katalog şekilde uzlaştırmaya gidilmesi gereken suçlar sayılmamıştır. Ayrıca Türkiye’deki ceza üst sınırı 3 yıl iken Avusturya’daki ceza üst sınırı 5 yıldır.

1.2.3.4 İngiltere

Kanuni düzenlemelerden ziyade uygulamalarla hukuk belirlendiğinden uzlaştırma konusunda da düzenlemeler yerine uygulamalar önem kazanmaktadır. Uzlaştırma benzeri sayılabilecek şekilde “polis ihtarı” uygulaması bulunmaktadır³⁸

İngiltere’de uzlaştırma hususunda iki temel model bulunmaktadır. İlki, “sosyal hizmet modeli” olarak adlandırılan ve uzlaştırmada uzman kişilerin failin geleceğini korumaya odaklandığı, çocuklar ve aile mahkemelerinde uygulanan uzlaştırma yöntemidir. İkincisi ise, “bağımsız arabuluculuk modeli” olarak adlandırılan ve uzlaştırmada uzman kişilerin fail ile mağdura eşit yaklaştığı, kolaylaştırıcı nitelikli uzlaştırma yöntemidir³⁹

İngiltere’de uzlaştırma; failin verdiği zararı kabul ettiği ve mağduru bulunan tüm suçlarda uygulanabilecektir. Ağır ya da hafif ayrımına gidilmemektedir⁴⁰ Ancak her ne kadar yargılamanın her aşamasında uzlaştırma uygulanabilecekse de özellikle kovuşturma aşamasında “Plea bargaining” olarak bilinen itiraf-itham pazarlığı yöntemi sıkça uygulanmaktadır. Bu yöntemde, sanık ile savcı anlaşmaktadırlar. Şöyle ki; sanık, işlediğinden daha hafif bir suçu işlediğini itiraf etmektedir. Savcı ise başkaca iddiada bulunmayarak sanığın itiraf ettiği suçun cezasına kanaat edilmektedir⁴¹

Ayrıca İngiltere ve Galler’de suç mağdurları gördükleri zararları devletten tazmin de edebilmektedirler. Bu tazminatlar *Suçtan Doğan Zararları Tazmin Kurulu* (Criminal Injuries Compensation Board (CICA)) tarafından karşılanmaktadır⁴²

³⁸ Çetintürk, s.344

³⁹ Soygüt Arslan, s.41, 42

⁴⁰ Çetintürk, s.344

⁴¹ Özgenç, Nuri Berkay, Türk Hukukunda Ve Mukayeseli Hukukta Uzlaşma. *Doktora Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE. 2013, s.147,148

⁴² Yayla, Mustafa. “İngiliz Ceza Hukuk Sisteminde Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri”, *Ceza Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri Sempozyumu*, Rize 18-20 Mayıs 2017, s. 20

1.2.3.5. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)

1940'lı yıllardan itibaren hukuk alanında arabuluculuk yöntemi kullanılmıştır⁴³. Ceza alanına alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin getirilmesi ise 1970'li yıllara uzanmaktadır. Bunun sebebi ise 1970'li yıllarda davaların oldukça fazlalaşması ve iş yükünün sorun oluşturmalarıdır. 1972 yılında, uzlaştırmanın ilk örnekleri verilmiştir⁴⁴

Eyaletler bakımından uzlaştırma hususunda yapılan düzenlemeler bazında farklılıklar bulunmaktadır. Kimisinde düzenleme yer almazken kimisinde detaylı düzenlemeler mevcuttur⁴⁵ ABD'de de "pleabargaining"⁴⁶ olarak bilinen itiraf pazarlığı yöntemi yaygın şekilde kullanılmakta olduğu için uzlaştırma kurumu bu yöntemin gerisinde kalabilmektedir.

ABD'de uzlaştırma, hukukçular tarafından gerçekleştirilmektedir. Sanık ya da şüpheli yerine müdafii ile uzlaşma gerçekleştirilmektedir⁴⁷

1.2.3.6 İtalya

1999 yılında uzlaşma-barış hâkimliği kurulmuştur. Sanığın zararı gidermesi halinde hâkim, suçun ortadan kalktığına karar vermektedir. Aksi takdirde yargılamaya devam etmektedir⁴⁸

⁴³ Özgenç, 2013, s.134

⁴⁴ Soygüt Arslan, s.38, 39

⁴⁵ Çetintürk, s.274, 275

⁴⁶ ABD'de İtiraf Pazarlığı (Pleabargaining) Yöntemi suçlama pazarlığı (charge bargaining) ve hüküm pazarlığı (sentence bargaining) olmak üzere iki çeşit olup özetle; suçlama pazarlığında, sanığın suçunu ikrar etmesi mukabilinde ona suçlamanın vasfı, cezanın çeşidi veya miktarı mevzusunda bir teklif yapılması şeklinde olmaktadır. Sanığın bu teklifi kabul etmesi durumunda, ikrarı ile bağlı olduğundan, Mahkeme yalnızca cezayı belirlemekle yetinir. Hüküm pazarlığında ise cezanın belirlenmesi esnasında hakimin de uzlaşmaya iştirak etmesiyle ya da hakimin ceza tayini yetkisinden vazgeçerek tarafların ortak önerisi ile getirdikleri cezayı kabul etmesiyle gerçekleşebilir (Özgenç, 2013,s.139)

⁴⁷ Şahin, Cumhur, *Ceza Muhakemesi Hukuku Gazi Şerhi*. 1. Baskı. Ankara 2005, s.787.

⁴⁸ Özgenç, 2013, s.165-169

1.2.3.7 Japonya

Hem mahkemede hem de mahkeme haricinde uzlaştırma yapılabilmektedir. Mahkemede, yargılamanın her aşamasında hâkim taraflara uzlaştırma teklif edebilmektedir. Mahkeme haricinde yapılan uzlaştırma ise sözleşme ya da anlaşma niteliğinde olup genel hükümlere tabidir. Mahkemede gerçekleştirilen uzlaştırmalarda tarafların kanun yoluna başvurma hakları bulunmamaktadır. Japonya’da davaların çoğunlu, uzlaştırmayla sonlandırılmaktadır ⁴⁹.

1.2.3.8 Belçika

2000 yılından itibaren çocuklar bakımından, 2005 yılından itibaren de hem yetişkinler hem de çocuklar bakımından düzenlemeler getirilerek uzlaştırma uygulanmaya başlamıştır⁵⁰.

1.2.4. Uzlaştırmanın Diğer Bazı Kurumlarla Mukayesesi

Uzlaştırma ile benzerlik gösteren bazı kurumlar bulunmaktadır. Bunlar; tahkim, arabuluculuk, şikâyetten vazgeçme, ön ödeme, etkin pişmanlık ile sulh ve feragattir. Bu kurumların her biri ayrı bir uygulamaya neden olduğundan uzlaştırmanın bu kurumlardan farklarına değinilecek olursa;

1.2.4.1 Tahkim

Uyuşmazlığın hakemle çözülmesi yöntemidir. Taraflar, mevcut uyuşmazlıklarının ya da muhtemel uyuşmazlıklarının hakem tarafından çözülmesi konusunda anlaşmaktadırlar. Hakemlerin verdikleri kararlar ise kesin hüküm niteliğinde olup mahkeme kararları gibi icra edilebilmektedir. Ayrıca bu kararlar, devlet tarafından denetlenebilmektedir⁵¹.

⁴⁹ Özbek, 2016, s.286

⁵⁰ Balcı Demirel, Nezihe , Türk Ceza Ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi SBE 2012, s.35

⁵¹ Pekcanitez, Hakan; Atalay, Oğuz; Özekes, Muhammet ,*Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*. Ankara: Yetkin Yayınları 2018, s.640

Tahkim, ne tam bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi ne de devlet yargılamasıdır. İkisinin de bazı özelliklerini barındırmakta olsa da kendine özgü bir uyuşmazlık çözme yöntemidir. Tahkimde uzlaşya varılması durumu söz konusu değildir. Ayrıca, alternatif uyuşmazlık çözüm yollarında olduğu gibi istediklerinde süreci sonlandıramazlar. Yaptıkları tahkim anlaşması ile bağlıdırlar.

Uzlaştırmanın sonuçları kamu hukukuna yönelikken tahkimin sonuçları özel hukuka etkilidir. Kamu hukukunun bir dalı olan ceza hukukunda cezalandırma, devlet yetkisindedir. Ceza hukukunda tahkim yönteminin uygulanması bu nedenle mümkün değildir ⁵².

1.2.4.2 Arabuluculuk

Tarafsız ve uzman bir kişi tarafından taraflar arasındaki uyuşmazlığın kendi aralarında yapacakları görüşmelerle çözmelerine yardımcı olan bir kurumdur⁵³. Arabulucular, arabulucu siciline kayıtlıdır. Uzlaştırmacılar ise uzlaştırmacı siciline kayıtlıdır. Bunlar her ne kadar benzerlik gösterebilirler de birbirlerinin yerine görev alamamaktadırlar.

Arabuluculuk ile uzlaştırmanın en temel farkı; arabuluculuğun hukuki uyuşmazlıklar bakımından, uzlaştırmanın ise cezai uyuşmazlıklar bakımından geçerli olabilmesidir.

1.2.4.3 Şikâyetten vazgeçme

Şikâyetçinin daha önce yaptığı şikâyeti geri almasıdır. Soruşturma aşamasında vazgeçme serbest şekilde yapılabilirken kovuşturma aşamasında sanık tarafından vazgeçme kabul edilirse sonuç doğuracaktır. Bu durum 5237 Sayılı Kanun'un 73. maddesinde ifade edilmiştir.

⁵² Parlak, 2006, s.6

⁵³ Özbek, 2016, s.592

Şikâyetten vazgeçme, şarta bağlı şekilde yapılamayacaktır. Tek taraflı irade beyanıyla gerçekleştirilebilmektedir. Şikâyetten vazgeçme bir edime bağlanmışsa; ancak şüpheli ya da sanık daha sonra bu edimi yerine getirmemişse, vazgeçme şarta bağlanamadığından bu vazgeçmeden dönülemeyecektir. Uzlaştırmada ise şüpheli ya da sanık, zararı gidermezse yargılamaya devam edilebilecektir.

Mağdur ya da suçtan zarar gören şikâyetinden vazgeçtiyse, uzlaştırma uygulanmayacaktır. Uzlaştırma isteyen mağdur ya da suçtan zarar görenin şikâyetçi olup uzlaşmak istediğini beyan etmesi gerekmektedir⁵⁴.

1.2.4.4 Ön ödeme

Uzlaşmayla en çok benzerlik gösteren kurumdur. Hukukumuzda ilk defa 1926 tarih ve 765 sayılı Türk Ceza Kanunu ile girmiş olup kurumun İtalyan Ceza Kanunundan alındığı söylenmelidir.⁵⁵ 5237 Sayılı Kanun'un 75. maddesinde düzenleme altına alınan ön ödeme kurumunun uygulama alanı uzlaştırmaya göre daha kısıtlıdır. Maddeye göre ön ödeme yalnızca adli para cezasını gerektiren suçlarda ve üst sınırı 6 ayı geçmeyen suçlarda uygulanabilecektir. Ayrıca maddede, ön ödemenin uzlaştırma kapsamındaki suçlar haricinde uygulanabileceği düzenlenmiş ve iki kurum birbirinden ayrılmıştır. Ön ödeme, soruşturma aşamasında gerçekleştirilirse kamu davası açılmaz. Kovuşturma aşamasında gerçekleştirildiyse dava düşürülmektedir.⁵⁶

Hem ön ödemede hem de uzlaştırmada bir ödeme durumu söz konusudur. Ancak ön ödemede mağdurun zararı giderilmemekte olup fail yargılanmaksızın hürriyeti bağlayıcı ceza yerine, suçun karşılığı olarak kanunun ön gördüğü para cezasını ödemeyi kabul etmekte ve soruşturma/kovuşturmadan kurtulmaktadır⁵⁷. Başka bir deyişle fail, devlete bir ödemede bulunmakta olup fail ile devlet arasında ceza ilişkisini sona erdiren bir durum yaratmaktadır.

⁵⁴ <http://www.hukukiyaridim.gov.tr/sayfalar/ceza.htm>, 20.11.2018

⁵⁵ Özbek, Veli Özer. "Önödeme", *Ceza Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri Sempozyumu*, Rize 18-20 Mayıs 2017, s.75

⁵⁶ Parlak, 2006, s.8

⁵⁷ Özbek, Veli Özer, s.75

Uzlaştırmada ise mağdura yapılan bir ödeme söz konusudur. Bu nedenle somut olayda, meydana gelen zarara ve mağdurun talebine bakılarak bir belirlemeye gidilmektedir. Ayrıca n ödeme, şüpheli ya da sanığın tek taraflı iradesiyle gerçekleştirilirken uzlaştırmada iki tarafın da iradelerinin uyuşması aranmaktadır⁵⁸.

n ödemeye dair ayrıca şu tespitlerde de bulunulabilir:⁵⁹

- 1) n ödeme hiçbir şekilde pişmanlığa dayanmaz,
- 2) Kişinin gelecekte tekrar suç işlemeyeceği yönünde kanaat oluşması aranmaz
- 3) n ödemeden faydalanan şüpheli veya sanık hakkında herhangi bir ıslah tedbiri uygulanmaz
- 4) Bireyselleştirme özelliği içermez, sadece işlendiği iddia olunan suçun yaptırımına odaklanır,
- 5) Müsadere dışında, diğer güvenlik tedbirlerinin uygulanmasına imkân vermez,
- 6) Onarıcı adalete hizmet etmez; diğer bir ifadeyle mağdura verilen zararın tazminini önemsemez,
- 7) Bir kişi defalarca bu kapsamda yer alan suçları işleyerek her defasında n ödemeden istifade edebilir.

⁵⁸ Soygüt Arslan, 2008, s.90

⁵⁹ zbek, Veli zer. “ndeme”, *Ceza Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık zm Yöntemleri Sempozyumu*, Rize 18-20 Mayıs 2017, s.75

1.2.4.5 Etkin pişmanlık

Etkin pişmanlık için öncelikle sanığın suçun oluşumu bakımından gerekli ve elverişli hareketleri gerçekleştirmesi gerekmektedir. Sonrasında ise sanık, hareketin etkilerini ortadan kaldırarak gerçekleşmesini önlemeye çalışmaktadır. İşte bu duruma etkin pişmanlık denilmektedir⁶⁰. Etkin pişmanlıkta mağdurun rıza göstermesi aranmamaktadır. Uzlaştırmada ise mağdurun rızası gerekmektedir.

Uzlaştırma, yargılama sürecinde ortaya çıkarken etkin pişmanlık suçun işlenmesiyle alakalı şekilde ortaya çıkmaktadır. Uzlaştırmada dava açılmaz ya da açılan davanın düşmesi yönünde karar verilirken; etkin pişmanlıkta cezada indirim yapılmaktadır ya da ceza verilmemektedir⁶¹.

5271 sayılı CMK'nın 253 üncü maddesinin 3 üncü fıkrasında soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olsa bile, etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlarda, uzlaştırma yoluna gidilemeyeceği düzenlenmekteydi. Söz konusu bu düzenleme şikâyete bağlı olup malvarlığına karşı işlenen; ancak aynı zamanda cezada indirim sebebi olan etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlarda uygulanamamaktaydı. Örneğin, güveni kötüye kullanma (TCK m. 155/1) ile hırsızlık suçunun faili ile mağdur arasında belirli derece akrabalık ilişkisinin olması halinde (TCK m. 167/2) soruşturma ve kovuşturması şikâyete bağlı olmasına rağmen bu suçlarda etkin pişmanlık hükümlerine yer verildiğinden uzlaşmaya konu olamamaktaydı. Başka bir ifadeyle TCK'nın 168. maddesi (etkin pişmanlık) kapsamına giren mala karşı suçlar uzlaşmaya konu olamamakta idi. Bu durum ise uzlaştırma kapsamında olması gereken ve dünyada uzlaştırmının en çok uygulandığı suçların bizde uzlaşma dışında kalmasına sebep olmaktaydı⁶². Doktrinde yukarıda açıklandığı şekilde eleştirilen bu durum 24.11.2016 tarih ve 6763 sayılı Kanunla kaldırılmıştır. Böylece mağdurun ya da suçtan zarar görenin zararının giderilip giderilmediğine bakılmaksızın, etkin pişmanlık hükümleri içeren ve uzlaştırmaya tabi olan suçlarda uzlaştırma müessesesine gitme yolu açılmış oldu.

⁶⁰ Bayraktar, Köksal, Faal Nedamet. *İÜHF Mecmuası*. 33.3-4, 1968, s.123

⁶¹ Parlak, 2006, s.9

⁶² Alan Akcan Esra, Ceza Hukukunda Mağdurun Korunmasına Yönelik Düzenlemeler, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Özel Sayı 2014, s. 3949-3997 (Basım Yılı: 2015) Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ'e Armağan, s.3962

1.2.4.6 Sulh ve feragat

Sulh, tarafların özel hukuk uyuşmazlıklarını mahkeme nezdinde kısmen ya da tamamen anlaşılarak sonlandırmalarıdır. Uzlaştırma ise özel hukuk uyuşmazlıklarında değil ceza hukuku uyuşmazlıklarında geçerlidir. Ayrıca sulhta tarafsız bir üçüncü kişiye her zaman ihtiyaç duyulmayabilir; ancak uzlaştırmada kural olarak bir uzlaştırmacı bulunmaktadır ⁶³.

⁶³Pekcanitez, Atalay, Özekes, 2018, s.478

2. TÜRK HUKUK SİSTEMİNDE UZLAŞTIRMANIN ESASLARI, İLKELERİ, ŞARTLARI VE GENEL HÜKÜMLER

2.1. UZLAŞTIRMANIN AMACI VE FAYDALARI

2.1.1. Uzlaştırmanın Amacı

Uzlaştırmanın birden çok amacı bulunmaktadır. Ancak doktrinde en temel amaç olarak mahkemelerin iş yükünün azaltılması gösterilmektedir. Şöyle ki; mahkemelerde ve savcılıkta çok sayıda dosya bulunmaktadır. Bu durum adaletin yavaş işlemesine sebebiyet vermektedir. Uzlaştırma ile bazı uyuşmazlıklar adalet sistemi dışına çıkarılarak çözülmeye çalışılmakta ve ceza yargılaması hızlandırılmaktadır. Böylelikle suç nedeniyle mağdurun uğradığı zararların en kısa sürede telafi edilmesi mümkün hale gelmektedir ⁶⁴

Ayrıca Fail ile mağdur arasındaki çatışma kaldırılarak tarafsız bir üçüncü kişi olan uzlaştırmacı aracılığıyla taraflar arasında anlaşma sağlanmaktadır ⁶⁵ Uzlaştırmada fail, mağdurla iletişim kurarak işlediği suçun mağdurdaki sonuçlarını bizzat görerek anlamaktadır. Bu nedenle failin, işlediği fiilin sonuçlarıyla yüzleşmesi sağlanmaktadır. Ayrıca, uzlaştırmayla sonuçlanan suçlarda aynı suçun yeniden işlenme oranı daha azdır. Uzlaştırma ile ceza infaz kurumlarının kapasitesi de azaltılmaktadır⁶⁶.

⁶⁴ Ketizmen, Muammer, Uzlaşmanın Sirayet Etmezliği İlkesinin Sonucu Olarak Mağdurun Yargılanacak Kişiyi Seçebilme Yetkisi. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*. 2.1., 2012, s.3

⁶⁵ Sezer, Ahmet, *Öğreti ve Uygulamada Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma*, Ankara, 2010 Adalet Yayınevi, s.52

⁶⁶ Adalet Bakanlığı Ceza Uyuşmazlıklarında Uzlaşma El Kitabı, Ankara, 2009, s13

Doktrinde, yukarıda izah edildiği üzere her ne kadar mahkemelerin iş yükünün hafifletilmesi ve ceza infaz kurumlarının kapasitesinin azaltılması uzlaştırmanın amaçları arasında sayılmakta ise de; kanaatimizce bu konu amaç olmaktan ziyade uzlaşmanın gerçekleşmesinin doğal bir sonucudur. Onarıcı adalet mekanizması kapsamında mağdur ve failin uzlaşması neticesinde taraflara kendi ihtilaflarının bir nevi hâkimi olma, zararlarını tazmin ettirme ve tatmin imkânı tanınması neticesinde taraflar mahkemelerde sürececek uzun yargılama aşamalarına maruz kalmaksızın neticeye varmaktadır. Bütün bunların en doğal sonucu olarak da mahkemelerin iş yükü ve dolayısıyla ceza infaz kurumlarının kapasitesi azalmaktadır.

Mağdurlar, uzlaştırma ile ceza sisteminde aktif olarak yer alabilmişlerdir. İş birliği ve anlaşma ile mağdurun zararları giderilmeye çalışılmaktadır. Özellikle uzlaştırmının taraflarından birinin çocuk olduğu durumlarda uzlaştırma daha önemli hale gelmektedir.

2.1.2. Uzlaştırmının Faydaları

Uzlaştırmının; fail, mağdur, toplum ve ceza yargılaması açısından çeşitli faydaları bulunmaktadır.

Fail açısından faydaları sıralanacak olursa;

- Mahkûmiyet riski kalktığından sabıkası olumsuz etkilenmeyecek ve mahkûmiyete bağlı hak yoksunlukları uygulanmayacaktır.

- Failin de onay verdiği bir çözüm bulunacak ve zarar belirlenecektir.

- İşlediği fiilin mağdurda bıraktığı etkiyi görebileceğinden empati yaparak kendini sorgulayabilecektir. Gerçekleştirdiği fiil nedeniyle içten pişmanlık duyması sağlanabilecektir.

- Mağdur da sürece dâhil edilerek tatmin edildiğinden intikam alma durumu engellenecektir ⁶⁷.

⁶⁷ Adalet Bakanlığı Ceza Uyuşmazlıklarında Uzlaşma El Kitabı, 2009, s.34

Mağdur açısından faydaları sıralanacak olursa;

- Suç işlendikten kısa süre sonra mağduriyetleri giderileceğinden tatmin olmaları sağlanmaktadır.
- Uzlaştırma sürecine aktif şekilde katıldıklarından uyuşmazlığın kendi istedikleri şekilde çözülebilmesini sağlayabileceklerdir.
- Faille iletişim kurarak ona sormak istediklerini sorabilecek ve hissettiklerini aktarabilecektir. Bu nedenle korkuları ve intikam duygusu azalarak suç nedeniyle yaşadığı travmayı daha kolay atlatabilecektir ⁶⁸.

Toplum açısından faydaları sıralanacak olursa;

- Taraflar gönüllü şekilde anlaşarak uyuşmazlığı sonlandırdıklarından bu durum toplumsal barışa katkı sağlayacaktır.
- Uzlaşma ile uyuşmazlık hem hukuk hem de ceza alanı bakımından ortadan kaldırılmaktadır.
- Adalet sistemine duyulan güven uzlaştırma kurumuyla artırılmaktadır.
- Failin toplumla yeniden bütünleşmesi sağlanmaktadır ⁶⁹.

Ceza yargılaması açısından faydaları sıralanacak olursa;

- Ceza vermekle çözümlenen yargılamalarda tarafların tatmini sağlanamadığından yeni suçlar işlenmekte ve yeni iş yükleri meydana gelmektedir. Uzlaştırmada taraflar tatmin edilerek uyuşmazlık sonlandırıldığından bu gibi durumlar genellikle meydana gelmemektedir.

⁶⁸ Adalet Bakanlığı Ceza Uyuşmazlıklarında Uzlaşma El Kitabı, 2009, s.33

⁶⁹ Adalet Bakanlığı Ceza Uyuşmazlıklarında Uzlaşma El Kitabı, 2009, s.35

- Uzlaştırma hem savcılığın, hem ilk derece mahkemelerinin hem de istinaf ya da Yargıtay gibi yüksek mahkemelerin iş yükünü azaltmaktadır.

- Uzlaştırma ile uyuşmazlık kısa sürede ve az masrafla çözümlenebilmektedir.

- Uzlaştırma ile tazminat davaları da ortadan kaldırılmış olmaktadır ⁷⁰.

2.2. UZLAşTIRMANIN İLKELERİ

Uzlaştırma kurumunun bazı ilkeleri bulunmaktadır. 2017 tarihli Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliğinin 5. maddesinde uzlaştırmanın temel ilkeleri düzenleme altına alınmıştır. Uzlaştırmanın ilkeleri genel olarak; gönüllölük, aydınlatma, menfaatlerin korunması, şahsilik, uzlaştırmacının bağımsızlığı ve tarafsızlığı, gizlilik, masumiyet karinesine uygunluk, bağlayıcı karar alma yasağı ile görüşmelerin saygı çerçevesinde ve medeni usullerle yürütölmesi ilkeleridir. Bu ilkeler açıklanacak olursa:

2.2.1. Gönüllölük İlkesi

Uzlaştırmanın temelinde gönüllölük esası bulunmaktadır. Yönetmeliğın 5/1 maddesinde, şüpheli ya da sanık ile mağdur ya da suçtan zarar gören kişilerin özğür iradeleriyle kabul edip karar vermeleri durumunda uzlaştırmanın gerçekteşeeğı belirtilmiştir. Ayrıca, anlaşma yapıłana kadar da bu kişiler tarafından vazgeçilebileeeğı düzenleme altına alınmıştır. Maddeye göre; hem şüpheli/sanık hem de mağdur/suçtan zarar gören gönüllölü şekilde uzlaştırma sürecine dâhil olmalıdır. Tarafların uzlaştırmaya zorlanması, bu kurumun getiriliş amacına ters düşeecektir. Bunun sebebi ise uzlaştırma kurumunun temelinde taraflar arasındaki uyuşmazlığın anlaşarak çözümlenmesi düşüncesinin yer almasıdır. Taraflar gönüllölü olarak kendi özğür iradeleriyle anlaşmak istemelidirler. Uzlaştırmanın emredilmesi gibi bir durum söz konusu olamayacaktır. şüpheli ya da sanığın, mağdurun ya da suçtan zarar görenin zararını gidermeyi özğür iradesiyle kabul etmesi; mağdurun da uzlaşmayı özğür iradesiyle kabul etmesi gerekmektedir ⁷¹.

⁷⁰ Adalet Bakanlığı Ceza Uyuşmazlıklarında Uzlaşma El Kitabı, 2009, s.35

⁷¹ Soyğüt Arslan, 2008, s.32

Uzlaştırmacı tarafından tarafların iradeleri yönlendirilemez. Uzlaştırmacı, tarafları zorlayamayacaktır. Uzlaştırmacı, tarafsızlığını koruyarak her iki tarafla da iletişim kurarak orta yolu bularak anlaşmalarını sağlamaya çalışacaktır. Durumu ve sonucu anlatarak uzlaştırmaya çalışmak uzlaştırmacının görevidir. Uzlaştırma ile alakalı yeterince bilgi sahibi edilmeyen taraflar da özgür şekilde gönüllü olarak karar vermiş sayılamayacaklardır⁷².

Uzlaştırma sürecinde tarafların gönüllü şekilde vazgeçmeleri mümkündür. 5271 Sayılı Kanun'un 253/13 maddesine göre tarafların sebepsiz şekilde uzlaştırma müzakerelerine katılmamaları da vazgeçme iradesi olarak sayılabilecektir. Uzlaştırma sürecinin başlamasından tamamlanmasına (raporun imzalanmasına) kadar olan süreç içerisinde taraflardan herhangi birinin ya da her ikisinin anlaşmaktan vazgeçmesi imkân dâhilindedir ve bu durumun herhangi bir hukuki yaptırımı da bulunmamaktadır. Uzlaştırma teklifinin kabul eden tarafların sürecin sonuna kadar bu kararlarında ısrarcı olmaları gibi bir şart bulunmamaktadır. Bunun sebebi ise uzlaştırmanın gönüllülük esasına dayalı olması ve tarafların bu gönüllülük durumundaki değişimlerinin yaptırıma bağlanarak zorlanmamasıdır.

Yönetmeliğin 18/4 maddesine göre Cumhuriyet savcısı ve hâkime, uzlaştırmanın tarafların özgür iradelerine dayandığını hususunda belirleme yaparak raporu ve belgeyi mühür ve imza altına alması hususunda görev verilmiştir. Bu düzenleme de gönüllülük ve özgür iradeye ne kadar önem verildiğini ortaya koymaktadır.

2.2.2. Aydınlatma İlkesi

Uzlaştırma sürecine geçilmeden önce hem şüpheli ya da sanığa hem de mağdur ya da suçtan zarar görene haklarının neler olduğu ve uzlaştırma kurumu, süreci ve sonuçları anlatılmalıdır. Bu durum yönetmeliğin 5/5 maddesinde düzenleme altına alınmıştır. Uzlaştırmacı, uzlaştırma süresince tarafları aydınlatma yükümlülüğu altındadır.

⁷² Eriş, Ali Uğur, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma ve Uzlaştırma Eğitimi. *TBB Dergisi*. 137, 2018, s.248

Tarafların yeterince aydınlatılmaması, yaşı ve eğitim durumu nedeniyle anlayamaması ya da yanlış bilgilendirilmesi durumlarında uzlaştırma sağlanmış sayılamayacaktır⁷³. Bu durumda tarafların özgür iradeleriyle, gönüllü şekilde uzlaştırmayı gerçekleştirdikleri söylenemeyecek ve uzlaştırma hukuka aykırı olacaktır⁷⁴.

2.2.3. Menfaatlerin Korunması İlkesi

Uzlaştırmanın amacı, taraflar arasındaki uyuşmazlığın kaldırılmasıdır. Bu bağlamda, yönetmeliğin 5/2 maddesine göre uzlaştırmanın; şüpheli ya da sanığın ve mağdur ya da suçtan zarar görenin hak ve hürriyetlerine uygun şekilde ve menfaatleri korunarak yürütülmesi gerekmektedir. Uzlaştırmacı, uzlaştırma süresi boyunca tarafların menfaatlerini gözetmelidir. Bu durum onarıcı adalet yaklaşımının bir gereğidir. Tarafların menfaatleri korunamadığı takdirde uzlaştırma süreci sonlandırılmalıdır.

2.2.4. Şahsilik İlkesi

Uzlaştırmada, tarafların kişisel özellikleri gözetilmelidir. Bu durum yönetmeliğin 5/6 maddesinde; şüpheli ya da sanık ve mağdur ya da suçtan zarar görenin yaşı, olgunluk seviyesi, eğitim durumu, sosyoekonomik hali gibi belli başlı kıstasların uzlaştırma sürecinde göz önüne alınması gerektiği şeklinde düzenleme altına alınmıştır. Örneğin; Türkçe bilmiyorsa tercüman atanmalı, engel durumu varsa o duruma göre uzlaştırma süreci yürütülmelidir.

Şahsilik ilkesinde uzlaştırmacıya büyük görev düşmektedir. Uzlaştırmacı, kendisine verilen belgelerden tarafların durumunu iyi tetkik etmelidir. Yalnızca uyuşmazlığı değil tarafların kişisel özelliklerini de incelemelidir. Taraflarla iletişime geçmeden ön bilgi edinmesi, sonrasında ise taraflarla iletişime geçerek nasıl bir yöntem izlemesi gerektiğini belirlemesi gerekecektir.⁷⁵

⁷³ Kaymaz ve Gökcan, 2007, s.211, 214).

⁷⁴ Soygüt Arslan, 2008, s.32).

⁷⁵ Yerdelen, 2018, s.27, 28

2.2.5. Uzlaştırmacının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı

Uzlaştırmacı, bağımsız ve tarafsız şekilde uzlaştırma sürecini yürütmelidir⁷⁶. Bu durum, adil yargılanma ilkesinin bir gereğidir.

Yönetmeliğin 6. maddesinde uzlaştırmacının etik ilkelerine yer verilmiştir. Bu maddenin 1/a bendinde uzlaştırmacının, görevini dürüstlük kuralları çerçevesinde bağımsız ve tarafsız şekilde gerçekleştireceğı, tarafların ortak faydalarını gözeteceğı ve müzakerelerde her iki tarafın da yeterli ve eşit imkânlarla sahip kılınmasına özen göstermesi gerektiğı düzenleme altına alınmıştır. Maddeye göre, tarafların ırkları, cinsiyetleri, dinleri, dilleri vs. gibi özellikleri nedeniyle uzlaştırmacı tarafından taraflar arasındaki eşitlik bozulmamalıdır.

Uzlaştırmacının tarafların her ikisiyle ya da biriyle kişisel ilişkisi, iş ilişkisi, arkadaşlık ilişkisi ya da husumeti vs. bulunuyor olabilir. Bu durumu sürecin başında taraflara izah etmesi gerekmektedir. Buna rağmen bağımsızlığını ve tarafsızlığını koruyabilecekse, taraflar da durumu bilmelerine rağmen uzlaştırmacının görevine devam etmesine açık rıza gösteriyorlarsa bu durumda uzlaştırmacının görevine devam etmesinde herhangi bir sakınca bulunmamaktadır. Aksi takdirde görevin başka bir uzlaştırmacıya devredilmesi gerekecektir⁷⁷.

Uzlaştırmacı, uzlaştırma görevi nedeniyle ücret almaktadır. Ancak bu ücret haricinde taraflardan doğrudan ya da dolaylı şekilde kendisine ya da bir başkasına menfaat sağlaması durumunda bağımsızlığı ve tarafsızlığı zedeleneceğinden uzlaştırmacının göreve devam etmesi ya da o uzlaştırmacının gerçekleştirdiğı uzlaştırmanın hukuki olması beklenemeyecekti⁷⁸. Bu nedenle yeni bir uzlaştırmacı tarafından uzlaştırma sürecinin baştan tekrarlanması gerekecektir.

⁷⁶ Köse, Serkan , Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma Kurumu. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Çankaya Üniversitesi SBE. 2012, s.43

⁷⁷ Bıkmaz, Raif , Ceza Muhakemesinde Alternatif Uyuşmazlık Çözümü Olarak “Uzlaştırma Kurumu”, *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi SBE.2018, s.50

⁷⁸ Bıkmaz, 2018, s.50

2.2.6. Gizlilik İlkesi

Tarafların, uzlaştırmacı ile aralarında bir güven ilişkisi tesis ederek ona olayları ve isteklerini anlatabilmeleri için gizlilik ilkesi önemlidir. Yönetmeliğin 5/7 maddesinde gizlilik ilkesi düzenleme altına alınmıştır. Maddeye göre; uzlaştırmacının, görevinden dolayı kendisine verilen bilgi ve belgelerin gizliliğini koruma yükümlülüğü bulunmaktadır. Bilgi ya da belgeyi veren tarafın izni ya da kanunen zorunluluk mevcut değilse karşı tarafa bu bilgi ve belgelerle ilgili açıklamada bulunamayacaktır. Ancak bu gizlilik sadece uzlaştırma tamamlanana kadar değildir. Uzlaştırmacı, görevi sona erse de gizliliğe dikkat etmekle yükümlüdür.

Taraflar, uzlaşmadıkları takdirde uzlaştırmacıyla paylaştıklarının ileride karşılarına çıkmayacağına emin olmak istemektedirler. Bu güvenceye sahip olmadıkları takdirde uzlaştırmacıyla sağlıklı iletişim kuramayacaklarından -genel olarak uzlaşma sağlanamayacağından- uzlaştırma kurumunun etkinliği de kaybolacaktır. Bu nedenle uzlaştırmacı, kendisiyle paylaşılacak bilgi ya da belgelerin kendisi tarafından korunacağını, uzlaştırma sürecinin başında taraflara açıklamalı ve onlarda o güveni oluşturarak uzlaşmanın gerçekleşmesini sağlamalıdır.

5271 Sayılı Kanun'un 253/20 maddesinde, uzlaştırma müzakereleri sırasında yapılan açıklamaların herhangi bir soruşturma, kovuşturma ya da davada delil olarak kullanılamayacağı düzenleme altına alınmıştır. Bu yasaklama düzenlemesi, gizlilik ilkesinin bir sonucudur⁷⁹.

⁷⁹ Kunter, Nurullah; Yenisey, Feridun; Nuhoğlu, Ayşe, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*. İstanbul 2010, Beta Yayınevi, s.1215

Uzlaştırma müzakereleri sırasında suçun işlenişine ilişkin açıklamalarda bulunulabilmektedir. Bu açıklamalara uzlaştırma raporunda uzlaştırmacı tarafından yer verilmemelidir. Uzlaştırma sağlansa da sağlanmasa da bu husus geçerli olacaktır. Ancak uzlaştırmada yapılan açıklamalar daha önce başka bir yerde yapılmamış olmalı yani ilk defa açıklanmalıdır. Aksi takdirde yönetmeliğin 32/4 maddesi gereği daha önce mevcut olan bir bilgi ya da belgenin uzlaştırma sırasında tekrar kullanılması, o belgenin soruşturma ya da kovuşturmada kullanılmasına engel teşkil etmeyecektir⁸⁰

5271 Sayılı Kanunun 253/13 maddesine göre uzlaştırma müzakereleri gizli yürütülmektedir. Müzakerelere; şüpheli/sanık ile müdafî ve mağdur/suçtan zarar gören ile vekili ya da bu kişilerin kanuni temsilcileri katılabilmektedir. Ancak müzakerelerde bir suç işlenirse bu durumda uzlaştırmacı tarafından yetkili mercilere durum bildirilmelidir⁸¹. Uzlaştırmacı 5237 Sayılı Kanunun 6. maddesine göre kamu görevlisi⁸² sayılabileceğinden aynı Kanunun 279. maddesine göre görevi nedeniyle öğrendiği suçları bildirim yükümlülüğü mevcuttur⁸³.

Uzlaştırmacıya, uzlaştırmayla ilgili bilgi ve belgeler Cumhuriyet savcısı ve hâkim tarafından verilmektedir. Uzlaştırmacı, bu bilgi ve belgelerin örneklerini de gizli tutarak taraflara vermemelidir. Soruşturma aşamasının gizliliği de gözetildiğinde bu durumun bir sorun teşkil edebileceği unutulmamalıdır.

Uzlaştırmacı, temel ve etik ilkelerden biri olan gizlilik ilkesine uygun davranmadığında yönetmeliğin 49. maddesine göre uzlaştırmacı sicilinden ve listeden çıkarılma yaptırımına tabi tutulmaktadır.

⁸⁰ Erdem, Mustafa Ruhan; Eser, Ferda; Özşahinli, Pakize Pelin, *100 Soruda Uzlaştırma*. 2. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017, s.35

⁸¹ Yerdelen, 2018, s.32

⁸² Kamusal faaliyetin yürütülmesine atama ya da seçilme yoluyla veya herhangi bir surette sürekli, süreli ya da geçici şekilde katılan kişi.

⁸³ 1. fıkrasında; kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren suçun işlendiğini göreviyle alakalı şekilde öğrenip yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden ya da gecikme gösteren kamu görevlisinin cezalandırılacağı belirtilmiştir.

2.2.7. Masumiyet Karinesine Uygunluk İlkesi

Uzlaştırma, ceza muhakemesinin bir parçasıdır. Bu nedenle masumiyet karinesine uygun şekilde yürütülmelidir. Bu bağlamda, uzlaştırmacının önyargılı davranması ve taraf tutması mümkün değildir. Yönetmeliğin 6/ç maddesinde uzlaştırmacının, masumiyet karinesi gereği şüpheli veya sanığın suçluluğu hususunda ön yargılı olamayacağı ve onlara karşı tavır takınamayacağı düzenleme altına alınmıştır.

Uzlaştırma kurumu, her ne kadar şüpheliyi suçlayarak onu karşı tarafla anlaşmaya ikna etmeye çalışan bir kurum gibi görülse de aslında şüpheli, davayla uğraşmamak için ya da maddi yoksunluklarından dolayı uzlaştırmayı tercih edebilecektir. Bu durum uzlaştırmacı tarafından göz ardı edilmeyerek hem şüpheli/sanığa hem de mağdura/suçtan zarar görene eşit mesafede yaklaşmalıdır⁸⁴.

2.2.8. Bağlayıcı Karar Alma Yasağı

Uzlaştırma süreci bağımsız bir süreçtir. Bu nedenle, uzlaştırma sürecinin düzgün ve sakin şekilde devam ederek sonlandırılabilmesi için uzlaştırmacı tarafından gerekli önlemler alınmalıdır. Yönetmeliğin 5/9 maddesinde de bu husus ifade edilmiştir.

Alınabilecek önlemler, tarafları bağlayıcı nitelikte olabilecektir. Mekân tayini ya da ayrı görüşme gibi. Ancak bu önlemler alınırken asıl amaç olan uzlaştırmacının düzenli şekilde gerçekleştirilmesi hususundan uzaklaşmamalıdır. Bu bakımdan tarafları zorlama ya da normalin ötesinde sınırlamalar koyma durumu söz konusu olamayacaktır. Örneğin; uzlaştırma kapsamını tayin yetkisi uzlaştırmacıya ait değildir. Uzlaştırmacı, Cumhuriyet savcısı ve hâkim tarafından uyuşmazlığın alternatif yollarla çözülmesi için görevlendirildiğini unutmamalı ve kapsamı aşmamalıdır⁸⁵

⁸⁴Memiş Kartal, Pınar, Adil Yargılanma Hakkının Unsuru Olarak Masumiyet Karinesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Galatasaray Üniversitesi SBE, 2003, s.96

⁸⁵ Bıkmaz, 2018, s.52

2.2.9. Görüşmelerin Saygı Çerçevesinde ve Medeni Usullerle Yürütülmesi İlkesi

Uzlaştırma sürecinin başarıyla sonuçlandırılabilmesi için süreç boyunca yapılacak görüşmeler, gerek taraflar gerek uzlaştırmacı tarafından saygı çerçevesinde ve medeni usullerle yürütülmelidir. Bu durum, etik ilkelerin bir sonucudur. Yönetmeliğin 6/c maddesinde uzlaştırmacının, görevini gerçekleştirirken taraflara saygılı ve nazik olması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca uzlaştırmacının, tarafların da birbirlerine karşı saygılı olarak iyi niyetli şekilde uzlaştırma sürecinin devamını sağlamaları hususunda tarafları bilgilendirmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu düzenleme, rahat ve güvenli bir ortamda uzlaştırmacının sağlanabilmesi bakımından önem taşımaktadır.

Uzlaştırma sürecinde tarafların heyecana kapılarak birbirlerine hatta uzlaştırmacıya hakaret etme durumları meydana gelebilmektedir. Uzlaştırmacı bu durumlarda sakinliğini ve saygısını koruyarak uzlaştırmacının sakin şekilde devam etmesini sağlamaya çalışmalıdır. Bu durumu sağlayamadığı takdirde tarafların uzlaşması mümkün görülmeyeceğinden uzlaştırma sonlandırılmalıdır⁸⁶.

⁸⁶ Bıkmaz, 2018, s.53

2.3. UZLAŖTIRMANIN ŖARTLARI

UzlaŖtırmanın Ŗartları, uzlaŖtırma usulünün uygulanabilmesi açısından gerekli olan unsurları ifade etmektedir. UzlaŖtırmanın Ŗartları, taraflara ve suça iliŖkin olmak üzere iki kategoriye ayrılarak incelenecek olursa;

2.3.1. UzlaŖtırmanın Taraflara İliŖkin Ŗartları

2.3.1.1. Genel Olarak

5560 Sayılı Kanun deėiŖikliėi öncesinde uzlaŖtırma için Ŗüpheli ya da sanığın suçu kabullenmesi Ŗart iken deėiŖiklik sonrası bu durum yani ikrar, uzlaŖtırma Ŗartı olmaktan çıkarılmıştır. Bu durum yukarıda da anlatıldığı gibi masumiyet karinesinin bir gereğidir. Günümüzde Ŗüpheli ya da sanık, uzlaŖtırma teklifini kabul ederse bu durum suçun ikrarı anlamına gelmemektedir. UzlaŖtırmacı da bu durumu gözeterek taraflara eŖit davranmalıdır. Aksi takdirde tarafsızlık ihlal edilmiŖ olmaktadır.

Ŗüpheli ya da sanık, yargılamadan kaçınmak için veya atılı suçun gizli kalması için vs. uzlaŖtırmayı kabul etmiŖ olabilmektedir. Bu bağlamda Ŗüpheli ya da sanığın uzlaŖtırmayı kabul etmesi, onların suçluluğunu göstermemektedir. UzlaŖtırmacı, taraflara bu hususu vurgulayarak izah etmeli ve görüşmelerinin sağlıklı şekilde yürütölmesini sağlamalıdır.

5560 Sayılı Kanun ve 6763 Sayılı Kanun ile uzlaŖtırma hususunda deėiŖiklikler yapılmıŖtır. Bu kanun deėiŖiklikleriyle uzlaŖtırmanın Ŗartlarında da kapsamlı deėiŖikler gerçekleştirilmiŖtir. UzlaŖtırma kapsamındaki suçların sayısı artırılarak zararın tazmini yerine edim kavramı getirilmiŖtir. 2016 tarihli 6763 Sayılı Kanunun 34. maddesiyle de 5271 Sayılı Kanunun 253/3 maddesinde yer alan bir suçun uzlaŖtırmaya tabi olabilmesi bakımından o suçla alakalı etkin piŖmanlık hükümlerine yer verilmemesi yönündeki Ŗart da kaldırılmıştır. Bu nedenle artık ilgili suç hakkında etkin piŖmanlık hükümleri bulunsa da bu suçlar uzlaŖtırma kapsamına dâhil edilebilecektir.

2.3.1.2. Mağdur Veya Suçtan Zarar Görenin Gerçek Kişi Veya Özel Hukuk Tüzel Kişisi Olması

Uzlaştırmanın tarafları; şüpheli ya da sanık ile mağdur ya da suçtan zarar görendir. Uzlaştırma için her iki tarafın da anlaşması gerekmektedir. Taraflar ise bir ya da birden fazla kişiden oluşabilecektir. Bir suçun tek faili ve tek mağduru olması gerekmemektedir.

Uzlaştırma, mağdur ya da suçtan zarar gören gerçek kişi ise ya da özel hukuk tüzel kişisi ise söz konusu olabilecektir. Bu durum uzlaştırma kurumunun düzenlendiği 5271 Sayılı Kanun'un 253. maddesinde belirtilmiştir. Kamu tüzel kişilerinde uzlaştırma mümkün değildir. Örneğin; 5237 Sayılı Kanun'un 340 ve 341. maddelerinde yabancı devletin başkanına ve bayrağına karşı gerçekleştirilen suçlarda şikâyet hakkı, yabancı devlete tanınarak, söz konusu suçun kamu tüzel kişisine karşı işlenen suç niteliği gereği bu suçlarda uzlaştırma kurumu uygulanamayacaktır.

6763 Sayılı Kanun ile 5271 Sayılı Kanun'un 253/1-c maddesinde yapılan eklenti değişikliğiyle suça sürüklenen çocuklar için uzlaştırmanın kapsamı genişletilmiştir.

Uzlaştırmada mağdur ya da suçtan zarar gören gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi olabileceğinden kamu gücü söz konusu olmayacak ve taraflar eşit olacaktır. Kamu tüzel kişilerinde uzlaştırma teklifi yapılacak makam ya da kişide problem konusudur. Çünkü herhangi bir sorun halinde ya da zarar oluşumunda ceza ve tazminat sorumluluğu doğacaktır. Ayrıca, failin menfaatleri ile kamunun menfaatleri eşdeğer görülemeyeceğinden uzlaştırmanın gerçekleştirilmesi sıkıntıya neden olabilecektir. Tüm bu sebeplerden dolayı kamu tüzel kişileri bakımından uzlaştırma mümkün kılınmamıştır. Uzlaştırmada tarafların uzlaşma konusu menfaatleri eşit olmalıdır ve uzlaştırmada bireyler ya da özel hukuk tüzel kişileri kendi haklarından feragat etmektedirler. Bu bakımdan da uzlaştırmayla kamuya ait haklardan feragat edilmesi düşünülemeyecektir ⁸⁷.

⁸⁷ Yerdelen, 2018, s.48

2.3.1.3. Taraflardan Birinin Ölümü ve Mirasçılık

Uzlaştırma için taraflar hayatta olmalıdır. Uzlaştırmada özgür iradeyle anlaşma söz konusudur. 5237 Sayılı Kanun'un 64. maddesine göre de şüpheli ölürse kovuşturma engeli oluşturduğundan kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmelidir. Sanık ölürse kovuşturma evresinde düşme kararı verilmelidir.

Taraflar uzlaştırmayı tamamlayıp uzlaştırma raporunu imzaladıktan sonra şüpheli ya da sanık ölürse bu durumda ortada tamamlanmış bir uzlaştırma söz konusu olacaktır. Uzlaştırma raporu 2004 Sayılı İcra İflas Kanununun 38. maddesi bakımından ilam niteliğinde bir belgedir. Bu nedenle uzlaştırma raporunda belirtilen edimler gerçekleştirilmezse mağdur ya da suçtan zarar görenin rapora dayanarak ilâmlı icra yoluna başvurabilme hakkı söz konusu olacaktır. Bu nedenle, şüpheli ya da sanığın ölümü nedeniyle uzlaştırma raporu, şüpheli ya da sanığın mirasçılarına karşı ileri sürülebilecektir. Borçlar hukuku anlamında bir uyuşmazlığa geçiş yapıldığından ceza hukukundaki şahsılık ilkesi burada aranmayacaktır. Uzlaştırma raporundaki edim mirasçılarca gerçekleştirilebilecek para borcu gibi bir edimse, terekeye intikal edecektir. Bu nedenle, mirası kabul eden mirasçıların müteselsil sorumluluğu söz konusu olacaktır⁸⁸

Mağdur ya da suçtan zarar gören ölürse durum nasıl olacaktır? Şikâyet hakkı, kişiye bağlı bir hak olduğundan istisnai durumlar haricinde mirasçılara geçmeyecektir. Mağdur ya da suçtan zarar görenin ölümü halinde soruşturma evresinde mirasçılarına uzlaşma teklifi yapılamayacaktır. Yalnızca 5237 Sayılı Kanun'un 130/2 maddesinde düzenlenen ölünün ceset ya da kemikleriyle eylem gerçekleştirildiğinde mağdur ya da suçtan zarar görenin mirasçılarının uzlaştırma konusunda hak sahibi oldukları kabul görmektedir⁸⁹.

⁸⁸ Yerdelen, 2018, s.49

⁸⁹ Yerdelen, 2018, s.49

Uzlaştırma raporu düzenlenmeden mağdur ya da suçtan zarar gören ölürse, uzlaştırma sürecinin sonlandırılması gerekmektedir. Bu durum yönetmeliğin 7/7 maddesinde düzenleme altına alınmıştır. Uzlaştırma raporu düzenlendikten yani uzlaştırma tamamlandıktan sonra mağdur ya da suçtan zarar gören ölürse yukarıda da bahsedildiği gibi rapor ilâm niteliğinde bir belge olduğundan mağdur ya da suçtan zarar görenin mirasçıları bu belgeye dayanarak icra takibi başlatabileceklerdir.

Kovuşturma evresinde uzlaştırma sürecinde mağdur ya da suçtan zarar görenin ölmesi halinde durum biraz daha farklıdır. Burada öncelikle mağdurun ölmeden önce katılan sıfatını alıp almadığı araştırılacaktır. Aldıysa uzlaştırma işlemlerini mirasçıları devam ettirebileceklerdir. Aksi takdirde uzlaştırma süreci sona erdirilecektir. Bu durum da yönetmeliğin 7/7 maddesinde 5271 Sayılı Kanun'un 243. maddesine yaptığı göndermeyle ortaya konulabilmektedir.

2.3.1.4. Şüpheli veya Sanığın Akıl Hastası Olması

Akıl hastaları, işledikleri fiillerin anlam ve sonuçlarını algılayamayan ya da davranışlarını yönlendirme yeteneklerini önemli ölçüde kaybetmiş kişilerdir. Bu nedenle cezalandırılmamaktadırlar. Şüpheli ya da sanık akıl hastası ise, özgür iradesiyle anlaşma gerçekleştiremeyeceğinden uzlaştırma yapılamayacaktır. Ayrıca uzlaştırma, cezai sorumluluğun alternatifi olduğundan cezalandırılması mümkün olmayan kişilere uzlaştırma yapılması mümkün değildir.

5237 Sayılı Kanunun 32/2 maddesine göre akıl zayıflığı olanlarda ise uzlaştırma uygulanabilecektir. Ancak, şüpheli ya da sanık ile mağdur ya da suçtan zarar gören reşit değilse uzlaşma teklifi bu kişilerin kanunî temsilcilerine yapılmalıdır. Bu durum 5271 Sayılı Kanun'un 253/4 maddesinde belirtilmiştir.

2.3.2. Uzlaştırmanın Suça İlişkin şartları

2.3.2.1. Suç ile Alakalı Muhakeme şartlarının Bulunması

Muhakeme şartları, bazı hallerde soruştırma ya da kovuşturmanın başlatılması ya da belli muhakeme işlemlerinin yapılması için gerekli olan şartlardır. Bazı durumlarda engellerin bulunmaması şeklinde de olabilmektedir. Bu şartların yokluğu, duruma göre soruşturmanın başlatılmasını, suç isnadını, dava açılmasını, davanın ilerlemesini ya da hükmün verilmesini engelleyebilecektir ⁹⁰

Muhakeme şartları olumlu ya da olumsuz olabilmektedir. Olumlu muhakeme şartları, muhakemenin yapılabilmesi için bulunması gereken şartlardır. Örneğin; şikâyet ve izin olumlu muhakeme şartlarındandır. Olumsuz muhakeme şartları ise muhakemenin yapılabilmesi için bulunmaması gereken şartlardır. Bunlara muhakeme engelleri de denilebilmektedir. Örneğin; zamanaşımı ve gaiplik olumsuz muhakeme řartlarındandır⁹¹.

Soruştırma aşamasında olumlu muhakeme şartları gerçekleşmez ya da engel kalkmazsa kovuşturma olanağı bulunmayacağından kovuşturmaya yer olmadığına karar verilecektir. Bu durum 5271 Sayılı Kanun'un 172/2 maddesinde açıklığa kavuşturulmuştur. şartın gerçekleşme ya da engelin ortadan kalkma durumu ihtimal dhilindeyse Cumhuriyet savcısı bu durumu beklemelidir.

Kovuşturma aşaması ise iddianamenin kabulüyle başlamaktadır. şartın gerçekleşme ihtimali mevcutsa mahkeme tarafından durma kararı verilerek beklenmelidir. şart gerekleşmeyecekse düşme kararı verilecektir. Bu durum da 5271 Sayılı Kanunun 223/8 maddesinde açıkça düzenlenmiştir.

⁹⁰ Yerdelen, 2018, s.50

⁹¹ Yerdelen, 2018, s.50).

Muhakeme şartlarından tek tek bahsedilecek olursa;

Şikâyet; suçtan zarar gören kimsenin, kovuşturulması şikâyetle bağlı suçlarda ilgili makamlara suçun kovuşturulması iradesini bildirmesidir ⁹² Suçlar, kural olarak resen takip edilmektedir. Ancak bazı suçların takibi kanunla şikâyetle tabi kılınmıştır. Bu şikâyet bazen kovuşturma yapılabilmesi için yetkili makamlardan talepte bulunma şeklinde ortaya çıkabilmektedir. 5237 Sayılı Kanun'un 73. maddesine göre şikâyet süresi, fiilin ve failin öğrenilmesinden itibaren 6 aydır.

Şikâyetten feragat mümkündür. Süresi içerisinde şikâyet hakkının kullanılmayacağı belirtilebilecektir. Şikâyetten vazgeçme ise şikâyet hakkının öncesinde kullanılıp sonra geri alınması durumudur. Ancak burada dikkat edilmesi gerekir ki her ne kadar soruşturma evresinde tek taraflı olarak şikâyetten vazgeçilebilse de kovuşturma evresinde vazgeçmeyi kabul etmeyen sanığı etkilemeyecektir. Şikâyet gibi şikâyetten vazgeçme de bir muhakeme engelidir ve soruşturma evresinde kovuşturmaya yer olmadığı; kovuşturma evresinde ise düşme kararı verilmektedir. 5237 Sayılı Kanun'un 73/4 maddesinde bu husus açıklanmıştır.

Şikâyetle tabi suçlarda uzlaştırmaya gidilebilmesi için mağdur ya da suçtan zarar görenin şikâyetçi olması gerekmektedir⁹³. Aksi takdirde yargılamaya devam edilmesi mümkün değildir. Ancak, uzlaştırma teklifinin kabul edilmesi şikâyetten vazgeçildiği anlamına gelmemektedir⁹⁴.

Şikâyet hakkı, kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğundan mümeyyiz küçükler tarafından tek başlarına kullanabilecektir. Mümeyyiz olmayanlarda ise yasal temsilciler tarafından kullanılmaktadır. Mağdur ya da suçtan zarar görenin vekili de şikâyet hakkını kullanabilecektir ⁹⁵.

⁹² Hakeri, Hakan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. 14. Baskı. Ankara: Adalet Yayınevi. 2018, s.104

⁹³ Yenisey, Feridun; Nuhoglu, Ayşe, *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Güncellenmiş 6. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018, s.816

⁹⁴ Kaymaz; Gökcan, 2007, s.101

⁹⁵ Nuhoglu, Ayşe, Uzlaşma Bakımından Şikâyetle Bağlı Suçlar. *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi (Uzlaşma)*. Özel Sayı 1,2010, s.89

İzin; kamu davasının açılabilmesi için kamu yararı noktasında kanunen yetkili kılınan makamın gerçekleştirdiği bir irade açıklamasıdır. İzin verilirse soruşturma ve kovuşturma, adlî mercilerce gerçekleştirilebilecektir⁹⁶. İzin, fiil ve fail esaslı olabilecektir. Şüphelinin sıfatına göre izin şartına bağlandıysa kişi açısından bir çeşit dokunulmazlık oluşturmaktadır. Örneğin; Anayasanın 129/6 maddesinde memurlar ve kamu görevlilerinde istisnalar haricinde ceza soruşturması idari makam iznine bağlanmıştır. Fiil esas alınarak izin şartına bağlanmış da olabilecektir. Örneğin, 5237 Sayılı Kanunun 301. maddesinde; Türk milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini ve Devletin kurum ve organlarını aşağılama suçu bakımından Adalet Bakanı'nın izni aranmıştır.

Kusur yeteneğinin bulunması; suç tarihinde 12 yaşını tamamlamayan çocukların kusur yeteneği ve ceza sorumlulukları bulunmamaktadır. Bu nedenle de 5237 Sayılı Kanun'un 31. maddesine göre ceza kovuşturması yasağı mevcuttur. Bu çocuklara, çocuklara özgü güvenlik tedbiri uygulanmaktadır.

Suç tarihinde akıl hastalığından dolayı kusur yeteneği bulunmayan ya da önemli derecede azalmış kişilerde de aynı durum söz konusudur. 5237 Sayılı Kanun'un 32. maddesine göre bu kişilerin cezaî ehliyeti bulunmamaktadır. Bu kişilere ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilecektir. Ancak burada şu hususa dikkat edilmelidir ki kusur yeteneğini önemli derecede kaldırmayarak azaltan bir akıl hastasının ceza sorumluluğu mevcuttur. Bu kişiler bakımından muhakeme engeli söz konusu değildir. 5271 Sayılı Kanun'un 150/2 maddesine göre müdafii bulundurmak kaydıyla yargılanabilmeleri mümkündür.

⁹⁶ Yenisey; Nuhoglu, 2018, s.586

Duruşma ehliyetinin bulunması; sanığın duruşmada ya da duruşma dışında, yargılamaya yönelik açıklamaları algılayıp açıklama yapabilme ve anlaşılır şekilde kendi çıkarlarını gözeterek kendini savunabilme durumu, duruşma ehliyetini göstermektedir. Kişi, suç işledikten sonra bu yeteneğini kaybedebilecektir. 5271 Sayılı Kanun'un 74/5 maddesine göre bu durumda şüpheli ya da sanık gözlem altına alınacaktır. Duruşma ehliyeti ortadan kalkarsa mahkeme durma kararı vermelidir. Kişi iyileştiğinde yargılamaya devam edilecektir. Akıl hastalığı gibi iyileşmesi olanaksız bir durumu mevcutsa bu durumda beklemeye gerek olmadığından düşme kararı verilmelidir⁹⁷.

Dokunulmazlığın bulunmaması; bazı kişilerin dokunulmazlığı mevcuttur. Dokunulmazlık, bir muhakeme engelidir. Muhakeme için dokunulmazlığın kaldırılması gerekmektedir. Örneğin, milletvekillerinin dokunulmazlıkları bulunmaktadır.

Suçun zamanaşımına uğramamış olması; suçların soruşturma ve kovuşturmasının yapılabilmesi bakımından kanunda belli süreler öngörülmüştür. 5237 Sayılı Kanun'un 66 ve 67. maddelerinde düzenleme altına alınan bu süreler içerisinde suçun takip edilerek yargılamasının yapılması gerekmektedir. Aksi takdirde o suç için yargılama yapılması mümkün değildir.

2.3.2.2. Soruşturma Konusu Suça İlişkin Şüpheli Hakkında Yeterli Şüphe Oluşturacak Delilin Bulunması

Soruşturmanın başlaması için, failin suç oluşturan fiili gerçekleştirdiği hususunda basit şüphe gerekmektedir. Şüphenin başlaması, ihbar ya da başka yollarla olabilmektedir. Ceza muhakemesinin amacı maddî gerçeğe hukuka uygun şekilde ulaşmak olduğundan soruşturma aşamasında suçun isnadına yönelik deliller toplanmaktadır. 5271 Sayılı Kanun'un 170/2 maddesine göre Cumhuriyet savcısı bu delilleri yeterli görürse, iddianame düzenleyerek kamu davası açılmasını isteyecektir.

Uzlaştırma, alternatif uyuşmazlık çözüm yoludur. Bu nedenle uzlaştırma için Cumhuriyet savcısı tarafından deliller toplanarak yeterli şüpheyne ulaşılmış olmalıdır.

⁹⁷ Yerdelen, 2018, s.52

Yeterli şüphe olmadığında 5271 Sayılı Kanun'un 172. maddesine göre Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilecektir.

Cumhuriyet savcısı, delilleri değerlendirerek fiilin hukukî nitelendirilmesini yapmalıdır. Hukukî nitelendirme, fiilin karşıladığı suçu ve bu suçun uzlaştırma kapsamında olup olmadığının belirlenmesi açısından önem taşımaktadır⁹⁸. Uzlaştırma usulü işletilmeden kamu davasının açılması, 5271 Sayılı Kanun'un 174. maddesine göre iddianamenin iadesi sebebidir.

5271 Sayılı Kanun'un 253/3 maddesine göre uzlaştırmaya tâbi bir suç ile uzlaştırma kapsamında olmayan başka bir suç birlikte işlenirse uzlaştırma söz konusu olmayacaktır. Ancak, bu iki suç birbirinden ayrılabilmişse yani uzlaştırma kapsamındaki suç için yeterli delil varken uzlaştırma kapsamında olmayan suç bakımından yeterli delil bulunamadığından kovuşturmayaya yer olmadığına karar verilmiş ve itiraz süreleri vs. de kararı değiştirmemişse yönetmeliğin 10/3 maddesine göre uzlaştırmaya tâbi suçun dosyasının uzlaştırma işlemleri için uzlaştırma bürosuna gönderilmesi mümkündür. Örneğin, mala zarar verme ve silahla kasten yaralama suçlarının birlikte gerçekleştirilmesi gibi.

2.3.2.3. Suçun Uzlaştırma Kapsamında Olması

Uzlaşmaya bütün suçlar için başvurulamaz. Mevzuatımızda Uzlaşma kapsamında olan suçlar

- 1) Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlar
 - 2) 5271 sayılı Kanuna göre, şikâyete bağlı olup olmadığına bakılmaksızın uzlaşma kapsamına giren suçlar
 - 3) Diğer Kanunlarda açıkça uzlaşma kapsamında olduğu belirtilen suçlar
- Olmak üzere 3 başlıkta toplanabilir.⁹⁹

⁹⁸Kaymaz ve Gökcan, 2007, s.103

⁹⁹ Gökcan, Ahmet- Balcı, Murat-Alşahin, M.Emin ve Çakır Kerim. Ceza Muhakemesi Hukuku I, Ankara:Adalet Yayınevi, 2017, s.82-83

Uzlaştırma kurumunun uygulanabilmesi için, öncelikle uzlaştırma kapsamında bir suç olmalıdır. Kural olarak Şikâyeteye bağlı olan suçlar, kanunda aksi belirtilmemişse uzlaştırmaya tabidir. Şikâyeteye bağlı olmayan suçlarda ise uzlaştırmaya gidilebilmesi için uzlaştırmaya tabi olma durumunun kanunda açıkça belirtilmiş olması gerekmektedir. Şikâyeteye bağlı olup olmadığına bakılmaksızın uzlaşmaya tabi olacağı belirtilen suçlar 5271 Sayılı Kanun'un 253/1 maddesinde belirtilmiştir. Bu suçlar ise sınırlı sayıdadır.

2.3.2.3.1. Uzlaştırma Kapsamındaki Suçlar

5237 Sayılı Kanun'un 73/8 maddesinde uzlaştırmının sadece takibi şikâyeteye bağlı suçlarda uygulanacağı düzenlenmişti. 5271 Sayılı Kanun'un 253. maddesinin ilk halinde ise uzlaştırma kapsamına giren suçlar sayılmayarak sadece uzlaştırma usulüne yer verilmişti. Ancak 5560 ve 6763 Sayılı Kanun değişiklikleriyle uzlaştırma kapsamındaki suçlar genişletilmiştir. 2006 tarihli 5560 Sayılı Kanun'un 24. maddesiyle 5271 Sayılı Kanun'un 253. maddesinde değişiklik yapılarak soruşturulması ve kovuşturulması şikâyeteye bağlı suçların yanında, bazı katalog suçlar uzlaştırma kapsamına alınmıştır. Ancak, etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlarda uzlaştırma yolu kapatılmıştır. 6763 Sayılı Kanun ise katalog suçların sayısını artırarak etkin pişmanlıkla ilgili sınırlandırmayı kaldırmıştır¹⁰⁰

5271 Sayılı Kanunun 253. maddesinin değişikliklerden sonraki haline göre; kasten yaralama (3. fıkra haricinde 86. madde ve 88. madde), taksirle yaralama (89. madde), konut dokunulmazlığının ihlali (116. madde), çocuğun kaçırılması ve alıkonulması (234. madde), ticari sır, bankacılık sırrı ya da müşteri sırrı niteliğindeki bilgi ya da belgelerin açıklanması (4. fıkra haricinde 239. madde) ile 6763 Sayılı Kanun değişikliğiyle eklenen tehdit (106/1. madde), hırsızlık (141. madde) ve dolandırıcılık (157. madde) suçları şikâyeteye tâbi olmasa da uzlaştırma kapsamındadır. Şikâyeteye tâbi suçlar ise kanunda aksi belirtilmedikçe kural olarak uzlaştırma kapsamındadır. Örneğin, cinsel taciz suçu şikâyeteye tabi olsa da 5271 Sayılı Kanun'un 253/3 maddesine göre cinsel dokunulmazlığa karşı işlendiğinden uzlaştırma kapsamı dışında olup bu kuralın istisnalarındandır.

¹⁰⁰ Ekici Şahin, Meral ; Yemenici, Kürşat, 6763 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler Işığında Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma. *ERÜHFD*. XIII.1, 2018, s.463,464

5237 Sayılı Kanun'da şikâyeteye tabi suçlar belirtilmiştir. Buna göre; 11/2, 12/2, 86/2, 89 (suçun bilinçli taksirle işlenmesi durumu hariç), 102/1, 102/2 (suçun eşe karşı işlenmesi hâli), 103/1 (failin çocuk olması ve failin sarkıntılık düzeyinde kalması hâli), 104/1, 105, 106 (tehdidin malvarlığına yönelmesi hali), 116/1 (suçun hırsızlık amacıyla işlenmesi hariç), 116/2, 117/1, 123, 131 (suçun kamu görevlisine karşı görevi dolayısıyla işlenmesi hariç), 132, 133, 134, 144, 146, 151 (suçun hırsızlık amacıyla işlenmesi hariç), 154, 155, 156, 157, 159 (suçun hukuki ilişkiye dayanan alacağı tahsil amacıyla işlenmesi hâli), 160, 164, 165, 166, 167 (sayılan suçların haklarında ayrılık kararı verilmiş eşlerden birinin, aynı konutta yaşamayan kardeşlerden birinin, aynı konutta yaşayan amca, dayı, hala, teyze, yeğen ya da ikinci derecede kayın hısımlarının zararına işlenmesi hâli), 209, 233, 234/3, 239/1, 340/2, 341 ve 342/2 hükümlerinde şikâyeteye tabi suçlar düzenlenmiştir.

Burada dikkat etmek gerekir ki yabancı devlet başkanına işlenen suçlar (TCK m. 340) ya da yabancı devlet bayrağına karşı hakaret (TCK m. 341) suçları uzlaştırmaya tabi değildir. Zira suçun mağduru veya suçtan zarar görenin gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi olma koşulu gerçekleşmemektedir.

Ancak yabancı devlet temsilcilerine karşı işlenen suçlar (TCK m.342/2) hakaret suçu ise şikayete bağlı olduğu 2. Fıkra da açıkça belirtildiğinden bu halde uzlaştırma hükümleri uygulanabilecektir.¹⁰¹

Özel kanunlarda da uzlaştırma kapsamında olan suçlar yer almaktadır. Mağdur veya suçtan zarar görenin gerçek ya da özel hukuk tüzel kişisi olması kaydıyla 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu¹⁰², 6769 Sayılı Sınâî Mülkiyet Kanunu¹⁰³, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu¹⁰⁴, 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu¹⁰⁵ ve 5941 Sayılı Çek Kanunu¹⁰⁶, 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu¹⁰⁷, 2004 sayılı İcra İflas Kanunu¹⁰⁸,

¹⁰¹ Nuhoglu, Ayşe. “Türk Hukuk Mevzuatında Uzlaştırma Kurumunun Gelişimi ve Uzlaşmaya Tabi Suçlar”, *Ceza Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri Sempozyumu*, Rize 18-20 Mayıs 2017, s.72

¹⁰² 71. maddesinde yer alan manevi, mali ya da bağlantılı haklara tecavüz suçu ile 72/1 maddesinde yer alan koruyucu programları etkisiz kılmaya yönelik hazırlık hareketleri suçları.

¹⁰³ 30. maddesinde yer alan marka hakkına tecavüze ilişkin suçlar.

¹⁰⁴ 62/1 maddesinde yer alan suçlar.

¹⁰⁵ 25. maddesinde yer alan suçlar.

¹⁰⁶ 7/4-5 maddesinde yer alan suçlar. (Karşılıksız Çek keşidesi suçu şikayete bağlı olmasına rağmen 5. Maddenin 10. Fıkrasında açıkça uzlaştırma hükümlerinin uygulanmayacağı belirtildiğinden uzlaştırmaya tabi değildir)

¹⁰⁷ 12. Maddesinde yer alan şikayete bağlı suç

2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu¹⁰⁹, 3573 sayılı Zeytinciliğin Islahı ve Yabancılarının Aşılattırılması Hakkında Kanun¹¹⁰ 5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine, Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun¹¹¹, 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununda¹¹² yer alan bazı suçlar şikâyeteye tabi oldukları için uzlaştırma kapsamındadırlar.

2.3.2.3.2. Suça Sürüklenen Çocuklar Hakkında Uzlaştırmanın Kapsamı

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanununun 1. maddesine göre çocuk, daha erken yaşta ergin olsa da 18 yaşını doldurmamış kişiye denilmektedir. Kanunun 3. Maddesine göre suç teşkil eden bir fiili gerçekleştirdiği iddia edilen çocuklar, “suça sürüklenen çocuk” terimiyle ifade edilmektedir.

Uzlaştırmanın tarafı olabilmek için cezai ehliyet gerekmektedir. 5237 Sayılı Kanun’un 31. maddesine göre 12 yaşından küçük çocuklar ile 12-15 yaş arasında olup işledikleri fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan ya da davranışlarını yönlendirme yeteneği yeterince gelişmemiş çocuklar ile 33. maddesine göre 15 yaşından küçük sağır ve dilsiz çocuklar cezai ehliyete sahip değildir. Bu nedenle uzlaştırma hükümleri uygulanamayacaktır.

6763 Sayılı Kanun değişikliğiyle suça sürüklenen suçlar bakımından uzlaştırmanın kapsamı genişletilmiştir. 253/1-c maddesine göre suça sürüklenen çocuklar için, mağdurun ya da suçtan zarar görenin gerçek ya da özel hukuk tüzel kişisi olması şartıyla ayrıca üst sınırı 3 yılı geçmeyen hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda da uzlaştırmaya gidilebilecektir¹¹³.

¹⁰⁸ 331,332, 333a, 334, 337/a, 338/1,345/a,349 maddelerinde yer alan suçlar

¹⁰⁹ 80/2. Maddesinde yer alan suç

¹¹⁰ 14/3 maddesinde yer alan suç

¹¹¹ 66/c maddesinde yer alan hariç şikâyeteye bağlı suçlar

¹¹² 33 maddesinde yer ala şikâyeteye bağlı suç

¹¹³ Her ne kadar SSÇ’ler açısından yasa, üst sınırı üç yılı geçmeyen veya adli para cezasını gerektiren suçlar açısından uzlaştırmaya gidilebileceği şeklinde düzenleme getirmişse de Yargıtay, suça sürüklenen çocuğa yüklenen ve 5237 Sayılı TCK’nın [165](#). maddesinde düzenlenen suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun üst

5237 Sayılı Kanun'un 31. maddesine göre 12-15 yaş grubunda olup algılama yeteneği ve davranışlarını yönlendirme yeteneği bulunan ile 15-18 yaş grubunda olan kişilerin cezaî sorumlulukları bulunmaktadır. Bu nedenle uzlaştırma hükümleri uygulanabilecektir. Sağır ve dilsizlerde ise 5237 Sayılı Kanun'un 33. maddesine göre uygulamaya gidilmelidir. Buna göre, 15-18 yaş grubunda olup algılama yeteneği ve davranışlarını yönlendirme yeteneği bulunan sağır dilsiz kişiler ile 18-21 yaş grubunda olan sağır dilsiz kişilerin cezaî sorumlulukları bulunduğundan uzlaştırma hükümleri uygulanabilecektir.

5271 Sayılı Kanun'un 253/4 maddesine göre uzlaştırma taraflarından reşit olmayan varsa, uzlaşma teklifi kanunî temsilcilerine yapılacaktır.

Doktrinde çocuklarda uzlaşmanın olmayacağı, fail ya da mağdur konumuna düşen bir çocuğun söz konusu olduğu durumda devletin görevinin onu topluma yeniden kazandırmak olduğu; yoksa çocukla pazarlık yaparak uzlaşmak olmadığının savunulduğu gibi uzlaşmanın çocuklar açısından yasaklanmasının gerektiğini ifade eden görüşler de bulunmaktadır.¹¹⁴

2.3.2.3.3. Uzlaştırma Kapsamında Olmayan Suçlar

5271 Sayılı Kanun'un 253/3 maddesine göre şikâyeteye tabi olsa da cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar, uzlaştırma kapsamında değildir. Bu nedenle 5237 Sayılı Kanun'un 102/1, 102/2 (suçun eşe karşı işlenmesi hâli), 103/1 (failin çocuk olması ve fiilin sarkıntılık düzeyinde kalması hâli), 104/1 ve 105 hükümlerinde yer alan suçlar uzlaştırma kapsamı dışında yer almaktadır. Özel ceza kanunlarında da uzlaştırma kapsamında olmayan suçlar düzenleme altına alınmıştır.

sınırının üç yıl hapis cezası ile birlikte adli para cezası olduğunun anlaşılması karşısında; Ceza Muhakemesi Kanununda düzenlenen ve usul hukuku kurumu olan uzlaşma yolunun ceza muhakemesi hukukunda mümkün olan sanık lehine genişletici yorum ve kıyas ile suça sürüklenen çocuk hakkında uygulanarak üst sınırı üç yılı geçmeyen hapis cezaları yanında adli para cezalarına da hükmedilmesi halinde suçun uzlaşma kapsamı içerisinde kalmaya devam edeceği, hapis cezası ile birlikte hükümlenen adli para cezalarının suçun üst sınırına etki etmeyeceği ve suçun uzlaşma kapsamı dışına çıkarmayacağı şeklinde değerlendirerek uzlaştırma kapsamında kabul etmiştir. (Bkz. Yarg. 17 CD 18.10.2017 T. 2015/28376E. 2017/11942K. ; Yarg. 13. CD 18.04.2017 T. 2015/16192E. 2017/4257 K.)

¹¹⁴ Gökçen, Ahmet ve diğerleri, s. 87; Öztürk Bahri ve diğerleri s. 65

5237 Sayılı Kanun'un 340/2 ve 341. maddelerinde düzenlenen suçlar kamu tüzel kişisine karşı işlendiğinden bu suçlarda da uzlaştırma yapılamayacaktır.

2.3.2.3.4. Uzlaştırma Kapsamındaki Bir Suçun Uzlaştırma Kapsamında Olmayan Bir Suç İle Birlikte İşlenmesi

5271 sayılı Kanun'un Uzlaştırmayı düzenleyen ilk halinde Uzlaştırma kapsamındaki bir suçun uzlaştırma kapsamında olmayan bir başka suçla birlikte işlenmesi durumuna ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktaydı ancak 26/07/2007 tarihli Uzlaştırmanın Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğın 7/4 maddesinde Kanunda olmayan bu konu uzlaştırma kapsamına girmeyen bir başka suçu işlemek amacıyla ya da bu suçla birlikte işlenmiş olması hâlinde, uzlaştırma yoluna gidilemeyeceğ  şeklinde düzenlenmişti

Konunun yukarıda izah edildiğ  şekliyle Kanunla değ l de yönetmelikle düzenlenmesi ise dayanağı 5271 sayılı Kanun olan bu y netmeliğın dayanak kanuna aykırı olamayacağı düşüncesiyle uygulama imkanını da ortadan kaldırmaktaydı dolayısıyla doktrinde kanunda olmayan yeni bir durumun yönetmelikle ihdas edilemeyeceğ  gerekçesiyle sert eleştirilere sebep olduğ  gibi¹¹⁵ uygulamada, Yargıtay'ın da aynı konuda farklı iştihatlar üretmesine sebep olmaktadır¹¹⁶

26.06.2009 tarihli, 5918 sayılı Kanun'un 8. maddesiyle değ şik 5271 sayılı Kanun'un 253/3. maddesine; uzlaştırma kapsamına giren bir suçun, bu kapsama girmeyen bir başka suçla işlenmiş olması hâlinde uzlaştırma hükümlerinin uygulanamayacağı düzenlemesi getirilerek sorunlu olan bu husus nihai c z me kavuşturulmuş oldu. Örneğın; konut içinde meydana gelen silahla yaralama suçunda, konut dokunulmazlığ nı ihlal suçu yaralama suçunun işlenmesi maksadıyla ya da bu suçla birlikte işlendiğinden bu suçta uzlaştırma teklifinde bulunulamayacaktır

¹¹⁵ Eleştiriler için bkz. İpek, Ali İhsan - Parlak, Engin, İçtihatlarla Türk Ceza Hukukunda Uzlaştırma, 1. Baskı, Ankara 2009, s.66

¹¹⁶ İpek, Ali İhsan ; Parlak, Engin, Mevzuatta yapılan en son değ şiklikler ile ceza muhakemesinde Uzlaştırma , 2. Baskı Ankara 2011, s.72)

Uzlaştırmanın hukuki niteliği kısmında detaylıca açıkladığımız üzere Uzlaştırmanın karma nitelikte ve failin lehine bir kurum olması dolayısıyla suçun 5918 sayılı Kanun değişikliğinden önce işlendiği durumlarda Yargıtay'ın o dönem ki uygulaması da (Yarg. 6. CD'nin 14/09/2009 T. 2008/25103E. 2009/11970 K.; Yarg. 6. CD 15/09/2009 T. 2008/2051E. 2009/12140K.) göz önünde bulundurulduğunda kanaatimizce ilgili suç açısından Uzlaştırma hükümlerinin uygulanması gerekecektir. Yani hakaret suçu ile birlikte fail kasten silahla yaralama suçunu işlemişse hakaret suçu açısından uzlaştırma hükümleri uygulanabilecektir. Başka bir ifadeyle 5271 sayılı Kanun'un son haline göre aralarında yer ya da zaman birlikteliği bulunan ya da aynı amaç kapsamında gerçekleştirilen birden fazla suçun tamamı uzlaştırma kapsamındaysa her suç için ayrı ayrı uzlaştırma hükümleri uygulanacaktır. Ancak, 5271 Sayılı Kanun'un 253/3 maddesine göre uzlaştırma kapsamına giren bir suçla girmeyen başka bir suçun birlikte işlenmesi durumunda uzlaştırma hükümleri uygulanmayacaktır.

2.4. UZLAşTIRMANIN GENEL İLKELERİ

Uzlaştırmanın genel ilkeleri, yönetmeliğin 7. maddesinde ayrıntılı şekilde düzenleme altına alınmıştır. Tek tek incelenecek olursa;

2.4.1. Mağdur veya Suçtan Zarar Görenin Gerçek Kişi veya zel Hukuk Tüzel Kişisi Olması

Ceza hukukunda sanık ya da şüpheli gerçek kişi olabilmektedir. Tüzel kişiler aracılığıyla suç işlenmesi durumunda ise sanık ya da şüpheli, ilgili tüzel kişinin yönetim kurulu yeleri ya da yetkililerdir. Bu bağlamda uzlaştırmanın sanık ya da şüpheli tarafını gerçek kişiler oluşturmaktadır.

Ceza hukukunda mağdur, hem gerçek kişi hem de tüzel kişi olabilmektedir. Tüzel kişiler arasında da özel ya da kamu ayrımı bulunmamaktadır. Ancak bu ayrım uzlaştırmada mevcuttur. Suçun mağduru devlet ya da başka bir kamu hukuku tüzel kişisi ise uzlaştırma mümkün değildir. Bu bağlamda uzlaştırmanın mağdur tarafı gerçek kişi ya da özel hukuk tüzel kişisi olabilecektir.

Tüzel kişiler, belli bir amacı gerçekleştirmek için bağımsız bir varlık hâlinde örgütlenen ve hukuk düzenince kendilerine hak ve borçlara sahip olma iktidarı tanınan, kişi ve mal topluluklarıdır. Dernekler, vakıflar, şirketler vs. tüzel kişilerdir. Tüzel kişiler, kamu hukuku ile özel hukuk tüzel kişileri şeklinde ayrılabilir. Kamu hukuku tüzel kişileri, kamu gücünü temsil ettiklerinden üstün konumdadırlar. İl özel idareleri, belediyeler, köyler vs. kamu hukuku tüzel kişileridir. Özel hukuk tüzel kişileri ise diğer kişilerle eşit konumdadırlar. Kooperatifler, şirketler vs. özel hukuk tüzel kişileridir¹¹⁷

2.4.2. Aynı Olayda Birden Fazla Şüpheli veya Sanığın Varlığı Durumunda Uzlaştırma

Faille, soruşturma evresinde şüpheli; kovuşturma evresinde ise sanık denilmektedir. Bu ayrım 5271 Sayılı Kanun'un 2. maddesinde açıkça belirtilmiştir. Bir suçta birden fazla fail varsa yani suç müştereken işlenmişse uzlaşan şüpheli ya da sanık uzlaştırmadan faydalanabilecektir. 5271 Sayılı Kanun'un 255. maddesinde bu durum ifade edilmiştir. Yönetmeliğin 7/2 maddesinde de uzlaştırma hükümlerinin müşterek failler bakımından her biri için ayrı ayrı değerlendirileceği düzenleme altına alınmıştır. Uzlaşmayan sanık ya da şüphelilerin cezaî sorumlulukları devam edecektir. Bu bağlamda, uzlaştırmanın diğer faillelere sirayet etmesi gibi bir durum söz konusu değildir.

Uzlaştırma kurumu, tarafların özgür iradesine dayandığından mağdur ya da suçtan zarar görenin, birlikte suç işleyen şüpheli ya da sanıklardan dilediğiyle uzlaşıp dilediğiyle de uzlaşmama imkânı bulunmaktadır.

5271 Sayılı Kanun'un 255. maddesinde şüpheli ya da sanığın aralarında iştirak ilişkisi olmaması halinde de bu durumun uygulanacağını belirtmesi özellikle birleştirilen dosyalar bakımından gerçekleştirilmiş bir düzenlemedir. Birleşen dosyalarda karışıklık olmaması için getirilen bu düzenleme ile bu dosyalarda yargılama birlikte yürütülse de dosyalardaki farklı şüpheli ya da sanıklar bakımından uzlaştırma her biri için bağımsızlığını koruyacaktır¹¹⁸.

¹¹⁷ Yerdelen, 2018, s.33,34

¹¹⁸ Yerdelen, 2018, s.35

2.4.3. Bir Suç Nedeniyle Birden Fazla Mağdur veya Suçtan Zarar Görenin Bulunması

Suçun mağduru, failin üzerinde suç işlediği şeyin sahibi olan kişidir. Mağdurun daima belli olması gerekmemektedir. Ceza davalarında tüm toplumun zarar gördüğü anlayışı hâkimdir. Ancak bazı kişiler o suçtan daha fazla etkilenmektedir. Bu kişilere ise ceza muhakemesi hukukunda suçtan zarar gören denilmektedir.

Suçtan zarar gören kavramı 5271 Sayılı Kanun’da tanımlanmamıştır. Suçtan zarar gören, mağdur dışındaki kimselerdir¹¹⁹.

Uzlaştırmanın sağlanabilmesi için o suçtan dolayı mağdur olan ya da zarar gören kişilerin tamamının uzlaşmayı kabul etmesi gerekmektedir. 5271 Sayılı Kanun’un 253/7 maddesinde bu durum belirtilmiştir. Yönetmeliğin 7/3-4 maddesinde ise 253/7 maddesinde belirtilen “bir suç” ifadesi açılmış ve aynı neviden fikri içtima hususunda sorun yaşanmaması için birden fazla suç olmasına rağmen kanunda tek ceza öngörülen hallerde her suç için ayrı ayrı uzlaştırma gerçekleştirileceği belirtilmiştir. Böylelikle bir suçtan kastın tek suç olduğu ve aynı neviden fikri içtimada, suçların tek tek değerlendirilmesi gerektiği açıklığa kavuşturulmuştur. Bu nedenle her mağdur açısından ayrı ayrı uzlaştırma söz konusu olabilecektir¹²⁰.

2.4.4. Uzlaştırmanın Aynı Soruşturma veya Kovuşturmada Bir Kez Yapılabilmesi

Uzlaştırma, aynı soruşturma ya da kovuşturmada bir kez uygulanabilecektir. Uzlaştırma kurumu, belirli sürelerle tabi olması nedeniyle uzlaşma sağlanamaması halinde yargılama süresinin uzamasına neden olabilecektir. Bu nedenle bu usulün bir kez uygulanması yeterli görülmüştür. Aksi takdirde şüpheli ya da sanık bakımından uzlaştırma kurumunun kötüye kullanılması söz konusu olabilecektir. Bu bağlamda 5271 Sayılı Kanun’un 253/18 maddesinde uzlaştırmanın aynı olayda sadece bir kez uygulanacağı düzenleme altına alınmıştır.

¹¹⁹ Yerdelen, 2018, s.35

¹²⁰ Erdem, Eser ve Özşahinli, 2017, s.60).

Yönetmeliğin 19. maddesinde konuyla ilgili bir düzenleme yer almaktadır. Taraflar uzlaştırma teklifini kabul etmeseler de şüpheli ile mağdur ya da suçtan zarar gören kendi aralarında uzlaşarak ve uzlaştıklarını gösteren belgeyi en geç iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar Cumhuriyet savcısına başvurmak suretiyle beyan ederlerse, Cumhuriyet savcısı tarafından, tarafların uzlaştıklarına yönelik belge değerlendirilebilecektir.

Aynı düzenleme, yönetmeliğin 26. maddesinde de kovuşturma aşaması içerisinde gerçekleşmesi durumu için getirilmiştir. Bu maddeye göre de hüküm verilinceye kadar sanık ile mağdur, katılan ya da suçtan zarar görenin aralarında uzlaşmaları mümkündür. Mahkeme tarafından, tarafların uzlaştıklarına yönelik belge değerlendirilecektir.

Uzlaştırma yoluna gidildiği halde sonuç alınamazsa tekrar uzlaştırmaya gidilemeyecektir. Uzlaştırma teklifi taraflarından birine ulaşılamadıysa ya da tarafın yurtdışında olmasından dolayı uzlaştırma yoluna gidilemediyse yeniden uzlaştırma yoluna gidilemeyecektir. Taraf, uzlaştırma teklifini reddettiye ya da teklife 3 gün içerisinde cevap vermeyerek reddetmiş sayıldıysa sonrasında uzlaştırma girişiminde bulunamayacaktır. Tarafların uzlaştırma görüşmelerine gelmedikleri için uzlaştırma sonuçsuz kaldıysa yeniden uzlaştırma yoluna gidilmeyecektir.

Taraflar müzakereye gelip de katılmayacaklarını söylerlerse ya da müzakerelere katıldıkları hâlde edim üzerinde anlaşamadıklarından uzlaştırma sonuçsuz kalırsa, tekrar uzlaştırma yoluna gidilemeyecektir¹²¹.

2.4.5. Uzlaştırmanın Uyuşmazlığı Ceza ve Tazminat Hukuku Bakımından Sonlandırması

Uzlaştırmada amaçlanan, uyuşmazlığı sona erdirmektir. Ancak sadece cezaî sorumluluğu değil özel hukuka ilişkin tazminat hakkını da sona erdirmektedir. Bu durum 5271 Sayılı Kanun'un 253/19 maddesinde düzenleme altına alınmıştır.

¹²¹ Yerdelen, 2018, s.37

Uzlaştırma sağlandığı takdirde suç konusu fiil sebebiyle tazminat davası açılmayacaktır. Açılmış olan tazminat davası varsa uzlaştırmının sağlanması davadan feragat anlamına gelecektir. Uzlaştırmada mağdur ya da suçtan zarar gören sadece uzlaşma konusu edimi talep edebilecektir.

2.4.6. Uzlaştırma Sürecinin Devamının Soruşturma İşlemlerine Engel Olmaması

Uzlaştırma sürecinde soruşturma ya da kovuşturma devam edecektir. Uzlaştırma süreci, ilgili suça yönelik delillerin toplanmasına ve koruma tedbiri uygulanmasına 5271 Sayılı Kanun'un 253/8 maddesine göre engel oluşturmamaktadır.

Soruşturma konusu suç uzlaştırmaya tâbi ise ve kamu davası açılması için yeterli şüphe mevcutsa dosya, 5271 Sayılı Kanun'un 253/4 maddesine göre uzlaştırma bürosuna gönderilecektir. 253/19 maddesine göre kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararından sonra, uzlaşmanın gerekleri yerine getirilmezse, 171/4 maddesindeki kasıtlı bir suç işleme şartı aranmaksızın kamu davası açılacaktır.

Uzlaştırma sürecine geçilmeden önce gerekli delillerin toplanması önem taşımaktadır¹²². Soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısı, yeterince delil toplayarak değerlendirme yapıp kamu davası açılmasını gerektirir yeterli şüphe oluşturacak delile ulaştığını ve suçun uzlaştırma kapsamında olduğunu belirlerse dosyayı uzlaştırma bürosuna gönderecektir. Uzlaştırma bürosuna gönderilen dosya içerisinde kamu davası açılması için yeterli şüphenin bulunduğunu gösteren deliller yoksa yönetmeliğin 11. maddesine göre uzlaştırma bürosundan sorumlu Cumhuriyet savcısı, dosyayı iade kararıyla soruşturma bürosuna geri gönderecektir. Aynı durum, yanlış nitelendirme nedeniyle uzlaştırmaya tâbi olmayan bir suçun uzlaştırma bürosuna gönderilmesi durumunda da söz konusu olacaktır.

¹²² Yurtcan, Erdener, *CMK Şerhi*. 8. Baskı. İstanbul: Beta Yayınevi, 2017, s.464, 465

2.4.7. Çocuk Hakkında Koruyucu ve Destekleyici Tedbirlere Engel Olmama

Uzlaştırma, çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbirlerin alınmasına engel değildir. Bu durum yönetmeliğin 9/3 maddesinde de belirtilmiştir. Cumhuriyet savcısı, uzlaştırma sürecinde ya da sonrasında uzlaşmanın sağlanıp sağlanmadığına bakmaksızın suça sürüklenen çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbirlere karar verilmesini isteyebilecektir.

2.4.8. Uzlaştırma İşlemlerinin Devredilememesi ve Teklifin Bizzat Uzlaştırmacı Tarafından Yapılması

Uzlaştırma, ancak uzlaştırmacı tarafından sağlanabilecektir. Uzlaştırmacı, kendisine verilen görevi kısmen ya da tamamen başka bir kimseye yaptıramayacaktır. Örneğin, taraflarla görüşmeye gitmesi için uzlaştırmacı olarak sicile kayıtlı bir arkadaşından yardım isteyemeyecektir. Ancak, bir dosya için birden fazla uzlaştırmacının görevlendirilmesi yönetmeliğin 36/3 maddesine göre mümkündür. Bu durumda uzlaştırmacılar aralarında iş bölümü yapabilecek ya da bir işi diğerine havale edebileceklerdir.

Uzlaştırma teklifini, uzlaştırmacı yapacaktır. Kolluk, Cumhuriyet savcısı ya da hâkim tarafından uzlaştırma teklifinin yapılması 6763 Sayılı Kanun değişikliğine kadar mümkünken yeni düzenlemede bu durum kaldırıldığından mümkün değildir ¹²³.

Cumhuriyet savcısı ya da hâkim, bizzat uzlaştırmacı olarak görev yapamayacaktır Aksi takdirde yapılan uzlaştırma yok hükmünde sayılacaktır. Tarafların uzlaştırmacı tarafından çağrılarak özgür iradeleriyle uzlaştırma teklifi hususunda isteklerinin sorulması ve görüşmelerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Özellikle, kolluğun aldığı mağdur ya da şüpheli ifadelerinin sonunda “uzlaşmak istiyorum” ya da “uzlaşmak istemiyorum” şeklindeki ibarelere ya da uzlaştırmacı olmayan kişilerce imzalatılan formlara itibar edilerek işlem yapılması mümkün değildir ¹²⁴

¹²³ Yerdelen, 2018, s.39

¹²⁴ Yerdelen, 2018, s.39

2.4.9. Uzlaştırmanın şüpheli (Sanık) ile Mağdur (Suçtan Zarar Gören) Arasında Gerçekleştirilmesi ve Mirasçılık

Uzlaştırmanın tarafları, şüpheli ya da sanık ve mağdur ya da suçtan zarar görendir. şüpheli ya da sanık ile mağdur ya da suçtan zarar gören reşit olmazsa veya kısıtlı olursa uzlaştırmanın tarafı bu kişilerin kanuni temsilcileri olacaktır. Her iki tarafa da uzlaşmak isteyip istemedikleri sorulmaktadır. Uzlaştırma sonucunda da iki tarafın da anlaşması gerekmektedir.

Uzlaştırma sağlanarak uzlaştırma raporu düzenlendikten sonra şüpheli ya da sanık ölürse, ortada yerine getirilmesi gereken bir edim söz konusu olacaktır. Uzlaştırma raporu ise 2004 Sayılı Kanun'un 38. maddesine göre ilâm niteliğindeki belgelerden olması nedeniyle edimin şüpheli ya da sanığın mirasçıları tarafından ifası gündeme gelecektir ¹²⁵.

Uzlaştırma raporunun düzenlenmesinden sonra mağdur ya da suçtan zarar gören ölürse yine elde 2004 Sayılı Kanun'un 38. maddesine göre ilâm niteliğinde bir belge olacağından mağdur ya da suçtan zarar görenin mirasçılarının bu belgeye dayanarak takip yetkileri söz konusu olacaktır. Kovuşturma evresinde uzlaştırma usulü uygulanırken mağdurun ölmeden önce katılan sıfatını alıp almaması önem taşımaktadır. Mağdur ya da suçtan zarar gören katılan sıfatını aldıktan sonra ölürse uzlaştırma işlemleri katılanın kanuni temsilcileriyle yürütülebilecektir. Aksi takdirde uzlaştırma işlemi sonlandırılacaktır¹²⁶.

2.4.10. Yurtdışında Bulunan veya Ulaşılamayan Tarafla Uzlaştırmanın Gerçekleştirilememesi

Uzlaştırma, taraf iradesine dayalı şekilde gerçekteştirildiğinden uzlaştırma sürecinde tarafların yer alması önemlidir. Taraflara (şüpheli ya da sanık ile mağdur ya da suçtan zarar görene) ulaşılamaması durumunda 5271 Sayılı Kanun'un 253/6 maddesi uygulanacaktır.

¹²⁵ Yerdelen, 2018, s.40

¹²⁶ Yerdelen, 2018, s.40

Bu madde, taraflara ulaşılamaması nedeniyle uzlaştırmamanın sürüncemede kalması ve yargılamanın uzaması durumlarını engellemek için düzenleme altına alınmıştır. Maddeye göre; resmî mercilere bildirilen soruşturma dosyasındaki adreste bulunmama, yurt dışında olma ya da başka sebeplerle taraflara veya kanuni temsilcilerine ulaşılamazsa uzlaştırma yoluna gidilmeden uzlaştırmamanın sonlandırılması gerektiği belirtilmiştir. Benzer düzenleme yönetmeliğin 7/12 maddesinde de yer almaktadır. Peki, resmî mercilere bildirilen adresle soruşturma ya da kovuşturma dosyasındaki adres ve adres kayıt sistemindeki yerleşim yeri farklıysa uzlaştırma teklifi hangi adrese gönderilecektir?

Bu durum 7201 Sayılı Tebligat Kanunu'nun 10. maddesinde düzenleme altına alınmıştır. Maddeye göre tebligat, tarafların bilinen en son adresine yani resmî mercilere beyan edilmiş olup da soruşturma veya kovuşturma dosyasında bulunan adrese yapılacaktır. Bu adres tebligata elverişli değilse ya da tebligat yapılamazsa adres kayıt sistemindeki adresine (MERNİS) tebligat yapılmalıdır¹²⁷. Tarafların müracaatı ya da kabulü kaydıyla her yerde tebligat yapılabilecektir.

2.4.11. Uzlaştırmamanın Muhakeme Engeli Olması

Yönetmeliğin 7/9 maddesine göre uzlaştırmaya tâbi suçlarda uzlaştırma girişiminde bulunmadan kamu davasının açılmasının ertelenmesi ya da hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilemez. 5271 Sayılı Kanun'un 171/3 maddesinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi düzenleme altına alınmış ve uzlaştırmaya ilişkin hükümlerin saklı tutulduğu belirtilmiştir. Kanunun 174/1 maddesine göre ise uzlaşmaya tâbi olduğu soruşturma dosyasından açıkça anlaşılan işlerde uzlaşma usulü uygulanmaksızın düzenlenen iddianamenin Cumhuriyet Başsavcılığına iadesine karar verileceği düzenleme altına alınmıştır. Bu bağlamda uzlaştırma kapsamında olan suçlarda uzlaştırma usulü uygulanmadan iddianame düzenlenmesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir.

¹²⁷ 7201 Sayılı Kanun'un 21. maddesine göre mernis adresine yapılan tebligatlarda taraflar adreste geçici olarak bulunmazsa ya da tebligatı kabul etmezse ilmühaber kapıya yapıştırılıp komşuya haber verilecek ve tebligat muhtara bırakılacaktır. Tebligat tarihi, ilmühaberinin kapıya yapıştırıldığı tarih olarak kabul edilmektedir.

5271 Sayılı Kanun'un 253/19 maddesinde, uzlaşma sonucunda edim yerine getirilirse kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verileceği; edimin ileri bir tarihte yerine getirileceğinin kararlaştırılması, takside bağlanması ya da süreklilik arz etmesi hallerinde ise 171. maddedeki şartlar aranmaksızın şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verileceği düzenleme altına alınmıştır. Erteleme süresince zamanaşımı işlemeyecektir. Uzlaşmanın gerekleri yerine getirilmezse 171/4 maddesindeki şart aranmaksızın kamu davası açılacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda uzlaştırma işlemleri, muhakeme engelidir. Bu işlemler yapılmaksızın muhakemeye devam edilmesi mümkün değildir.

3. UZLAŞTIRMA TEŞKİLATI VE UZLAŞTIRMACI

3.1. UZLAŞTIRMA TEŞKİLATI

3.1.1. Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı

Ön ödeme, kamu davasının açılmasının ertelenmesi ve uzlaştırma gibi cezada alternatif usullerin etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak, görev alanıyla ilgili olarak uygulamayı takip etmek ve ortaya çıkan sorunların nedenlerini araştırarak çözüm önerilerini Bakanlığa sunmak, cezada alternatif usuller konusunda kamuoyunu bilgilendirici çalışmalar yapmak, ulusal veya uluslararası nitelikte bilimsel toplantılar düzenlemek, bu nitelikteki çalışmaları teşvik etmek ve desteklemek, ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapmak, görev alanına giren istatistiklerin derlenmesi ve yayımı konusunda Bakanlığın ilgili birimleri ile iş birliği halinde çalışmak, ceza mevzuatı ile Bakanlığa verilen alternatif usullere ilişkin görevleri yerine getirmek üzere Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde 10 Ekim 2016 tarihli Bakan Olur'uyla "Cezada Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı" kurulmuştur¹²⁸.

¹²⁸ <http://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/gorevlerimiz>, 04.03.2019

1 nolu Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 41 inci maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde de; ceza muhakemesinde önödeme, uzlaştırma ve kamu davasının açılmasının ertelenmesi gibi alternatif uyuşmazlık çözüm usullerinin geliştirilmesi ve etkin şekilde uygulanmasını sağlamak, Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün görev ve yetkileri arasında belirtilmiştir.¹²⁹

6763 Sayılı Kanun ile uzlaştırma teşkilatında değişiklikler yapılmıştır. 2992 Sayılı Kanun'un 9. maddesine eklenen hükümlerle beraber Ceza İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulan Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin Türkiye'nin her yerinde yeknesak şekilde uygulanabilmesini sağlama amacıyla ortaya çıkarılmıştır. Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin uygulamadaki durumu takip edilerek sürecin tek merkezden yönetilmesi sağlanmaya çalışılmaktadır.

6763 Sayılı Kanun'un gerekçesinde de belirtildiği gibi alternatif uyuşmazlık çözüm yolları, yargının iş yükünü azaltarak hızlı ve mali bakımdan avantajlı sonuçlar doğurduğundan bu Kanun ile konu üzerinde yeni düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.

Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı'nda bir daire başkanı, yeterince tetkik hâkim ve bu kişilere yardımcı olmakla görevlendirilmiş diğer personeller bulunmaktadır. Daire Başkanlığı nezdinde, Kanun ve Yönetmelikle verilen uzlaştırma, önödeme ve kamu davasının açılmasının ertelenmesi faaliyetleri ile ilgili görevleri yerine getirmek üzere; Alternatif Çözümler Bürosu, Mevzuat ve Proje Bürosu, Sicil Bürosu, Eğitim Bürosu, Denetim Bürosu kurulmuştur.¹³⁰

2992 Sayılı Kanun'un 9. maddesinde Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı'nın görevleri düzenleme altına alınmıştır. Bu maddenin 6763 Sayılı Kanun değişiklikleri gerçekleştirildikten sonraki haline bakılacak olursa Başkanlığın uzlaştırma konusunda görevleri şunlardır;

¹²⁹ <http://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/gorevlerimiz>, 04.03.2019

¹³⁰ <http://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/hakkimizda>, 04.03.2019

- Uzlaştırmanın geliştirilmesi ve etkin uygulanması için çalışmalar yapmak
- Uygulamayı takip ederek ortaya çıkan sorunların sebeplerini araştırıp Bakanlığa özüm önerileri sunmak
- Uzlaştırmacı temel eğitimine dair usul ve esaslar ile eğitim verecek kurum ve kuruluşların niteliklerini belirleyerek bunlara izin verilmesini Bakanlığın onayına sunmak, bu kurum ve kuruluşları listeleterek elektronik ortamda yayımlamak
- Uzlaştırmacı eğitimi sonunda yapılacak sınavın usul ve esaslarını belirleyerek sınavları yapmak
- Uzlaştırmacı siciline kabule dair usul ve esasları belirlemek
- Uzlaştırmacıların sicile kabulüne ve sicilden çıkarılmalarına karar vermek
- Sicile kayıtlı uzlaştırmacıları, görev yapmak istedikleri Cumhuriyet başsavcılıklarına göre listelemek
- Uzlaştırmacılara verilecek dosyaların tevzi esaslarıyla aylık şekilde verilebilecek azami dosya sayısını belirlemek
- Uzlaştırmacıların denetimine ve performansına dair usul ve esasları belirlemek
- Kamuoyunu uzlaştırma konusunda bilgilendirici çalışmalar gerçekleştirmek
- Ulusal veya uluslararası düzeyde bilimsel toplantılar düzenleyerek bu nitelikteki çalışmaları teşvik etmek ve desteklemek
- İstatistiklerin derlenmesi ve yayımı hususunda Bakanlığın ilgili birimleri ile işbirliği yapmak
- İlgili kamu veya özel kurum ya da kuruluşlarla iş birliği yapmak
- Uzlaştırmacı Asgari Ücret Tarifelerini hazırlama görevleri bulunmaktadır.

3.1.2. Uzlaştırma Büroları

6763 Sayılı Kanun ile hâkim, Cumhuriyet savcısı ve kolluk görevlileri, uzlaştırma süreci dışına çıkarılmıştır. Böylece uzlaştırma kurumu, ceza muhakemesi dışında bağımsız, sivil ve alternatif bir uyuşmazlık çözüm yöntemi haline getirilmiştir.

5271 Sayılı Kanun'un değişiklikten önceki 253. maddesinde Cumhuriyet savcısının uzlaştırmayı kendisi gerçekleştirebileceği ya da bir avukatı veya hukuk öğrenimi görmüş birini uzlaştırmacı olarak görevlendirebileceği belirtilmekteydi. Bu düzenlemeyi içeren 9. fıkra, 6763 Sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır. Değişiklik sonrası Cumhuriyet savcıları ya da mahkemeler tarafından uzlaştırma yapılmayarak dosyalar uzlaştırmacı görevlendirilmek üzere uzlaştırma bürolarına gönderilecektir¹³¹.

6763 Sayılı Kanun değişikliği ile her Cumhuriyet Başsavcılığı bünyesinde bir uzlaştırma bürosu kurulması gerektiği belirlenmiştir. Kurulacak bu uzlaştırma bürolarında yeteri kadar Cumhuriyet savcısı ve personel görevlendirilecektir.

Uzlaştırma bürolarındaki iş ve işlemler; Cumhuriyet Başsavcısı, vekili ya da Cumhuriyet Savcısı gözetiminde ve verdiği talimatlara uygun şekilde gerçekleştirilmelidir. Yine bu iş ve işlemler, yazı işleri müdürünün gözetiminde zabıt kâtabi ve diğer personeller tarafından yapılacaktır.

Uzlaştırma bürolarında Cumhuriyet savcılarının yardımcıları sayılabilecek kişi yazı işleri müdürüdür. Cumhuriyet savcıları yazı işleri müdürleriyle muhatap olarak görevleri onlara vermektedirler. Bu bağlamda uzlaştırma bürosunda Cumhuriyet savcısından sonra en yetkili kişi yazı işleri müdürüdür. Yazı işleri müdürü, uzlaştırma bürosundaki iş ve işlemlerin Cumhuriyet savcısının talimatına uygun şekilde gerçekleştirilmesini sağlamak ve bunu denetlemekle yükümlüdür. Yazı işleri müdürü bu amacı gerçekleştirebilmek için zabıt kâtipleri ile diğer personelleri kontrol ederek ve onlar arasında iş bölümü yaparak gerekli iş ve işlemlerin gerçekleştirilmesini sağlamaktadır. Yazı işleri müdürleri Cumhuriyet savcısının onayı ile uzlaştırmacıları görevlendirmektedir. Cumhuriyet savcısı tarafından uygun görülen evrakları uzlaştırmacıya teslim etmektedir. Yazı işleri müdürünün yardımcısı ise zabıt kâtipleridir. Zabıt kâtipleri, yazı işleri müdürü tarafından kendisine verilen işleri takip ederek layığı ile yapmakla görevlidir¹³².

¹³¹ Ekici Şahin ve Yemenici, 2018, s.479

¹³² Bıkmaz, 2018, s.130, 131

3.2. UZLAŖTIRMACI

3.2.1. UzlaŖtırmacının Nitelikleri

UzlaŖtırma sürecinde her ne kadar birçok aktör yer almakta ise de bu aktörlerden en önemlisi hiç Ŗüphesiz uzlaŖtırmacıdır. UzlaŖtırmanın temelinde uzlaŖtırmacı bulunmaktadır.

UzlaŖtırmacı olabilmek için bazı özellikler aranmaktadır. 6763 Sayılı Kanun tasarısının Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Adalet Komisyonundaki kabul edilen metninin ilk halinde uzlaŖtırmacıların hukuk faköltesi mezunu olması aranmaktayken yapılan görüŖmelerde bu koşul yerine yeterli hukuk öğrenimi gören 4 yıllık iktisadi ve idari bilimler ile siyasal bilimler alanlarından mezun olanların da uzlaŖtırmacı olabilecekleri şeklinde deęiŖtirilerek kabul edilmiŖtir¹³³. Yönetmeliğin 48/3.c maddesine göre Avukatlar, baroya kayıtlı olmak kaydıyla uzlaŖtırmacı siciline kaydedilebileceklerdir

UzlaŖtırmacı siciline kayıt için baŖvuracak kiŖilerin fiilen yürütmekte oldukları asıl mesleğin mevzuatında, uzlaŖtırma faaliyetini gerçekleŖtirmesine engel bir hüküm bulunmamalıdır. Bu durum, yönetmeliğin 48/4 maddesinde ifade edilmiŖtir. Örneğin, 2802 Sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununun 48/4 maddesinde hâkim ve savcılarının kanunda belirlenenden baŖka, resmi ya da özel hiçbir görev alamayacakları ve kazanç getirici faaliyette bulunamayacakları düzenleme altına alınmıŖtır. Bu bağlamda göreve devam eden hâkim ve savcılarının uzlaŖtırmacı olabilmeleri mümkün değildir.

UzlaŖtırmacı olabilmek için zorunlu bir eğitimden geçmek gerekmektedir. Ayrıca, yapılacak sınavda baŖarılı olmak aranmaktadır. Sonrasında ise hizmet içi eğitimlerle sürekli kendilerini geliŖtirmeleri gerekmektedir.

¹³³ TBMM Adalet Komisyonu Tutanak Dergisi, 2016, s.73

Uzlaştırmacıların, sağlıklı muhakeme yetenekleri bulunmalıdır. Tarafların tepkilerini ve özelliklerini iyi tartarak onları uzlaştırmaya çalışmalıdır. Bu bağlamda uzlaştırmacıların, insanlarla olan ilişkilerini iyi kurabilen kişilerden seçilmesi gerekmektedir. Uzlaştırmacılar, insan psikolojisi konusunda bilgi sahibi olmalıdır. Bunun sebebi ise uzlaştırmacının uzlaştırmayı gerçekleştiren temel kişi olması nedeniyle taraflara yönelik davranış ve yaklaşımlarının uzlaştırmanın sağlanıp sağlanamaması bakımından oldukça önemli olmasından kaynaklanmaktadır¹³⁴

Uzlaştırmacıların kısıtlı olmayıp tam ehliyetli olması aranmaktadır. Bunun yanı sıra, kasten suç işlemekten dolayı mahkûm edilmiş kişiler de uzlaştırmacı olamayacaklardır¹³⁵.

3.2.2. Uzlaştırmacı Eğitimi

Uzlaştırmacı olmak isteyenler, göreve başlamadan önce eğitim almaktadırlar. Bu eğitim, görevleri süresince de devam ettirilmektedir. Eğitim kapsamında öncelikle kişilerle olan iletişim ve müzakere becerileri hususundaki derslere ağırlık verilmelidir. Bu konuda uygulamada sorun yaşanmaması için teoride bırakılmayarak pratik yaptırılmalıdır. Uzlaştırmanın sağlanmasında uzlaştırmacının iletişim yeteneği büyük önem taşımaktadır¹³⁶

6763 Sayılı Kanun değişikliğiyle 5271 Sayılı Kanunun 253/25 maddesine yapılan ekleme ile uzlaştırma ile ilgili tüm hususların Adalet Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği belirtilmiştir. Bu bağlamda 2017 yılında Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği yayınlanmıştır.

Yönetmeliğin 50. maddesinde uzlaştırmacı eğitiminin nasıl olacağı, eğitim süresi ve şekli detaylı şekilde düzenleme altına alınmıştır.

¹³⁴ BıkmaZ, 2018, s.132, 133

¹³⁵ BıkmaZ, 2018, s.133

¹³⁶ Gümüşel, Ebru (2007). Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu, *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE. 2007, s.62

“Uzlaştırmacı eğitimi” başlıklı 50. maddeye göre; uzlaştırmacı olarak görevlendirileceklerin görevlerine başlamadan önce eğitim almaları ve görevleri süresince eğitime tâbi tutulmaları sağlanacaktır. Alınacak eğitim ile alternatif uyuşmazlık çözümü, iletişim ve müzakere becerileri ile yöntemlerini geliştirmek amaçlanmaktadır. Eğitim ile uzlaştırmacılar, mağdur ya da suçtan zarar gören ve şüpheli ya da sanıkla birlikte çalışmanın özel şartları ve ceza adaleti sistemi hakkında bilgi sahibi edilmelidir. Eğitimin konusu, uzlaştırmacıların sahip olması gereken asgarî nitelikler, bilgi düzeyi ile kişisel yeteneklerinin geliştirilmesinden oluşmaktadır. Uzlaştırmacı olarak görevlendirilecekler, Daire Başkanlığı tarafından belirlenen konularda teorik ve uygulamalı eğitim verilmektedir.

Maddeye göre uzlaştırmacılara, 36 saat teorik ve 12 saat uygulamalı olmak üzere en az 48 ders saati eğitim verilmektedir. Günde 8 saatten fazla eğitim verilmeyecektir. Ayrıca, eğitim grupları en fazla 30 kişiden oluşmalıdır. 30 kişiden fazla olacaksa bu gruplar bakımından Daire Başkanlığından izin alınmalıdır.

Uygulamalı eğitim, maddeye göre; bireysel ve gruplar hâlinde iletişim ile müzakere tekniklerini kullanma becerilerini geliştirmeleri için verilmelidir. Bunu sağlayacak örnek uyuşmazlık çözüm çalışmalarıyla uygulama gözetimi faaliyetleri yer almalıdır. Uzlaştırmacı eğitimi alanların, örnek bir uyuşmazlık senaryosu oluşturarak uzlaştırma yöntemini kullanarak bu uyuşmazlığı sonlandırmaları ve eğitimlerle beraber grup değerlendirmeleri yapmaları beklenmektedir.

Maddeye göre; uzlaştırmacı eğitim izni verilen kuruluşlar tarafından uzlaştırmacılara; teorik ve uygulamalı şekilde toplam 8 ders saatinden az olmamak kaydıyla 2 yılda en az bir kez yenileme eğitimi verilmektedir. 2 yılda bir verilen bu eğitime uzlaştırmacıların katılması gerekmektedir.

Uzlaştırma eğitimlerine katılmak, kabul edilebilir haklı bir mazeret olmadıkça zorunludur. Eğitim kuruluşları tarafından derslere devam durumunu gösteren bir çizelge düzenlenmektedir. Kabul edilebilir haklı bir mazereti olmaksızın derslerin 1/12’sine katılmayanların eğitim programıyla ilişiğı kesilmektedir.

Eğitimlerini başarıyla tamamlayan kişilere eğitim kuruluşları tarafından en geç 1 ay içerisinde uzlaştırmacı eğitimini tamamladıklarına dair katılım belgesi verilecektir. 50. maddede bu hususlar düzenleme altına alınmıştır.

Yönetmeliğin 51. maddesinde göre uzlaştırmacı eğitimini; hukuk fakülteleri, Türkiye Barolar Birliği (TBB) ya da Türkiye Adalet Akademisi verebilecektir. Bakanlıktan alınan izinle uzlaştırmacı eğitimi verilebilmektedir.

Yönetmeliğin 55. maddesine göre uzlaştırmacı eğitimini tamamlayanların yapılacak sınavda başarılı olmaları gerekmektedir. Başarılı olanlar, uzlaştırmacı siciline kaydedilmektedirler. Uzlaştırmacılar da bu sicilden görevlendirilmektedirler.

3.2.3. Uzlaştırmacının Görevlendirilmesi

Gerekli nitelikleri taşıyorsa ve eğitimini tamamlamışsa uzlaştırmacı kişilerin uzlaştırma bürosuna kaydı yapılacaktır. Cumhuriyet Başsavcılığı bünyesinde kurulan uzlaştırma bürolarına; soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, kovuşturma evresinde hâkim tarafından uzlaştırma yapılması için dosya gönderilmektedir.

Yönetmeliğin 12. maddesine göre uzlaştırma bürosundan sorumlu Cumhuriyet savcısı, büroya gönderilen dosya üzerinde ön inceleme yapacaktır. İnceleme sonucunda suçun uzlaştırma kapsamında olduğunu ve suçun sübutuna etki edeceği mutlak olan delillerin toplandığını belirlerse uzlaştırmacı görevlendirecektir. Uzlaştırmacı görevlendirilmesi, uzlaştırma bürosundan sorumlu Cumhuriyet savcısının onayı ile Daire başkanlığı tarafından belirlenen listeden gerçekleştirilmektedir.

Yönetmeliğin 12. maddesine göre uzlaştırmacı görevlendirildikten sonra, uzlaştırma bürosu personeli tarafından dosyanın uzlaştırmacıya tevdi edildiği; telefon, SMS ya da diğer elektronik araçlarla taraflara bildirilecektir. Bu durum, uzlaştırma çağrısında bulunmak için taraflarla ilk defa iletişim kuran uzlaştırmacının kimliğinin doğrulanması için önem taşımaktadır.

Uzlaştırma bürosu tarafından kayıtlı uzlaştırmacılardan biri seçilerek Cumhuriyet savcısı ya da hâkim tarafından gönderilen dosya, uzlaştırma sürecinin işletilmesi için uzlaştırmacıya tevdi edilecektir.

Uygulamada yakın zamana kadar uzlaştırma evrakı, tutanak tutularak ve elden uzlaştırmacıya verilmekte olup alındı belgesi dosyaya eklenmekte ise de¹³⁷, Adalet Bakanlığının Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) programında yaptığı son g¼ncellemeyle artık uzlaştırmacılar doğrudan sistemden g¼revlendirildikleri dosyaları g¼rerek ve g¼revlendirme tutanakları da dahil olmak ¼zere ilgili evraka doğrudan erişebilmektedirler.

3.2.4. Uzlaştırmacıya İlişkin Etik Kurallar

Y¼netmelięin 6. maddesinde uzlaştırmacıya y¼nelik etik kurallar belirlenmiştir. Buna g¼re uzlaştırmacı;

- **Bağımsız olmalıdır.** Uzlaştırmada devletin cezalandırma yetkisi yerine uyuşmazlığı ¼zmesi i¼in ¼¼¼nc¼ bir kişi olan uzlaştırmacı g¼revlendirilmektedir. Bu nedenle uzlaştırmacının bağımsız ve tarafsız olarak uzlaştırmanın kurallarına g¼re hareket etmesi ¼nem taşımaktadır. Bağımsızlık, uzlaştırmacının hi¼bir kişiden ya da kurumdan emir ve talimat almaksızın g¼revini ger¼ekleřtirmesi demektir¹³⁸. Uzlaştırmacı, sadece kanun ve y¼netmelikteki usul ve esaslara g¼re g¼revini yerine getirmelidir ¹³⁹.

- **Tarafsız olmalıdır.** Uzlaştırmacı, tarafların ortak yararlarını g¼zeterek tarafsız davranmalıdır. ¼zellikle uzlaşma yeri ve zamanı gibi konularda tarafsızlık ¼nem taşımaktadır. Tarafsızlık; her iki tarafa da objektif davranmayı, onlara eşit mesafede durmayı ve ¼nyargılı olmamayı gerektirmektedir. 5271 Sayılı Kanunun 22. maddesinde belirtilen h¼kimin davaya bakamayacağı h¼ller ile 24. maddesinde belirtilen ret sebeplerinin 253/10 maddesine g¼re uzlaştırmacılar da dikkate alınabilmesinin nedeni de uzlaştırmacının tarafsızlığını korumak i¼indir. Uzlaştırmacı, tarafsızlığını ř¼pheye d¼ř¼recek h¼llerde g¼revinden ¼ekilmelidir ¹⁴⁰

¹³⁷ Bıkmaz, 2018, s.136

¹³⁸ Usulle alakalı konularda uzlaştırmacının Cumhuriyet savcısıyla iletişim halinde olması ve onun tavsiyelerine uyması her ne kadar 5271 Sayılı Kanun'un 253/14 maddesinde talimat olarak ifade edilse de bu talimatların uzlaştırmacının bağımsızlığını zedelememesi gerekmektedir.

¹³⁹ Canpolat, Can; Sabuncuoğlu, Zeyyat, Onarıcı Adalet- Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma İletişim ve M¼zakere Teknikleri- ¼rnek Sorular. İstanbul: Legal Yayıncılık, 2017, s.82

¹⁴⁰ Erdem, Eser ve ¼zřahinli, 2017, s.79-80

- **Görevini özenle yerine getirmelidir.** Uzlaştırıcı, uzlaştırma kapsamında kamu görevlisi sıfatı taşımaktadır¹⁴¹. Bu nedenle uzlaştırıcı, adalete hizmet etme bilinciyle hareket etmelidir. Görevini etkin şekilde, zamanında ve verimli olarak yerine getirmelidir¹⁴².

- **Taraflara nazik ve saygılı davranmalıdır.** Uzlaştırmanın taraflarından biri ceza tehdidi altındaki şüpheli ya da sanık, diğeri ise suçtan zarar gören ya da mağdurdur. Bu nedenle uzlaştırıcı tarafından tarafların hassasiyetleri gözetilmelidir. Uzlaştırıcı, taraflara nazik ve saygılı davranmalı, bu konuda onlara örnek olmalıdır. Uzlaştırıcının bu tavrı, uzlaştırma sürecinin olumlu geçmesine yardımcı olabilecektir¹⁴³.

- **Şüpheli ya da sanığa karşı önyargılı olmamalıdır.** Uzlaştırma aşamasında şüpheli ya da sanığın suçu işlediği kesin olarak sabit olmadığı için masumiyet karinesi gereğince suçlu muamelesine tabi tutulmamaları gerekmektedir. Bu nedenle uzlaştırıcının şüpheli ya da sanığa karşı önyargılı olmaması ve tavır takınmaması uzlaştırmanın sağlanabilmesi açısından önem taşımaktadır¹⁴⁴.

- **Eşitliği gözetmelidir.** Uzlaştırıcı, uzlaştırma süreci boyunca taraflara eşit davranmalıdır. Müzakerelerde taraflara eşit fırsatlar sunulmalıdır. Uzlaştırıcı, görevini yaparken taraflar arasında dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep gibi ayrımlarda bulunmayacaktır. Aksi takdirde tarafların güveni sarsılacak ve uzlaştırma sağlanamayacaktır¹⁴⁵.

- **Taraflarla menfaat çatışması olmaması gerekmektedir.** Uzlaştırıcı, taraflardan herhangi biriyle şahsî ya da iş ilişkisine sahipse, uzlaştırmanın sonucuna doğrudan ya da dolaylı şekilde etki edebilecek malî ya da başkaca menfaati varsa, taraflardan biriyle uzlaştırma dışındaki bir sıfatla görev yapması veya bağımsızlığını ya da taraflarla arasındaki menfaat çatışmasını etkileyebilecek durumlar mevcutsa bunları açıklamadan görevine devam etmesi mümkün değildir.

¹⁴¹ Canpolat; Sabuncuoğlu, 2017, s.83

¹⁴² İçer, Zafer, Ceza Muhakemesinde Uzlaştırıcının Özellikleri ve Uyması Gereken Etik İlkeler. *Legal Hukuk Dergisi*. 16.182, 2018, s.705,706

¹⁴³ İçer, 2018, s.706

¹⁴⁴ İçer, 2018, s.706

¹⁴⁵ Özbek, 2018, s.78

Bu nedenle uzlaştırmacının taraflara durumla alakalı bilgi vermesi gerekmektedir. Uzlaştırmacı bu durumlara rağmen uzlaştırma görevini bağımsız ve tarafsız şekilde gerçekleştireceğine eminse ve taraflar da açıkça rıza gösteriyorsa uzlaştırmayı gerçekleřtirebilecektir¹⁴⁶.

- ***Uzlaştırmacı aynı olayda vekil ya da müdafii olarak görev üstlenmemelidir.*** Avukat unvanı olan uzlaştırmacılar bakımından bu durum önemlidir. Uzlaştırmacı olarak görevlendirildiğı olayla alakalı olarak sonrasında vekil ya da müdafii olunamayacaktır. Uzlaşma sağlanamasa dahi soruştırma ya da kovuştırma aşamasında taraflardan birinin avukatlığını yürütemeyecektir. Bunun sebebi ise uzlaştırmacının, uzlaştırma sürecinde samimi şekilde kendisine aktarılan ya da başka şekilde öğrendiğı olguları gizli tutmakla yükümlü olmasıdır ¹⁴⁷.

- ***Gizlilik yükümlülüğü bulunmaktadır.*** Uzlaştırma müzakereleri gizli şekilde yürütölmektedir. Bu nedenle uzlaştırmacının, gizlilik yükümlülüğü bulunmaktadır. Uzlaştırmacı, soruşturmanın ve uzlaştırma sürecinin gizliliğine uygun davranmalıdır. Uzlaştırma sürecinde yapılan açıklamaları, kendisine aktarılan ya da başka şekilde öğrendiğı olguları kanunen zorunlu olmadıkça ya da taraflardan izin almadıkça gizli tutmalıdır¹⁴⁸.

- ***Menfaat temin etmemelidir.*** Uzlaştırmacı, tarafsızlığına gölge düşürecek şekilde kendisine ya da başkasına doğrudan veya dolaylı şekilde menfaat temin edemeyecektir ¹⁴⁹ Bu durum etik açıdan uygun olmadığı gibi, kamu görevlisi tarafından işlenen rüşvet, zimmet, görevi kötüye kullanma gibi suçları da meydana getirebilecektir¹⁵⁰.

¹⁴⁶ Özbek, 2018, s.78

¹⁴⁷ Erdem, Eser ve Özşahinli, 2017, s.85

¹⁴⁸ İçer, 2018, s.708,709

¹⁴⁹ Özbek, 2018, s.79

¹⁵⁰ İçer, 2018, s.707

- ***Görevinin saygınlığını ve kişilerin adalete olan güvenini korumalıdır.***

Uzlaştırmacı, adalete hizmet ettiğini unutmayarak saygınlığını korumalı ve uzlaştırma kurumuna duyulan güveni zedeleyecek davranışlardan kaçınmalıdır. Bu bağlamda uzlaştırmacı, reklam sayılabilecek davranışlardan uzak durmalıdır ¹⁵¹

3.2.5. Uzlaştırmacının Reddi ve Çekinmesi

5271 Sayılı Kanun'un 253/10 maddesine göre hâkimin davaya bakamayacağı haller ile hâkimin reddi sebepleri, uzlaştırmacı hakkında da uygulanabilecektir. Uzlaştırmacının reddi ve uzlaştırmaya bakamayacağı haller ayrıca gösterilmeyerek gönderme yapıldığından 5271 Sayılı Kanun'un hâkimlerle alakalı 22 ve 24. maddeleri incelenerek uzlaştırmacıya uyarlanmalıdır. Buna göre uzlaştırmacı, aşağıdaki hallerde uzlaştırmayı yürütemeyecektir;

- Suçtan kendisinin zarar görmesi
- Sonradan kalksa da taraflarla arasındaki evlilik, vesayet ya da kayıymlık ilişkisinin mevcudiyeti
- Taraflarla arasında kan ya da kayın hısımlığı nedeniyle üstsoy ya da altsoy ilişkisi varsa
- Taraflarla arasında evlât edinme bağlantısı varsa
- Taraflarla arasında üçüncü derece dâhil kan hısımlığı varsa
- Evlilik sona erse de taraflarla arasında ikinci derece dâhil kayın hısımlığı varsa
- Aynı davada Cumhuriyet savcılığı, adlî kolluk görevi ya da tarafların vekilliğini yapmışsa
- Aynı davada tanık ya da bilirkişi sıfatıyla dinlenmişse uzlaştırmacı sıfatıyla görev yapamayacaktır.

¹⁵¹ Özbek, 2018, s.79

Kanunda bu haller sınırlı sayıda sayıldığından kıyas yoluyla yeni yasaklar oluşturulamayacaktır¹⁵². Uzlaştırmacı, açıklanan yasaklılık hallerine rağmen uzlaştırmayı gerçekleştirirse uzlaştırma bakımından mutlak bozma nedeni meydana gelecektir¹⁵³.

5271 Sayılı Kanun'un 24. maddesine göre; uzlaştırmacının yukarıda sayılan hallerde reddi istenebileceği gibi tarafsızlığını zedeleyebilecek başka hallerden dolayı da reddi istenebilecektir. Tarafsızlık halleri bakımından sınırlı sayıda bir sayım gerçekleştirilmeyerek somut olayın durumuna göre yorumlanması tercih edilmiştir. Ancak, uzlaştırmacı tarafından tarafsızlığını zedeleyebilecek durum taraflara açıklanmışsa ve taraflar da bu duruma açıkça rıza göstermişse uzlaştırmacının görevine devam etmesinde sakınca bulunmamaktadır.

3.2.6. Uzlaştırmacının Yükümlülükleri ve Yasakları

Uzlaştırmacı, taraflar arasında iletişimi sağlamakla yükümlüdür. Bunun için gereken her türlü önlemi almalıdır. Örneğin, taraflar bir araya gelmek istemezlerse iki tarafı da ayrı ayrı dinleyerek uzlaştırmayı gerçekleştirmeye çalışmalıdır. Uzlaştırmacının amacı maddi gerçeğe ulaşmak olmadığından hangisinin haklı olduğuyla ilgilenmemelidir¹⁵⁴

Uzlaştırmada taraflar, kendi aralarındaki uyuşmazlığı kendileri onararak sonuca ulaşmaktadırlar. Burada uzlaştırmacının görevi; onları yeterli şekilde bilgilendirmek, iletişimleri için güvenilir bir ortam oluşturmak ve gönüllü bir uzlaşma için taraflara yardımcı olmaktır. Uzlaştırmacı, sorunu bizzat çözmeyecek ya da tarafları anlaşmaları için zorlamayacaktır. Uzlaştırmacı her iki tarafı da eşit şekilde gözeterek onların anlaşmasını sağlamaya çalışacaktır. Taraflardan birinin diğerine baskı yapmasını engellemelidir. Taraflar arasında dengesizlik söz konusuysa bu durumu eşit duruma getirmeye çalışmalıdır. Aksi takdirde uzlaştırmayı sona erdirmelidir.

¹⁵² Öztürk, Bahri ve diğerleri, *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*. 12. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018, s.175

¹⁵³ Öztürk, Bahri ve Erdem, Mustafa Ruhan, *Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*. 12. Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi.2008, s.227

¹⁵⁴ Centel, Nur; Zafer, Hamide, *Ceza Muhakemesi Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınevi.,2018, s.519

Uzlaştırıcı, uzlaştırma süresince gizlilik ilkesine riayet etmelidir. Gizliliğin korunması için gerekli önlemleri alarak taraflar haricindekileri görüşmelere dâhil etmemelidir¹⁵⁵

Uzlaştırmacının, 5271 Sayılı Kanun'un 253/12 maddesine göre uzlaştırma bürosu tarafından dosyanın birer örneğinin kendisine verilmesinden itibaren 30 gün içerisinde uzlaştırma sürecini tamamlaması gerekmektedir. Bu süre bir defaya mahsus olmak üzere 20 gün ek süre verilmek suretiyle uzatılabilecektir.

Uzlaştırmacının, görevini başkasına kısmen ya da tamamen devretmesi yasaktır. Uzlaştırıcı, yükümlölüklerini ihlal ederse dosya kendisinden alınarak başka bir uzlaştırmacıya verilebilecektir.

¹⁵⁵ Kaya, Mehmet, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma, *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Çankaya Üniversitesi SBE. 2016, s.144

4. UZLAŖTIRMA USULÜ

4.1. SORUŖTURMA EVRESİNDE UZLAŖTIRMA USULÜ

4.1.1. Delillerin Toplanması

6763 Sayılı Kanun ile uzlaŖtırma konusunda oldukça önemli deęiŖiklikler yapılmıŖtır. Bu deęiŖikliklerden biri, uzlaŖtırmanın soruŖturma evresinin baŖında gerekleŖtirilmesi hususunun deęiŖtirilmesidir. DeęiŖiklik öncesi uzlaŖtırma, soruŖturma evresinin baŖlangıcında gerekleŖtiriliyordu. Ancak bu durumda deliller yeterli Ŗekilde toplanamadığından kovuŖturmaya yer olmadığına karar verilebilecek bir olayın da uzlaŖtırmaya gönderilmesine sebebiyet verebiliyordu. Ayrıca, yeterli delil elde edilmediğinden uzlaŖtırma süreci de hızlı ve etkili Ŗekilde iŖleyemiyordu. Uygulamadaki bu sorunları fark eden kanun koyucu, 6763 Sayılı Kanun ile bu durumda deęiŖikliğe gitmiŖtir. DeęiŖiklik sonrasında, uzlaŖtırma kapsamında olan suçlarda soruŖturma evresinde Cumhuriyet savcısı tarafından yapılması gereken tüm iŖlemler yapılarak deliller toplandıktan sonra uzlaŖtırma yoluna gidilecektir¹⁵⁶

5271 Sayılı Kanun’un 2/1-e maddesine göre soruŖturma evresi, yetkili mercilerce suç Ŗüphesinin öğrenilmesi ile baŖlayıp iddianamenin kabulüne kadar geçen süreci ifade etmektedir. Suç Ŗüphesi ile Cumhuriyet savcısı tarafından olay araŖtırılmaya ve deliller toplanmaya baŖlamaktadır. SoruŖturma evresinde olayın aydınlatılması için gerekli tüm deliller toplanmalıdır. Deliller toplandıktan sonra kamu davası açılması için yeterli Ŗüphe oluŖursa uzlaŖtırma kapsamındaki suçlar uzlaŖtırma kurumunun uygulanması için uzlaŖtırma bürosuna gönderilecektir¹⁵⁷ Yeterli Ŗüphenin oluŖmaması durumunda ise uzlaŖtırma yoluna baŖvurulmayarak Cumhuriyet savcısı tarafından dosya sonuçlandırılacaktır. Yeterli Ŗüphe ve gerekli uzlaŖtırma Ŗartları mevcutsa Cumhuriyet savcısı dosyayı, “UzlaŖtırma bürosuna gönderme kararı” ile Cumhuriyet BaŖsavcılığı bünyesinde kurulan uzlaŖtırma bürosuna gönderecektir. Bu durum 6763 Sayılı Kanun’un gerekçesinde izah edilmiŖtir.

¹⁵⁶ Aydın, Murat, 6763 Sayılı Kanun ile Getirilen UzlaŖma Kurumunun Uygulanması. *Terazi Hukuk Dergisi*. 12.126, 2017, s.72

¹⁵⁷ Yavuz, Can. KarŖılaŖtırmalı Hukuk IŖığında Türk Ceza Yargılamasında UzlaŖma Kurumu. *YayınlanmamıŖ Yüksek Lisans Tezi*. Niğde: Niğde Üniversitesi SBE.2014, s.43

Değişiklikle beraber uzlaştırma kurumunun uygulanmasının deliller toplandıktan sonraya bırakılması, kurumun elverişli şekilde uygulanarak sonuca bağlanması için oldukça yerindedir. Mağdur ya da suçtan zarar gören ise deliller toplanıncaya kadar geçen süreçte olayın şokunu biraz olsun atlatabilecek ve daha makul ve sağlıklı kararlar alabileceklerdir. Olaydan hemen sonra işletilecek bir uzlaştırma sürecinin başarılı olma ihtimali daha düşüktür. Ayrıca, deliller bir an önce toplanarak karartılmasının ya da yok edilmesinin önüne geçilerek olay aydınlatılmaya çalışılmaktadır¹⁵⁸.

Dosya, uzlaştırma bürosuna geldikten sonra Cumhuriyet Başsavcısı ya da vekilinin görüldü işleminin ardından uzlaştırma bürosunun tevzi havuzuna düşecektir. Sonrasında dosya, büro kayıt numarası almaktadır. Dosya, uzlaştırma bürosunun başındaki Cumhuriyet savcısı tarafından ön incelemeye tabi tutulur. İncelenen hususlar ise; yeterli şüphenin mevcudiyeti, suçun uzlaştırma kapsamında olup olmadığı, suçun sübutuna etki edecek mutlak delillerin toplanıp toplanmadığı hususlarıdır. Bu hususlarda eksiklik varsa dosya, uzlaştırma bürosunun başındaki Cumhuriyet Savcısı tarafından yönetmeliğin 11. maddesine göre soruşturmayı yürüten Cumhuriyet Savcısına eksikliklerin tamamlaması için geri gönderilebilecektir. Bunun amacı, soruşturma işlemleri tamamlanmadan uzlaştırma yoluna gidilmesinin önüne geçebilmektir. Bu nedenle ön inceleme, titizlikle yapılmalıdır¹⁵⁹.

4.1.2. Uzlaştırmacının Görevlendirilmesi

Uzlaştırma bürosunun başındaki Cumhuriyet savcısı, dosya üzerinde yaptığı incelemede uzlaştırma kurumunun uygulanabilmesi bakımından bir eksiklik tespit edemezse bu durumda uzlaştırma sürecinin başlatılabilmesi için uzlaştırmacı görevlendirilecektir. Uzlaştırmacı görevlendirilirken uzlaştırma bürosunun başında bulunan Cumhuriyet savcısının onayı aranmaktadır. Yönetmeliğin 12/1 maddesine göre uzlaştırmacılar, Daire başkanlığınca belirlenen listeden görevlendirileceklerdir.

Yönetmeliğin 12/2 maddesine göre, ağır ceza mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı yargı çevresinde yeterince uzlaştırmacı mevcut değilse en yakın ağır ceza mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı listesinden görevlendirme yapılacaktır.

¹⁵⁸ Aydın, 2017, s.72

¹⁵⁹ Ekici Şahin ve Yemenici, 2018, s.481

Yönetmeliğin 12/5 maddesinde, suçun işlenmesinden itibaren 1 ay geçmedikçe uzlaştırmaya başlanamayacağı bildirilmiştir. Bu madde, yukarıda da bahsedildiği gibi tarafların olayla ilgili duygularından sıyrılarak düşünüp daha makul karar alabilmeleri için öngörülmüştür. Bu bakımdan da oldukça yerinde bir düzenleme olmakla beraber kanaatimizce tutuklama tedbirinin kullanıldığı durumlarda bu süreye istisna getirilmesi gerekmektedir bu konuyu açmak gerekirse örneğin basit hırsızlık suçundan suç üstü halinde yakalanarak tutuklanan şüphelinin eyleminin uzlaştırmaya tabi bir suç olması sebebiyle Uzlaştırma işlemleri için Uzlaştırma bürosuna gönderilmesi halinde bu kişiye uzlaştırmacı atanabilmesi için 1 ay sürenin geçmesinin beklenmesi gerekmektedir. Bu durumda ise şüpheli kendisine uzlaştırmacı atanması için bu sürenin geçmesini adeta boş yere özgürlüğü kısıtlı bir halde bekleyecektir. Bu durum kanaatimizce uzlaştırma açısından da tarafların özgür iradesine etki ederek adeta hapisten çıkmak için şüphelinin kendisine sunulacak her şartı kabul edebilecek bir konuma düşmesine meydan verebilecektir. Başka bir ifadeyle tutuklu haller istisna tutulmak kaydıyla böyle bir sürenin konulması çok yerinde bir düzenleme olup aksinin olması halinde olayın etkisi atlatılmadan uzlaştırmının sağlanabilmesi hayatın olağan akışına göre mümkün görülmemektedir. Bu süreye uyulmadan uzlaştırmaya başlanmış ve uzlaştırma sağlanamamışsa usulüne uygun yapılmış bir uzlaştırma bulunmadığından 1 aylık süre bitince yeniden uzlaştırma yoluna gidilebilecektir ¹⁶⁰

2013 yılında yürürlüğe giren 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliğinin 35/3 maddesinde özel bir uzlaştırma süresi daha öngörülmüştür. Maddeye göre, bu kanun ve yönetmelik gereğince alınması gereken ya da alınmış bir koruyucu ya da önleyici tedbir kararı söz konusuysa kararın alınması ile yerine getirilmesi aşamalarında taraflara uzlaşma önerilemeyecektir. ¹⁶¹

¹⁶⁰ Ekici Şahin ve Yemenici, 2018,s.491

¹⁶¹ Kanaatimizce, 6284 sayılı yasa kapsamında aile mahkemesinden tedbir kararı alan şahıslarla ilgili yönetmelikte bu şekilde yer alan bir düzenlemenin daha açık ve uygulanabilir hale getirilmesi ayrıca yasal bir düzenlemeye kavuşturulması gerekmektedir. Mevcut halde yasa ile düzenlenmeyen bir konunun yönetmelikle olumsuz anlamda genişletildiği ve uygulama açısından tedbir kararlarının çok kolay bir şekilde ve salt beyanla yenilenmesi sebebiyle bu yönetmeliğe uyulması halinde uzlaştırma işlemlerinin hiç yapılamaması, soruşturmaların sürüncemede kalması sonucunu doğurabileceğini düşünmekteyiz.

Yönetmeliğin 12/3 maddesine göre, görevlendirilen uzlaştırmacıya bu durum elektronik araçlarla bildirilecektir. Bu elektronik araçlar; telefonla arama, SMS gönderme ya da e-posta gönderme şeklinde olabilecektir. Bunun amacı zaman kaybetmeksizin süreçten haberdar olunmasını sağlamaktır. Tebligat gibi usuller zaman kaybına neden olabilecektir.

Yönetmeliğin 12/4 maddesine göre elektronik araçlarla uzlaştırmacı olarak görevlendirildiğini haber alan uzlaştırmacılar, uzlaştırma bürosuna gitmelidir. Büroda uzlaştırmacıya uzlaştırma evrakları tutanakla birlikte teslim edilmektedir. Sonrasında ise uzlaştırmacı tarafından evrakların alındığına yönelik alındı belgesi dosya içerisine konulacaktır. 5271 Sayılı Kanun'un 253/11 maddesine göre uzlaştırmacıya, uzlaştırma için gerekli olduğu düşünülen ve Cumhuriyet savcısı tarafından uygun görülen belgeler verilmektedir. Ancak günümüzde UYAP sistemi üzerinden uzlaştırmacılara dosyaya erişim imkânı verildiğinden uygulamada önemli bir değişiklik ortaya konulmuş olup bu usule gerek kalmamıştır ancak uzlaştırmacı dilerse bu şekilde uzlaştırma bürolarından evrak temini yapabilecektir.

4.1.3. Uzlaştırmacının Hazırlanması

Uzlaştırmacı, görevlendirildikten ve uzlaştırma için gerekli belgeleri teslim aldıktan sonra gerekli incelemeleri yaparak ne yapacağını belirlemelidir. Bunun için gerekli hazırlıkları yapmalıdır. Uzlaştırmacının belirli bir sürede sonuçlandırılması gerektiğinden zamanı iyi ayarlayarak süreci belirlemelidir. Sonrasında, tarafları uzlaştırmak için mekân ayarlamasına gidilmelidir. Taraflar arasındaki eşitliği bozmayarak objektif bir yer olmasına dikkat edilmelidir.

Uzlaştırmacı, tarafları nasıl davet etmesi gerektiğini belirlemelidir. Dosyayı detaylıca inceleyerek karşılaşabileceği sorunları tespit etmelidir. Bu kapsamdaki olası ihtimalleri değerlendirerek taraflara uzlaştırmanın sağlanabilmesi için nasıl ulaşması gerektiğini değerlendirmeli ve yöntem belirlemelidir. Uzlaştırma yöntemlerinin suçlara ve taraflara göre değişiklik gösterebildiği gerçeği göz ardı edilmeksizin dosya kapsamında bir değerlendirmeye gidilmelidir ¹⁶²

Uzlaştırmacı, hazırlık aşamasında hazırlık toplantısı yapabilecektir. Bu toplantının amacı, tarafların uzlaştırmanın yararları ve sonuçları hakkında bilgilendirerek ortak toplantı aşamasına hazırlamaktır. Uzlaştırmacı, hazırlık toplantısı için daveti elektronik araçlardan yararlanmak suretiyle gerçekleştirebilecektir. Telefonla iletişimi tercih ederse görüşmenin içeriği, toplantı yer ve saatini belirlemeye ve uzlaştırma sürecini kısaca anlatmaya odaklanmalıdır. Telefonla görüşmede, hazırlık aşamasında yapılması gerekenler yapılmamalıdır. Tarafların detaylarla alakalı bilgilendirilmesi, hazırlık toplantısında yapılmalıdır. Uzlaştırmacı, kendi asıl mesleğini geri planda bırakarak uzlaştırmacı şeklinde kendini taraflara tanıtmalıdır. Uzlaştırmacı, taraflarla bizzat görüşmek istemelidir. Hazırlık toplantısı için yer ve zamanı taraflarla beraber belirlemelidir. Fail cezaevindeyse hazırlık toplantısı cezaevinde yapılabilecektir. Hazırlık aşamasında uzlaştırmacının özellikle mağdurun hassasiyetine özen göstermesi ve uzlaştırmayı sağlamak için dikkatli davranması gerekmektedir ¹⁶³

Uzlaştırmacının görüşeceği taraflar Türkçe bilmiyorsa ya da engelliye yönetmeliğin 5/4 maddesinde belirtildiği üzere 5271 Sayılı Kanun'un 202. maddesine göre görüşmede tercüman bulundurulabilecektir.

Uzlaştırma teklifi öncesinde uzlaştırma mekânı ve zamanının belirlenmesi önem taşımaktadır. Taraflar, uzlaştırma teklifini kabul ettikleri takdirde görüşmenin gerçekleşeceği mekân ve zaman kendilerine bildirilir ve bu konuda tarafların da görüşü alınır. Önemli olan uzlaştırmanın sağlanması olduğundan taraflar için mekân ve zaman önemliyse uzlaştırmacı tarafından bu husus gözetilmeli ve orta yol bulunmalıdır.

¹⁶² Çetintürk, 2017, s.511 vd

¹⁶³ Demir, şamil, Müzakere. Mustafa Serdar Özbek, Orhan Cüni ve Merve Özcan (Ed.). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Eğitim Kitabı* içinde. Ankara: Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı Yayını, 2018, s.150

Uzlaştırma toplantıları genel olarak mesai saatleri içinde yapılırsa da taraflar uygun olamıyorlarsa mesai saatleri dışında da toplantı gerçekleştirilebilmelidir ¹⁶⁴

4.1.4. Uzlaştırmacının Taraflara Uzlaştırma Teklifi Yapması

Uzlaştırmacı, gerekli hazırlıkları gerçekleştirdikten sonra tarafların dosya kapsamındaki iletişim bilgilerini dikkate alarak uzlaştırmak amacıyla tarafları usulüne uygun şekilde davet etmelidir. 5271 Sayılı Kanun'un 253/4 maddesine göre uzlaştırma teklifi, açıklamalı tebligat ya da istinabe yoluyla yapılabilir. Tebligat, istinabe ya da SEGBİS aracılığıyla uzlaşma teklifi, yönetmeliğin 29/3 maddesine göre uzlaştırma bürosu aracılığıyla yapılacaktır. Uzlaştırmacı, tek başına tebligat yapamayacaktır. Uzlaştırma teklifi soruşturma işlemi olmadığından, tarafların zorla getirilmesi söz konusu değildir¹⁶⁵

Tebliğat, 7201 Sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine uygun şekilde gerçekleştirilmelidir. Uzlaştırma işlemi belli sürede sonuçlandırılmak zorunda olduğundan tebligat yerine taraflarla elektronik araçlar vasıtasıyla da iletişim kurulabilir. Uzlaştırmacı tarafından taraflar telefonla aranabilecek, SMS ya da e-posta gönderilebilir. Yönetmeliğin 29/7 maddesine göre elektronik araçlardan yararlanılarak taraflara yapılan çağrılar, uzlaştırma teklifi anlamına gelmeyecektir. Bu nedenle taraflarca cevap verilmemesi durumunda teklifin kabul edilmediği gibi bir sonuca varılamayacaktır.

Uzlaştırmacı tarafından taraflara yapılacak davette tarafların hakları ile ne kadar süre içerisinde cevap vermeleri gerektiği açıkça belirtilmelidir. 5271 Sayılı Kanun'un 253/4 maddesinde tarafların tebliğden itibaren 3 gün içerisinde uzlaştırma teklifine cevap vermemesi durumu zımnî ret olarak sayılmıştır; ancak belirtmek gerekir ki bu 3 günlük süre 5271 Sayılı Kanun'un 40. maddesine göre tarafların kusurları olmaksızın (örneğin, hastalık sebebiyle şehir dışında olmak gibi) geçirmeleri halinde eski hale getirme isteminde bulunabileceklerdir.

¹⁶⁴ Çetintürk, 2017, s.557

¹⁶⁵ Kaymaz ve Gökcan, 2007, s.50

253/5 maddesinde ise uzlaştırma teklifinde bulunulurken taraflara, uzlaştırmmanın mahiyeti ile uzlaştırmayı kabul veya ret etmesi durumlarında hukuki sonuçlarının ne olacağının açıklanması gerektiği düzenleme altına alınmıştır. Bu durum, uzlaştırmada tarafların bilgilendirilmesi ve gerekli bilgiye sahip olduktan sonra özgür iradeleriyle karar verebilmelerinin sağlanması için öngörülmüştür. Uzlaştırma konusunda gerekli bilgiye sahip olmayan tarafların bilmedikleri bir kurumun uygulamasına dâhil olmak istemeyecekleri açıktır. Bu bağlamda tarafların anlayabileceği bir dille bilgilendirilmeleri sağlanmalıdır¹⁶⁶.

Uzlaştırma için taraflara ulaşılabilme imkânı mevcut olmalıdır. 5271 Sayılı Kanun'un 253/6 maddesine göre taraflara ulaşamazsa uzlaştırma gerçekleştirilmeyecektir.

Uzlaştırmacı, uzlaştırma teklifini tarafları davet ederek yüz yüze ve sözlü şekilde yapabilecektir. Bu teklifte, uzlaştırmmanın mahiyeti, sonuçları, uzlaştırmacının ve tarafların uzlaştırma sürecindeki rolleri ve hakları açıklanmalıdır. Uzlaştırmacı, bu açıklamalardan sonra teklifte bulunduğu taraflara yönetmeliğin ekinde yer alan “uzlaşma teklif formunu” imzalatmalıdır¹⁶⁷.

Uzlaştırma teklifini bizzat uzlaştırmacı yapacaktır. 5271 Sayılı Kanun'un 253/4 maddesine göre uzlaştırma teklifi; yetişkinlerin bizzat kendilerine, reşit olmayan ya da kısıtlı olan tarafların kanuni temsilcilerine, taraflarla kanuni temsilcileri arasında menfaat çatışması varsa Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından atanacak kayyuma, vesayet altındaki tarafların ise vasilerine yapılmaktadır. Müdafii ya da vekile ise uzlaştırma teklifi yapılamaz. Yalnızca tarafların yanında görüşmelere katılabilmektedirler.¹⁶⁸ Ancak, yönetmeliğin 29/2 maddesine göre bir istisna söz konusudur. Müşteki ya da suçtan zarar gören özel hukuk tüzel kişisi ise ve vekâletnamede özel yetkisi mevcutsa vekile de uzlaştırma teklifinde bulunulabilecektir.

¹⁶⁶ Çetintürk, 2017, s.503, 504

¹⁶⁷ Ekici Şahin ve Yemenici, 2018, s.486

¹⁶⁸ Uğur, Hüsamettin, Suça Sürüklenen ve Suç Mağduru Çocuklarda Uzlaştırma. *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*. 43, 2010, s.143

Reşit olmayanlar, kanuni temsilcilerinin onayıyla uzlaşma iradelerini açıklayabilmektedirler¹⁶⁹. Uzlaştırma sürecinde küçüğün 18 yaşını doldurarak reşit olması halinde uzlaştırma işlemleri, reşit olan küçüğün kendisiyle devam ettirilecektir.

Uzlaştırma teklifinin kanuni temsilcilere yapılması, çocuğun uzlaştırma süreci dışına çıkarıldığı anlamına gelmemektedir. Uzlaştırma durumu çocuğu ilgilendirdiğinden müzakerelerin her aşamasında çocuğun da görüşü alınarak değerlendirilmelidir¹⁷⁰.

Uzlaşma teklifi, cezai sorumlulukları olmadığından; 12 yaşından küçükler ile 12-15 yaş arası sağır ve dilsizlerde, 12-15 yaş arası olup suçun anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneği bulunmayan küçüklerde ve 15-18 yaş arası olup aynı durumdaki sağır ve dilsizlerde yapılamayacaktır¹⁷¹. Bu durum suça sürüklenen çocuklar bakımından geçerlidir. Mağdurlarda ya da suçtan zarar görenlerde cezai bir durum söz konusu olmadığından küçükler bakımından kanuni temsilcilere uzlaştırma teklifi yapılacaktır.

Uzlaştırma iki taraflı bir işlemdir. Uzlaştırma teklifinin her iki tarafça da kabul edilmesi gerekmektedir. Yönetmeliğin 7/3 maddesine göre birden fazla mağdur ya da suçtan zarar gören varsa hepsinin uzlaştırmayı kabul etmesi gerekmektedir. İştirak halinde olsun ya da olmasın birden fazla fail varsa bu durumda tamamının uzlaştırma teklifini kabul etmesi aranmamaktadır. Kabul edenlerle uzlaştırma gerçekleştirilir ve uzlaştırma sonucu da yalnızca kabul edeni bağlar¹⁷².

4.1.5. Müzakere

Taraflara ulaşıldıktan sonra, uzlaştırmacı tarafından belirlenecek bir yerde taraflarla görüşmeye başlanmaktadır. Böylece müzakere aşamasına geçiş yapılır. Müzakere, karşılıklı iletişim anlamına gelmektedir¹⁷³

¹⁶⁹ Kaymaz ve Gökcan, 2007, s.143

¹⁷⁰ Özgenç, 2015, s.72

¹⁷¹ Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin 20/2 maddesine göre, algılama ve davranış yeteneklerinin belirlenebilmesi açısından sosyal inceleme raporu alınması zorunluluğu bulunmaktadır.

¹⁷² Feyzioğlu, 2008, s.336

¹⁷³ Halıcı ve Toprak, 2016, s.43

Uzlaştırma müzakerelerine; uzlaştırmacı, şüpheli, mağdur ya da suçtan zarar gören ile bunların kanuni temsilcileri ve müdafii ya da vekilleri katılabilecektir¹⁷⁴. Bu durum, uzlaştırma sürecinin gizliliğinin bir gereğidir. Bu bağlamda uzlaştırmacının tanık ya da bilirkişileri müzakereye davet etmesi mümkün değildir. Ancak, taraflar masrafları kendileri karşılayarak tanık ya da bilirkişi getirirlerse bu durumda uzlaştırmacı, tanık ya da bilirkişileri dinleyebilecektir¹⁷⁵.

Yönetmeliğin 35. maddesinde uzlaştırma müzakerelerinin yapılabileceği yer ve zamandan bahsedilmektedir. Maddeye göre uzlaştırma müzakereleri;

- Adliye binalarında ya da kamu kurum ve kuruluşlarında uzlaştırma müzakereleri için tahsis edilen odalarda,
- Tarafların kabul etmesi koşuluyla uzlaştırmacının faaliyetlerini devam ettirdiği büroda,
- Tarafların menfaatlerine uygun olan ve kendilerini huzurlu hissedecekleri güvenli bir ortamda veya taraflarca kabul edilen bu işe uygun olan başka bir yerde gerçekleştirilebilecektir.

Müzakerelerin başarılı olabilmesi, uzlaştırmacının öncesinde dosyaya hâkim olarak iyi araştırma yapmasına ve düşünmesine bağlıdır. Birden fazla uzlaştırmacı görevlendirildiyse müzakere sürecinde birlikte hareket etmeleri ve aralarındaki iletişimi koparmamaları gerekmektedir¹⁷⁶

Müzakere sürecinde; tanışma, bilgi toplama, problemleri sınırlama, tarafların tekliflerini belirleme, teklifler üzerinde müzakere yapma, uzlaşmaya varma ve raporun düzenlenmesi gibi aşamalar söz konusudur.¹⁷⁷

¹⁷⁴ Gökalp, 2013, s.27

¹⁷⁵ Tanrıver, 2006, Makalelerim, s.72-74

¹⁷⁶ Halıcı ve Toprak, 2016, s.46

¹⁷⁷ Özgenç, 2015, Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Uzlaşma, s.362-367

Her uzlaştırma, somut olaya göre değişiklik taşısa da uzlaştırmalarda bulunması gereken bazı ortak öğeler söz konusudur. Müzakere başlangıcında uzlaştırmacı tarafından açılış konuşması yapılmalıdır. Açılış konuşmasında ilk önce uzlaştırmacı kendisini tanıtmalıdır. Sonrasında ise tarafların zgr iradelerine göre karar verebilmelerini sağlamak için uzlaştırmanın ne olduğundan, sonuçlarının neler olacağından vs. tarafların anlayacağı bir şekilde bahsetmesi gerekmektedir. Bu durum, aydınlatma yükümlülüğünün de bir gereğidir.¹⁷⁸ Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, bilgilendirme yapılırken tarafları ceza ve mağduriyet tehdidi altında bırakmama gerekliliğidir.¹⁷⁹

Uzlaştırmacı, açılış konuşmasından sonra tarafların uzlaşabilmeleri için onların ortak yönleri ve sorunların zlmesi üzerinde durarak konuşmasına devam etmelidir.¹⁸⁰ Konuşma neticesinde yapacağı toplantıda ise taraflar arasındaki uzlaştırma konusu olayı aıkladmalı ve tarafların uzlaştırma konusundaki sorularını cevaplamalıdır. Taraflara yaptırılacak bu açıklamalar, karşılıklı şekilde birbirlerinin olaya yaklaşımlarını görmeye ve birbirlerini anlamaya yardımcı olduğundan uzlaştırma için oldukça önemlidir. nk uzlaştırmada asıl olan tarafların birbirini anlayarak uzlaşmayı sağlamaktır.¹⁸¹

Uzlaştırmacı, anlaşmayı sağlayabilmek için tarafları ayrı ayrı da dinleyebilecektir. Özel ortamda tarafların birebir daha rahat olabilecekleri gözetilerek duruma göre bu şekilde bir toplantı da sağlanabilecektir. Her iki taraf ile de ayrı ayrı özel olarak görüşülerek bilgi akışının daha kolay sağlanması ve tarafların kendilerini daha rahat hissetmesine sebebiyet verebilecektir.¹⁸²

Taraflar farklı şehirlerdeyse ve ortak toplantıların yapılması zorsa bu durumda müzakerelerin sürdürülebilmesi için ihtiyaç duyulması durumunda görüntülü ve sesli iletişim teknikleriyle de müzakere gerçekleştirilebilecektir. Yönetmeliğin 31/4 maddesinde bu duruma müsaade edildiği grlmektedir.

¹⁷⁸ Parlak, 2006, s.70

¹⁷⁹ Kaymaz ve Gökcan, 2007, s.105

¹⁸⁰ Halıcı ve Toprak, 2016, s.79

¹⁸¹ Soygüt Arslan, 2008, s.152

¹⁸² Kunter, Yenisey ve Nuhoglu, 2010, s.1220

2005 tarihli Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkındaki Yönetmeliğin 19/3 ve 20/5 maddelerine göre taraflardan biri tutuklu ya da hükümlüyse, uzlaştırmacıya görevlendirme belgesinin verilmesinden sonra uzlaştırmacı; tutuklu ya da hükümlü tarafla mesai gün ve saatleri içerisinde açık görüş usulüne tabi şekilde görüşebilecektir. Bu görüşmede görüntü kaydı yapılırsa da ses kaydı yapılmamaktadır. Ayrıca, tutuklu ya da hükümlü tarafın uzlaştırmacıyla yaptığı yazışmalar da denetime tabi tutulmayacaktır.

Uzlaştırmacı, müzakere sürecinde taraflara eşit şekilde ve saygılı davranmakla yükümlüdür. Müzakerelerde taraflara yeterli ve eşit şekilde söz hakkı tanınmalıdır. Uzlaştırmacı, müzakere sürecinde tarafların zarar görmelerini engelleyebilmeli ve tarafların birbirlerine saygılı davranmalarına özen göstermelidir.¹⁸³

Uzlaştırmacı, müzakereleri tarafsız şekilde gerçekleştirmelidir. Taraflara, alternatifler ve çözüm önerileri hususunda bilgi vererek kararı onlara bırakmalıdır. Belli bir yolu empoze etmeye çalışmamalıdır. Uzlaştırmacının, sırf uzlaşma sağlansın diye tarafları eksik ya da yanlış bilgilendirmesi görevine aykırı davranması demektir. Uzlaştırmada önemli ve esas olan tarafların özgür iradeleriyle karar verebilmeleridir. Bu konuda uzlaştırmacının görevi tarafları bilgilendirerek onlara yol göstermek, onların uzlaşmalarına yardımcı olmaktır.

Uzlaştırmada, ilk müzakerede anlaşma sağlanamayabilir. Bu durumda uzlaştırmacının ilk müzakereyle ilgili ana hususları not ederek ikinci müzakere için gün belirlemesi gerekmektedir. İkinci görüşme için uzlaştırmacı kendisi hazırlık yapacağı gibi tarafların da bazı hususlarda hazırlıklı gelmelerini isteyebilecektir.¹⁸⁴

¹⁸³ Bıkmaz, 2018, s.109

¹⁸⁴ Bıkmaz, 2018, 110

Müzakerelerde, tarafların anlaştıkları ve anlaşamadıkları hususlar uzlaştırmacı tarafından tespit edilerek çerçeve daraltılmaya çalışılmalıdır. Şüpheli tarafından mağdur ya da suçtan zarar görenin mağduriyetinin nasıl giderileceğine odaklanarak uzlaştırmacı tarafından uzlaşma önerileri sunulmalıdır.¹⁸⁵ Tarafların da öneri sunmalarına imkân bulursa da tarafsız önerinin uzlaştırmacıdan geleceği düşünülmektedir.¹⁸⁶

Uzlaştırma müzakerelerinde üzerinde durulması gereken hususlar şunlardır;

- Olayların geçmişi, gelişimi ve içeriği,
- Fiilin taraflar üzerindeki etki ve sonuçları,
- Suça karışan kişilerin şahsi, ailevi ve sosyal durumları,
- Mağdurun uğradığı maddî-manevî zarar,
- Tarafların birbirleri hakkındaki fikirleri,
- Zararın giderimi ya da tazminat şekli,
- Soruşturma ya da kovuşturmanın sonucu¹⁸⁷

Uzlaştırma; failin mağdura verdiği zararın kısmen ya da tamamen giderimi, eski hâlin iadesi veya hukuka uygun maddî ya da manevî başka bir edim karşılığında sağlanabilecektir.¹⁸⁸ Yönetmeliğin 33/2 maddesine göre edim olmaksızın da uzlaştırmacının sağlanması mümkündür. 5271 Sayılı Kanun'un 253. maddesinde nasıl uzlaştırmaya varılabileceği belirtilmeyerek kısıtlama yapılmamıştır.

¹⁸⁵ Akça, Çağatay, Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yollarından Arabuluculuk ve Uzlaştırma. *Hukuk Gündemi Dergisi*. 1, 2009, s.33

¹⁸⁶ Soygüt Arslan, 2008, s.153

¹⁸⁷ Özbek, 2007, s.147

¹⁸⁸ Kaya, 2016, s.99

Yönetmeliğin 33/1 maddesinde örnek babında edimler belirtilmiştir. Maddeye göre uzlaştırmada edim olarak;

- Fiilden kaynaklı maddî ya da manevî zarar tamamen ya da kısmen tazmin edilmesi ya da eski hâle getirilmesi,

- Mağdur ya da suçtan zarar görenin haklarına halef olan üçüncü kişi (örneğin sigorta şirketleri gibi) veya kişilerin maddî ya da manevî zararları tamamen veya kısmen tazmin edilmesi ya da eski hâle getirilmesi

- Kamu kurumu ya da kamu yararına hizmet veren özel kuruluş ile yardıma muhtaç kişi veya kişilere bağış yapılması,

- Mağdur, suçtan zarar gören, bunların gösterecekleri üçüncü kişi ya da bir kamu kurumu veya kamu yararına hizmet veren özel kuruluşun belli hizmetleri geçici süreyle yerine getirmesi,

- Topluma faydalı birey olmayı sağlayacak bir programa katılması,

- Mağdurdan veya suçtan zarar görenden özür dilenmesi gibi hususlar belirlenebilecektir.

Müzakerelerde, mağdurun istedikleri ve failin yapabilecekleri değerlendirilecektir. Böylece, kişisel durumlar ve somut olay gözetilerek mağdurun zararı giderilmeye ve anlaşma sağlanmaya çalışılacaktır. Müzakerelerde, suç nedeniyle ortaya çıkan zarar ve bu zararın telafisiyle tarafların anlaşması hususlarına yoğunlaşılmalıdır. Uğranılan zarar, somut olaya göre maddi ya da manevi olabilecektir ¹⁸⁹ Maddi zarar malvarlığındaki eksilmeyle alakalıyken manevi zararda üzüntü ve acı söz konusudur. Bu nedenle maddi zarar hesaplanabilirken manevi zararın hesabı mümkün değildir.

¹⁸⁹ Yenisey ve Nuhoglu, 2018, s.853, 854

Uzlaştırmada edimi genellikle mağdurlar şekillendirmektedir. Bazıları yalnızca samimi bir özür dilemeyi kabul ederken bazıları zararı nedeniyle para talebinde bulunabilmektedir. Bu talepler müzakerelerde belirlenmeye çalışılmalı ve taraflar arasında uzlaşma sağlanarak edim gerçekleştirilmelidir.¹⁹⁰ Edimin gerçekleştirilebilmesi için, uzlaştırma raporu düzenlendiğinde edim belli ya da belirlenebilir olmalıdır¹⁹¹. Örneğın; edim olarak belli miktarda bir paranın taksitle ödenmesi kararlaştırılmışsa ödeme zamanlarının ve taksit miktarlarının da belirtilmesi gerekmektedir.

Edim, fail tarafından şahsen ifası zorunlu nitelikte değilse ve açıkça yasaklanmamışsa, fail yararına üçüncü bir kişi tarafından da yerine getirilebilecektir. Örneğın, failin mağdurdan özür dilemesi şahsen ifası gereken bir edim olduğundan üçüncü kişi tarafından yerine getirilmesinin anlamı bulunmamaktadır. Mevzuatta, uzlaştırmaya konu edimin, fail yararına üçüncü kişi tarafından yerine getirilmesini yasaklayan bir hüküm bulunmamaktadır. Özellikle para gibi edimlerde failin ekonomik durumu müsait değilse fail yararına failin yakınları tarafından edim ifa edilebilecektir¹⁹².

Yönetmeliğın 20/2 maddesine göre edimin ifa edilip edilmediği uzlaştırma bürosu tarafından takip edilecektir.

Yönetmeliğın 18/4 maddesine göre Cumhuriyet savcısı tarafından uzlaşmanın tarafların özgür iradelerine dayanıp dayanmadığı hususu ile edimin hukuka ve ahlaka uygunluğu incelenmelidir. Edimin hukuka ya da ahlaka aykırı olduğu uzlaştırmacı tarafından fark edilirse, Cumhuriyet savcısına dosya gitmeksizin çözülebilecektir. Cumhuriyet savcısına gittikten sonra ise uzlaştırma gerçekleşmemiş sayılmaktadır. Örneğın, edimin ifasının tarafların kendilerinden değil de eşlerinden ya da çocuklarından talep edilmesi ahlaka uygun görülmemektedir. Faile evlenmeme borcu yüklenmesi, tokat atılmak istenmesi vs. gibi edimler de kabul görmemektedir.

¹⁹⁰ Özbek, 2018, s.98

¹⁹¹ Antalya, Gökhan, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1*. İstanbul: Legal Kitabevi. 2018, s.33

¹⁹² Özbek, 2018, s.111

Uzlaştırmanın sağlanabilmesi için uzlaştırma müzakerelerinde uzlaştırmacı tarafından tarafların psikolojik durumlarının iyi tahlil edilmesi ve ona göre bir yaklaşım belirlenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde tarafların anlaşmaları ve uzlaştırmanın başarılı şekilde sağlanabilmesi mümkün değildir.

5271 Sayılı Kanun'un 253/13 maddesine göre taraflar uzlaştırma müzakerelerine haklı bir mazeret belirtmeksizin katılmazlarsa uzlaştırma reddedilmiş sayılacaktır.

Uzlaştırmacı, müzakere sürecinde; soru sorma, aktif dinleme, özetleme, farklı sözcüklerle ifade etme, yeniden çerçeveleme gibi beceriler kullanmalıdır. Uzlaştırma sürecinde en aktif kişi uzlaştırmacıdır. Ancak müzakerelerde, tarafların kendi aralarındaki iletişiminde pasif durumda olmalı ve onlara yardımcı olmak için müdahale edebilmelidir. Uzlaştırmacının genel olarak bazı becerilere sahip olması aranmaktadır. Bunlar;

- Uzlaştırma konusu olmayan konuları ayırmak,
- Açık ve anlaşılır bir konuşma ve yazı dili kullanmak,
- Aktif dinlemek,
- Açık ve kapalı uçlu sorular sormak,
- Tarafların cinsiyetleri, hassasiyetleri ve yaşam tarzlarındaki farklılıklar hususunda duyarlı olmak,
- Karmaşık ya da çelişkili bilgileri ve duyguları ortaya çıkarmak,
- Uzlaştırma süresince kontrollü ve kendinden emin olmak,
- Tarafları sakinleştirmek,
- Ölçülü mizahla gergin ortamı yumuşatmak,
- Müzakereyi etkin şekilde yönetebilmek,
- Kişisel değerlerini uzlaştırma sürecinden uzak tutmak,

- İki tarafa da eşit davranarak saygı duymak,
- Yönlendirici olmamak,
- Taraflarla olan sınırları korumak,
- Bilgi ve belgelerin gizliliği koruyabilmek¹⁹³.

4.1.6. Müzakerenin Sonuçlandırılması

Müzakereler neticesinde taraflar özgür iradeleriyle uzlaşabilmişlerse sözleşme şeklinde yazılı bir metin hazırlanarak taraflarca imzalanacaktır¹⁹⁴.

Yönetmeliğin 18/1 maddesine göre, uzlaştırma sağlanırsa uzlaştırmacı tarafından yönetmeliğin ekinde yer alan rapor örneğine uygun bir rapor hazırlanacaktır¹⁹⁵. Bu raporda; tarafların edimleri ayrı ayrı, eksiksiz ve açık şekilde belirtilecektir. Uzlaştırmacı, hazırladığı bu rapor ile tarafların yazılı anlaşmasını bir tutanakla birlikte uzlaştırma bürosuna teslim edecektir.

Uzlaştırmacının hazırladığı rapor ve yazılı anlaşma Cumhuriyet savcısına sunulacaktır. Cumhuriyet savcısı tarafından tarafların özgür iradeleri ile edim hususunda inceleme gerçekleştirilecektir. Cumhuriyet savcısı eksiklik tespit ederse, gerekçesini belirterek raporu onaylamayabilecektir. Bu durumda uzlaştırma süresine uyulması koşuluyla rapor uzlaştırmacıya iade edilebilecektir.

¹⁹³ Demir, 2018, s.176

¹⁹⁴ Kunter, Yenisey ve Nuhoglu, 2010, s.1222

¹⁹⁵ Uzlaştırma raporunda;

1) Uzlaştırmacının adı soyadı, adresi ve avukat ise bağlı olduğu Baro ve sicili,

2) Raporun düzenlendiği yer ve tarih,

3) Tarafların varsa kanuni temsilcilerinin kimlik ve ikametgâh adresleri,

4) Mağdurun fiilden kaynaklı maddi ve manevi zararının tümünün ya da büyük kısmının ödendiği ve giderildiği kaydı,

5) Zararın giderim şekli,

6) Failin ve mağdurun özgür iradeleriyle uzlaştıkları yönündeki kayıt,

7) Uzlaşma müzakerelerine katılan tarafların ve uzlaştırmacının imzaları yer almalıdır (Ceza Uyuşmazlıklarında Uzlaşma El Kitabı, 2009, s.51, 52).

Yönetmeliğin 17. maddesine göre uzlaştırma için belirlenen azami süre 30 gündür. Bu sürenin uzlaştırmacının talebi ve Cumhuriyet savcısının onayıyla 20 gün daha uzatılabileceği düzenlenmiştir. Bu süre dolarsa uzlaştırma gerçekleşmemiş sayılacaktır.

Müzakereler neticesinde uzlaştırma sağlanamazsa, uzlaştırmacı tarafından sürecin nasıl gerçekleştiğinin anlatıldığı bir rapor düzenlenecektir. 5271 Sayılı Kanun'un 253/18 maddesine göre uzlaştırma sağlanamazsa tekrar uzlaştırma yoluna gidilemeyecektir. Ancak bu durum, tarafların haricen uzlaşması ve bu durumu mahkemeye usule uygun şekilde sunmalarına engel değildir ¹⁹⁶.

Yönetmeliğin 21. maddesine göre uzlaşma gerçekleşmezse ya da uzlaşma hükümleri uzlaştırmadan sorumlu Cumhuriyet savcısı tarafından onaylanmazsa uzlaştırmadan sorumlu Cumhuriyet savcısı tarafından şüpheli hakkında iddianame düzenlenecektir.

Uzlaştırma raporunun Cumhuriyet savcısı tarafından onaylanması ya da onaylanmaması işlemine karşı gidilebilecek kanun yolu bulunmamaktadır. Soruşturma evresinde verilecek nihaî kararın türüne göre, bu karara karşı kanun yoluna gidilebilecektir¹⁹⁷.

5271 Sayılı Kanun'un 253. maddesine göre uzlaştırmacının sağlanması durumunda iki sonuç söz konusu olacaktır. İlki, edim tek seferde yerine getirilerek uzlaştırma gerçekleştirilirse uzlaştırmadan sorumlu Cumhuriyet savcısı tarafından kamu adına kovuşturmayı yer olmadığı kararı verilecektir.

Eğer edim, tek seferde yerine getirilemeyecekse ve aşamalı bir ifa durumu söz konusuysa 19. fıkraya göre Cumhuriyet savcısı tarafından kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilecektir. Ancak, kamu davasının açılması ertelendikten sonra edim yerine getirilmezse 5271 Sayılı Kanun'un 171/4 maddesindeki şart (kasıtlı suç işleme) aranmaksızın kamu davası açılacaktır.

¹⁹⁶ Ekici Şahin ve Yemenici, 2018, s.499

¹⁹⁷ Özbek, 2018, s.127

4.2. İDDİANAMENİN İADESİ EVRESİNDE UZLAŞTIRMANIN DEĞERLENDİRİLMESİ

İddianamenin iadesi müessesesi, 5271 Sayılı Kanun'un 174. maddesiyle Türk hukuk sistemine girmiştir. Kanunun 170. maddesinde, iddianamede bulunması gerekenler belirtilmiştir. Bu durumlardaki eksiklik, iddianamenin iadesine neden olabilecektir.

İddianamenin iadesinin düzenlendiği 174. maddenin 1/c bendinde; uzlaştırmaya tabi olup da bu durum soruşturma dosyasından açıkça anlaşıldığı halde uzlaştırma uygulanmaksızın düzenlenen iddianamelerin iade edilmesi gerektiği açıkça belirtilmiştir. Uzlaştırma uygulanmaya başlanmış; ancak tamamlanmaksızın (uzlaştırma süreci devam ederken) iddianame düzenlenmişse, yine iddianame iade edilmelidir. Buradaki iade sebebi ise uzlaştırma işlemlerinin sonuçlandırılması içindir.

174/1 maddesine göre iddianamenin iadesi için öngörülen süre, mahkemeye sunulmasından itibaren 15 gündür. 15 günlük bu süre kesindir. Bu süre geçtikten sonra iddianame iade edilemeyecektir. 15 günlük süre içerisinde iade edilmeyen iddianameler kabul edilmiş sayılmaktadır. Kalabalık dosyalarda bu sürenin az olsa da değiştirilmesi mümkün değildir¹⁹⁸.

Mahkeme, iddianamenin iadesine karar vermeden önce dosyanın tamamını incelemelidir. İddianamenin incelenmesi süresinde mahkeme, Cumhuriyet savcısının yaptığı hukuki nitelendirmeye göre incelemede bulunmalıdır. Hukuki nitelendirmenin isabetli olup olmadığı hususu, bu aşamada değerlendirilemeyecektir. Bu durum, 174/2 maddesinde açıklığa kavuşturulmuştur. Bu sebeple, suçun yanlış nitelendirildiğinden bahisle uzlaştırma kapsamında kaldığı şeklinde bir değerlendirmeye iddianame iade edilemeyecektir.¹⁹⁹ Ancak burada şuna dikkat edilmelidir. İddianamenin genelinde bir suça yönelik anlatım yapılarak şüpheliye yöneltilmiş ancak sevk maddesi hatalı yazılmışsa iddianame, anlatımla sevk maddesi arasındaki çelişkiden dolayı iade edilmelidir.

¹⁹⁸ Donay, Süheyl *Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi*. 1. Bası. İstanbul: Beta Yayınevi, 2009, s.297

¹⁹⁹ Aydın, 2017, s.73

Usul hükümleri, yürürlüğe girmesiyle derhal uygulanacağından iddianamenin iadesine yönelik 15 günlük süre içinde yapılan değişiklikler olaya uygun düştüğü ölçüde uygulamaya konulacaktır. Örneğin, 15 günlük süre içerisinde uzlaştırma hususunda kanunda değişiklik yapılmışsa bu değişiklik gözetilerek iddianamenin iadesine karar verilmelidir²⁰⁰.

4.3. KOVUŞTURMA EVRESİNDE UZLAŞTIRMA USULÜ

5271 Sayılı Kanun'un 2. maddesine göre, iddianamenin kabulünden hükmün kesinleşmesine kadar olan evreye kovuşturma evresi denilmektedir. Kovuşturma evresinde uzlaştırma usulü, 5271 Sayılı Kanun'un 254. maddesinde düzenleme altına alınmıştır.

Uzlaştırmaya tabi bir suçun bu kapsamda olduğu kovuşturma evresinde anlaşılırsa 254. maddesine göre dosya, soruşturma evresinde olduğu gibi uzlaştırmının yapılması için uzlaştırma bürosuna gönderilecektir. Bu bakımdan kovuşturma evresinde de uzlaştırma sürecinin soruşturma evresindeki gibi gerçekleştirileceği söylenebilecektir²⁰¹.

Uygulamada, uzlaştırma kurumu genellikle uzlaştırma kapsamındaki suçlar soruşturma evresinde belirlendiğinden bu evrede gerçekleştirilmektedir. Ancak bazı durumlarda bu durum kovuşturma evresine de kalabilmektedir. Mahkeme tarafından suçun uzlaştırma kapsamında olduğu ve öncesinde uzlaştırma yapılmadığı tespit edilirse uzlaştırmının gerçekleştirilmesi için durma kararı verilerek dosya, uzlaştırma bürosuna gönderilecektir. Bu durum 5271 Sayılı Kanun'un 223/8 maddesinde belirtilmiştir²⁰².

²⁰⁰ Aydın, 2017, s.73

²⁰¹ Soygüt Arslan, 2008, s.178

²⁰² Kovuşturmanın yapılması şarta bağlanmışsa ve şart henüz gerçekleşmemişse gerçekleşmesini beklemek üzere durma kararı verilmelidir.

Kovuşturma evresinde uzlaştırma genellikle suçun niteliğinin değişmesi nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Soruşturma evresinde yapılan suç nitelendirmesiyle kovuşturma evresindeki nitelendirme farklılık gösterebilmektedir. Soruşturma evresinde uzlaştırma kapsamında olmayan bir suç şeklinde yapılan nitelendirme kovuşturma evresinde uzlaştırma kapsamındaki bir suç nitelendirmesine dönüşürse bu durumda bu suç için soruşturma evresinde başvurulmamış olan uzlaştırmaya başvurulmalıdır. Örneğin; nitelikli hırsızlık (142. madde) nedeniyle dava açılmış ancak mahkeme tarafından suçun basit hırsızlık (141. madde) olduğu belirlenmişse bu durumda kovuşturma evresinde uzlaştırma yoluna gidilebilecektir ²⁰³.

Uzlaştırma yoluna gidilmemesi iddianamenin iadesi sebebidir. Ancak iddianame incelenirken bu husus gözden kaçırılmış olabilmektedir. Böyle bir durumda iddianame kabul edilmiş ve kovuşturma evresine geçilmiş sonrasında uzlaştırma yoluna gidilmesi gerektiği fark edilmişse bu takdirde de kovuşturma evresinde uzlaştırma yapılabilecektir.

Yönetmeliğin 22. maddesine göre iddianame düzenlenmeksizin iddianame yerine geçen belgeyle doğrudan mahkeme önüne gelen uzlaştırmaya tabi suçun varlığı durumunda da kovuşturma evresinde uzlaştırma yoluna gidilebilecektir²⁰⁴.

Suçun mahkemede yargılaması devam ederken kanun değişikliği ile uzlaştırma kapsamına dâhil edilmesi durumu da kovuşturma evresinde uzlaştırma yoluna gidilmesini gerekli kılmaktadır. Örneğin, 6763 Sayılı Kanun değişikliğiyle bazı suçlar uzlaştırma kapsamına alınmıştır. Bu suçların yargılaması devam ederken 6763 Sayılı Kanun değişikliğinin meydana gelmesiyle suçların uzlaştırma kapsamındaki suçlardan olması durumunda kovuşturma evresinde uzlaştırma yoluna gidilmelidir.

Kovuşturma evresindeki uzlaştırma süreci de aynı soruşturma evresinde olduğu gibi gerçekleştirilecektir. Bu konuda 254/1 maddesinde 253. maddeye göndermede bulunulmuştur.

²⁰³ Bıkmaz, 2018, s.117).

²⁰⁴ Örneğin, 2457 Sayılı Yüksek Öğretim Kanununun 53/c maddesinde özel bir soruşturma usulü öngörüldüğünden soruşturma Cumhuriyet savcısı tarafından gerçekleştirilmemektedir.

Yönetmeliğin 22. maddesinde kovuşturma evresinde uzlaştırma usulünden bahsedilmektedir. Maddeye göre, kovuşturma evresinde uzlaştırma yoluna gidilmesi halinde dosya uzlaştırma bürosuna gönderilecek ve büro tarafından kayıt yapılarak numara verilecektir. Kayıt işlemleri tamamlanınca dosya, bürodan sorumlu Cumhuriyet savcısına tevdi edilecektir.

Uzlaştırma için gerekli olan belgeler, hâkim tarafından uygun görüldüğü takdirde büroya gönderilecektir. Gönderme ara kararında ise uzlaştırmının tarafları ve uzlaştırmaya tabi suçlar açıkça belirtilecektir. Aksi takdirde uzlaştırmadan sorumlu Cumhuriyet savcısı tarafından eksikliklerin giderilmesi talebiyle dosya mahkemeye gönderilebilecektir.

Cumhuriyet savcısı, suçun uzlaştırma kapsamında olmadığını belirlerse, mahkemenin uzlaştırmaya gönderme yönündeki ara kararını yeniden değerlendirmesini isteyebilecektir.

Dosyada eksiklik tespit edilemediyse uzlaştırma bürosundan sorumlu olan Cumhuriyet savcısının onayı ile uzlaştırmacı görevlendirilecektir. Soruşturma evresindeki gibi, dosya uzlaştırmacıya tevdi edildikten sonra elektronik araçlarla bildirilecektir.

Yönetmeliğin 23. maddesine göre uzlaştırmacıya dosya, tutanakla teslim edilecek ve alındı belgesi dosyaya konulacaktır. Tutanakta büro personeli ile uzlaştırmacının imzası yer alacaktır.

Uygulamada tıpkı soruşturma aşamasında açıkladığımız şekilde²⁰⁵ Uzlaştırmacının dosyayı UYAP sistemi üzerinden alması gibi kovuşturma aşamasında da Uzlaştırmacılar doğrudan UYAP sistemi üzerinde yer alan Uzlaştırmacı Portalından görevlendirildikleri dosyayı görerek görevlendirme tutanakları da dahil olmak üzere ilgili evrakı temin edebilmektedirler.

²⁰⁵ Bkz. Uzlaştırmacının Görevlendirilmesi başlığı altında yer alan sayfa 58 deki açıklamalarımız

Uzlaştırımcı, kovuşturma evresinde de soruşturma evresinde olduğu gibi gizlilik yükümlülüğü altındadır. Aksi takdirde yaptırımıla karşılaşabilecektir. Kovuşturma evresinde taraflar, dava dosyasını inceleyerek dosyadan örnek alma hakkına sahiptirler. Bu konuda taraflara bilgi vermek, gizliliği ihlli anlamına gelmemektedir. Ancak taraflar belge rneği isterse bunu uzlaştırımcı değil mahkeme verebilecektir²⁰⁶.

Uzlaştırma süresi ve uzlaştırma sonrası düzenlenecek rapor, soruşturma evresinde olduğu gibidir. Bu konu yukarıda anlatıldığı için tekrar değinilmeyecektir.

Kovuşturma evresinde uzlaştırma sağlanırsa, uzlaştırmanın tarafların zgr iradelerine dayanıp dayanmadığını ve edimin hukuka ve ahlaka uygun olup olmadığını yönetmeliğin 25/4 maddesine göre Cumhuriyet savcısı değil mahkeme değerlendirecektir.

Yönetmeliğin 26. maddesine göre taraflar, kovuşturma evresinde uzlaştırma teklifini reddetmelerine rağmen hüküm verilinceye kadar kendi aralarında uzlaşma sağlayıp uzlaşma belgesi düzenleyerek mahkemeye sunabileceklerdir. Bu belge, mahkemece değerlendirilebilecektir.

254. maddeye göre kovuşturma evresinde yapılan uzlaştırmada uzlaşma sağlanabilirse mahkemenin verebileceği iki hüküm mevcuttur. Sanık, edimi tek seferde yerine getirmiş ve uzlaşma neticelenmişse davanın düşmesine karar verilmektedir.

Edimin yerine getirilmesi ileri bir tarihe bırakılmış, takside bağlanmış ya da süreklilik taşıymaktaysa 231. maddedeki şartlar aranmaksızın sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilecektir. Bu süreçte zamanaşımı işlemeyecektir. Edim, süreç içerisinde ifa edilirse düşme kararı verilecektir. Aksi takdirde mahkeme 231/11 maddesindeki²⁰⁷ şartlar aranmaksızın hükmü açıklayacaktır.

Uzlaşma sağlanamazsa normal prosedür gereği yargılamaya devam edilerek hüküm kurulmalıdır.

²⁰⁶ Yerdelen, 2018, s.136, 137

²⁰⁷ Süre içerisinde kasten yeni bir suç işlemesi ya da denetimli serbestlik tedbirine yönelik ykmllklere aykırı davranması durumudur.

4.4. KANUN YOLU EVRESİNDE UZLAŞTIRMA USULÜ

Kanun yolu evresi, kovuşturma evresinin bir bölümünü oluşturmaktadır. 5271 Sayılı Kanun'un 2. maddesinde kovuşturma evresinin hüküm kesinleşene kadar devam ettiği belirtilmiştir.

Bölge Adliye Mahkemeleri istinaf yargılaması yapmaktadır. İstinaf yargılamasında suçun niteliği değişirse ve uzlaştırmaya tabi bir suç olduğu anlaşılırsa bu durumda kovuşturma evresinde olduğu gibi dosya, durma kararı verilerek soruşturmasının yürütüldüğü yerdeki uzlaştırma bürosuna gönderilmelidir²⁰⁸.

Dosya, itiraz üzerine Bölge Adliye Mahkemelerine gönderilebilmektedir. Bu durumda yapılacak ilk incelemede uzlaştırma kapsamında olan bir suç için öncesinde uzlaştırmaya başvurulmadığı anlaşılırsa, kovuşturma şartı yerine getirilmeden hüküm kurulduğundan dosya, uzlaştırmaya gidilmesi için mahkemesine iade edilecektir. 6763 Sayılı Kanun değişikliğiyle bu uygulamaya geçiş yapılmıştır.

Temyiz aşamasındaki dosyalarda, kovuşturma evresinde açıklandığı gibi;

- Uzlaştırma kapsamındaki bir suçta uzlaştırma uygulandığı halde sonuçlanmadan hüküm kurulması,

- Suçun niteliği değiştiğinden uzlaştırma kapsamında kalması,

- Kanun değişikliği nedeniyle suçun uzlaştırma kapsamında kalması halleri nedeniyle Yargıtay tarafından bozma kararı verilerek dosya, uzlaştırmının uygulanması ya da tamamlanması için ilk derece mahkemesine gönderilmektedir²⁰⁹. Ancak burada şu hususa dikkat edilmelidir. Kanun yolu evresindeki incelemede, ilk derece mahkemesinin hatalı uygulaması nedeniyle uzlaştırma kapsamında bulunmayan bir suçun aleyhe temyiz olmaması nedeniyle uzlaştırma kapsamına alınması mümkün değildir.

²⁰⁸ Aydın, 2017, s.74

²⁰⁹ Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 20.03.2017 tarih ve 2015/16597 Esas, 2017/8294 Karar sayılı ilamı; 17. Ceza Dairesinin 20.03.2017 tarih ve 2016/18856 Esas, 2017/3190 Karar sayılı ilamı.

Uzlaştırma, her ne kadar cezadan kurtulma imkânı sunduğundan maddi ceza hukukuna ilişkin olduğu düşünülerek lehe uygulamaya gidilebileceği sanılsa da 6763 Sayılı Kanun değişikliği gibi değişiklikler usul değişikliği olduğundan derhal uygulama kapsamında kalmaktadır. Bu bağlamda geriye yürütülmesi mümkün değildir. Bu konuda Yargıtay daireleri arasında farklı uygulamalar bulunsa da²¹⁰ usul değişikliklerinde geriye yürütme işlemi yapılmamalıdır. Aksi takdirde pek çok dosya tekrar ele alınarak iş yükü ve zaman kaybına neden olunacaktır. Ayrıca, uzlaştırma yoluna bir kez gidilmesi gerektiği hususu gözden kaçırılmamalıdır.

4.5. İNFAZ EVRESİNDE UZLAŞTIRMA USULÜ

Uzlaştırma kurumu, bir usul kurumudur. Ancak sonuçları, devletin cezalandırma yetkisine yönelik etkide bulunduğu maddi ceza hukukuna dönük sonuçları bulunmaktadır.²¹¹

İnfazı tamamlanmış olan dosyaların tekrar ele alınması mümkün değildir. Hüküm kesinleşmiş ve infaz edilmiştir.²¹²

²¹⁰ Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 20.03.2017 tarih ve 2015/14320 Esas, 2017/8400 Karar sayılı ilamı; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 05.04.2017 tarih ve 2017/2742 Esas, 2017/4021 Karar sayılı ilamı.

²¹¹ Aydın, 2017, s.77

²¹² Yargıtay'ın bu konuda aksi yönde kararları mevcuttur. Yarg. 12. CD. 20.02.2019 T. ve 2018/538E. 2019/2291K. Sayılı kararında "...dosyanın infazının tamamlandığının belirtildiği, bu bahisle uzlaşma hükümlerinin henüz yürürlüğe girmedikleri tarihte infaz edilen ceza hakkında herhangi bir karar verilmesine yer olmadığına" karar verildiği belirtilmiş ise de, bir kararın infaz edilmiş olmasının uyarılma konusu yapılmayacağı anlamına gelmeyeceği, dosyaya konu olayda Alanya 3. Asliye Ceza Mahkemesinin 09/08/2017 gün, 2012/1016 Esas, 2013/433 Karar sayılı kararının uzlaşma hükümleri kapsamında uyarlanması sonucu tarafların uzlaşmaları halinde infaz edilen adli para cezasının iadesinin mümkün olduğu, böylece sanık hakkında düşme hükmü kurulacağı ve bu hükmün tekerrüre esas alınmayacağı gözetilmeksizin sanık hakkında eksik kovuşturmayla TCK'nın 58. maddesinin uygulanması; Kanuna aykırı olup, sanığın temyiz itirazları bu nedenle yerinde görüldüğünden bozulmasına..." karar vermiş olup; aynı şekilde Yarg. 3. CD. 11.04.2018 T. ve 2018/3054 E., 2018/6583 K. sayılı ilamına göre; "her ne kadar infaz edilmiş hükümlerle ilgili uyarılma yargılaması yapılamayacağı şeklinde ilke konulmasının kabul edilemeyeceği, infaz edilmiş olsa dahi sonradan değişen yasa nedeniyle uyarılma yapılmasında sanığın hukuki yararı bulunduğu, yasanın infaz edilmiş hükümlere infazdan sonra da bir takım sonuçlar bağladığı bu anlamda lehe yasanın belirlenerek uygulanmasının hakkında hüküm infaz edilmiş hükümlüler açısından lehe durumlar oluşturabileceği" gerekçesiyle bozma kararı vermişse de Yargıtay'ın bu karara katılmamaktayız. Şöyle ki infazı tamamlanmış dosyalarda kanun değişikliği sebebiyle yeniden uzlaştırma işlemleri için dosyanın uyarılma yargılamasına konu edilebilmesi halinde uzlaştırmanın usul hükümleri niteliği açısından geçmişte usulüne uygun yapılmış olan bütün yargılamaların uzlaştırmaya ilişkin kanun değişikliği sebebiyle yeniden yapılmasına yol açacaktır ki bu da mahkemelere ve savcılıklara içinden çıkılmaz bir iş yükü getireceği aşikardır. Ayrıca infazı tamamlanan dosyaların yeniden açılmasının onarıcı adalet mantığına da aykırı olduğu, failin cezasını çektikten ve toplumla adeta barıştıktan sonra yeniden mağdur ve faili bir araya getirerek, olayları kişilere tekrar yaşatarak yeniden mağdurun zararını tazmin ettirmeye çalışılmaması gerekmektedir. Ancak ortada da bir yasal boşluk olması sebebiyle yasa koyucunun tıpkı memnu iadesi hususunda olduğu gibi Adli Sicil Kanunu başta olmak üzere ilgili mevzuatta düzenleme yapmak suretiyle bu boşluğu gidermesi gerektiği kanaatindeyiz.

İnfaz evresinde olan, diğ er bir deyişle infazı devam eden dosyalarda uzlaştırma durumu ne şekilde gerçekleştirilecektir?

Mahkeme, bir suç hakkında h  k m kurup bu h  k m kesinleştiğ inde h  km n infazı için dosya, İnfaz Bürosuna gönderilmektedir. Bundan sonra suçun infaz evresi başlamaktadır.

İnfaz evresinde, kanun değişikliği nedeniyle ilgili suç uzlaştırma kapsamına alındıysa durum ne olacaktır? Bu durum tespit edilirse infaz savcılığı tarafından ilgili mahkemeden bir karar istenmelidir. Mahkeme tarafından verilen cevapta ilgili suçun uzlaştırma kapsamına alındığı belirtilirse suçun infazı durdurulacaktır. İnfazın durdurulmasından sonra dosyanın yargılama aşaması incelenmelidir. Yargılama aşamasında sanık, mağdur ya da suçtan zarar görenin zararını karşıladıysa ve mağdur ya da suçtan zarar görenin bu yönde bir talebi kalmamışsa mahkeme tarafından uzlaştırmanın gerçekleştiği belirtilerek doğrudan düşme kararı verilebilecektir. Zira uzlaştırmanın koşulları sağlanmış ancak suç uzlaştırma kapsamında olmadığından yargılama aşamasında uygulanamamıřtır²¹³. Bu durum söz konusu değilse uzlaştırma, diğ er evrelerde olduğu gibi uzlaştırma bürosuna gönderilerek gerekli sürecin işletilmesiyle sağlanmaya çalışılacaktır. Ancak uygulamada bu konuda sıkıntı mevcuttur. şöyle ki, tek mağdur ve birden fazla fail bulunan suçlarda her fail bakımından uzlaştırma bürosuna ayrı ayrı dosya gönderilerek mağdur her fail için ayrı ayrı uzlaştırmaya çağrılmaktadır. Bu durum da mağdurlarla bıkkınlığa sebebiyet verdiğinden uzlaştırmayı yarıda bırakabilmekte ya da kabul etmeyebilmektedirler. Bu bağlamda dosyaların bütün halinde gönderilmesi ve uzlaştırmanın bu şekilde sağlanmaya çalışılması, mağdurun da daha fazla mağdur edilmemesi gerekmektedir.²¹⁴

²¹³ Aydın, 2017, s.77

²¹⁴ Bıkmaz, 2018, s.125

5. UZLAŖTIRMANIN SONUÇLARI

5.1. SORUŖTURMA EVRESİNDE UZLAŖTIRMANIN SONUÇLARI

UzlaŖtırma, ceza sonucunu ortadan kaldırmak için ortaya konulmuŖ alternatif uyuŖmazlık çözümler yöntemidir. UzlaŖtırmada, Ŗüpheli ile mağdur ya da suçtan zarar gören arasında barıŖ veya anlaşma sağlanmaktadır. UzlaŖtırmanın sağlanması ve sağlanamamasının ceza ve ceza muhakemesi hukuku ile özel hukuk yönünden çeŖitli sonuçları bulunmaktadır.

SoruŖturma evresinde uzlaŖtırmanın sağlanması ve sağlanamaması Ŗeklinde iki baŖlık altında incelenecek olursa;

5.1.1. UzlaŖmanın Sağlanması

SoruŖturma evresinde uzlaŖtırmanın sağlanması durumunda neler olacağı 5271 Sayılı Kanun'un 253. maddesi ile yönetmeliğin 20. maddesinde belirtilmiŖtir.

UzlaŖtırmacının, uzlaŖtırma sonuçları hakkında bilgi sahibi olması önemlidir. Çünkü uzlaŖtırmanın sonuçları hakkında tarafları bilgilendirerek onların uzlaŖmasını sağlayacak kiŖi uzlaŖtırmacıdır. Taraflar, uzlaŖtırmanın sonuçları hakkında yeterli bilgi sahibi olmaksızın özgür iradeleriyle uzlaŖma gerçekteŖtirmeyeceklerdir. Ayrıca, sonuçlarını bilmedikleri bir duruma da kalkıŖmak istemeyeceklerdir.

UzlaŖtırmanın sağlanması halinde ortaya çıkacak sonuçların iki boyutu bulunmaktadır. Birinci boyutu ceza ve ceza muhakemesi hukuku yönünden, ikinci boyutu ise tazminat hukuku yönündendir.

UzlaŖtırmanın sağlanmasının ceza ve ceza muhakemesi hukuku yönünden sonuçlarına bakıldığında edimin tek seferde ya da taksitli, vadeli, sürekli Ŗekilde ifa edilmesi bakımından ortaya çıkacak sonuçların ve kararların farklılık gösterdiği görölmektedir. Bu iki durum ayrı ayrı incelenecek olursa;

- Soruşturma evresinde uzlaştırma başarılı şekilde sağlandıysa, tarafların üzerinde uzlaştıkları edim de tek seferde yerine getirildiyse Uzlaştırmadan sorumlu Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmektedir. Bu karar ile birlikte soruşturma evresi sona erdirilmektedir.

Uzlaştırma kurumunun getirilmesindeki amaç, uzlaştırma sağlanarak taraflar arasındaki uyuşmazlığın kovuşturma evresine geçilmeksizin tarafların özgür iradeleriyle neticelendirilmesidir. Bu şekilde sağlanan uzlaştırmalar, hem uyuşmazlıkların çabuk çözülmesine hem de yargının iş yükünün azaltılmasına yardımcı olacaktır.

Cumhuriyet savcısı tarafından soruşturma evresinin sonunda kamu davası açmak için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilemezse ya da kovuşturma olanağı bulunmazsa, 5271 Sayılı Kanun'un 172. maddesinde düzenleme altına alınan kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmektedir. Kovuşturma olanağının bulunmaması, muhakeme şartlarının bulunmaması ve Cumhuriyet savcısının takdir yetkisini kullanması anlamlarına gelmektedir. Uzlaştırma, bir muhakeme şartıdır. Uzlaştırmının sağlanması ve edimin ifası durumunda muhakeme şartı gerçekleşmemiş olduğundan 5271 Sayılı Kanun'un 172/2 maddesine göre kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmektedir.

Yönetmeliğin 20. maddesine göre Cumhuriyet savcısı tarafından gerekli görüldüğünde suça sürüklenen çocuk bakımından 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanununda bulunan koruyucu ve destekleyici tedbirlerin uygulanması, çocuk hâkiminden istenebilecektir.

- Uzlaştırmının sağlandığı her durumda, derhal yargılama sonlanmayabilmektedir. Uzlaştırma konusu edimin yerine getirilmesi ileri bir tarihe bırakılmışsa, edimin taksitle yerine getirilmesi kararlaştırılmışsa ya da edim süreklilik taşıyorsa bu durum, uzlaştırma raporuna yazılarak belirtilmelidir. Bu durumlarda Cumhuriyet savcısı raporu onaylasa da edim tamamen yerine getirilene kadar uzlaştırma sonuçlanmış sayılmayacaktır ²¹⁵.

²¹⁵ Yerdelen, 2018, s.186

5271 Sayılı Kanun'un 253/19 maddesine göre edim, taksite ya da vadeye bağlanmışsa yahut süreklilik arz ediyorsa ara sonuç niteliğinde olan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilecektir. Bu karar için 171. maddede yer alan şartların meydana gelmesi aranmamaktadır. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı; failin suç geçmişi, kişiliği ya da failin ve toplumun menfaati gibi birtakım etkenler gözetilerek bir süre boyunca iyi hâlli bulunması şartıyla kamu davasının açılmamasını ifade etmektedir. 253/19 maddesine göre uzlaştırmada edim, vadesi geldiği hâlde yerine getirilmemişse, taksitler ödenmemişse ya da süreklilik arz eden edim yerine getirilmemişse iddianame düzenlenerek kamu davası açılacaktır. Edimin yerine getirilip getirilmediği hususunun takibi, uzlaştırmacıya değil uzlaştırma bürosuna aittir. Uzlaştırmacı, raporu teslim ettiğinde herhangi bir sorun yoksa görevini yerine getirmiş olmaktadır.²¹⁶

5271 Sayılı Kanun'un 253/19 maddesine göre kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildikten sonra uzlaşma konusu edim yerine getirilirse kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmektedir. Edim yerine getirilmezse kamu davası açılmak üzere iddianame düzenlenmektedir. Uzlaştırma konusu edim yerine getirilmediği takdirde uzlaştırma raporu ya da uzlaşma belgesi, 2004 Sayılı İcra İflas Kanununun 38. maddesinde belirtilen ilâm niteliğindeki belgelerden sayılacaktır. Bu belgeye dayanılarak mağdur ya da suçtan zarar gören tarafından ilamlı icra takibi yapılabilmektedir.²¹⁷

- Taraflar birden fazla uzlaştırma konusu edim belirlemişlerse ve bu edimlerin bir kısmı tek seferde bir kısmı ise taksitle, vadeli yahut süreklilik gösterecek şekilde ifa edilecekse kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar vermek gerekecektir. Eğer Kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilir ve bu karar kesinleşirse aynı olay bakımından yeniden ceza yargılamasına dönülemeyecektir.

²¹⁶ Yerdelen, 2018, s.188

²¹⁷ Yerdelen, 2018, s.189

Bu bakımdan da taksitli, vadeli yahut süreklilik arz eden edimler yerine getirilmediğinde kamu davasının açılması söz konusu olamayacak ve mağdur ya da suçtan zarar gören bir kez daha mağdur edilecektir ²¹⁸

5.1.2. Uzlaşmanın Sağlanamaması

Uzlaştırmanın sağlanamaması birkaç durumda söz konusu olabilecektir. Bu durumlara bakılacak olursa;

- Uzlaştırma teklifinin taraflardan biri ya da her ikisi tarafından kabul edilmemesi,
- Uzlaştırma teklifine 3 gün içinde cevap verilmediğinden reddedilmiş sayılması,
- Uzlaşma teklifi kabul edilmesine rağmen tarafların biri ya da her ikisinin müzakerelere haklı bir mazeret belirtmeksizin katılmamaları,
- Müzakerelere katılsalar da tarafların ortak bir noktada anlaşamamaları hallerinde uzlaştırma gerçekleştirilemeyecektir. Bu durumlarda uzlaştırma sonuçsuz kalacağı için soruşturmaya devam edilebilecektir.

Uzlaştırma sağlanamasa da bu süreç boyunca dava zamanaşımı duracaktır. Böylelikle soruşturmanın devamı bakımından bir sorun yaşanmayacaktır ²¹⁹

5.2. KOVUŞTURMA EVRESİNDE UZLAŞTIRMANIN SONUÇLARI

Kovuşturma evresinde uzlaştırmanın sonuçları, soruşturma evresindeki sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Ancak, kovuşturma ve soruşturma evrelerinin kendine özgü özellikleri nedeniyle verilecek kararlar farklılık göstermektedir.

Kovuşturma evresinde uzlaştırmanın sağlanması ve sağlanamaması şeklinde iki başlık altında incelenecek olursa;

²¹⁸ Bıkmaz, 2018, s.143, 144

²¹⁹ Yerdelen, 2018, s.185

5.2.1. Uzlaşmanın Sağlanması

Kovuşturma evresinde uzlaştırmanın sağlanması durumunda neler olacağı 5271 Sayılı Kanun'un 254. maddesi ile yönetmeliğin 27. maddesinde belirtilmiştir. Kovuşturma evresinde, soruşturma evresinde olduğu gibi kovuşturmaya yer olmadığı kararı ya da kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararları verilemeyecektir. Kovuşturma evresinde, iddianamenin kabulü ile açılmış bir dava söz konusudur.

Kovuşturma evresinde uzlaştırmanın sağlanması halinde, soruşturma evresinde olduğu gibi edimin ifa edilme şekline göre iki farklı karar verilebilecektir. Buna göre;

- Kovuşturma evresinde uzlaştırma sağlanırsa ve edimin tek seferde yerine getirilmesi kararlaştırılarak uzlaştırma raporuna bu şekilde yazıldıysa uyuşmazlık uzlaştırma ile ortadan kaldırılacağından 5271 Sayılı Kanunun 254/2 ve 223/8 maddelerine göre mahkeme tarafından düşme kararı verilecektir. Çünkü uzlaştırma konusu edim yerine getirildiğinden ortada bir uyuşmazlık ve dava konusu kalmayacaktır. Düşme kararıyla birlikte kovuşturma evresi sonlandırılacaktır. Mahkeme tarafında verilen düşme kararı, ceza muhakemesi hukuku anlamında bir hükümdür. Düşme kararıyla birlikte mahkeme tarafından dosyadan el çekilir²²⁰.

- Kovuşturma evresinde, soruşturma evresinde olduğu gibi uzlaştırma konusu edim; takside ya da vadeye bağlanmış yahut süreklilik arz ediyor olabilecektir. Bu durumlar uzlaştırma raporunda belirtilecektir.

Kovuşturma evresinde, açılmış olan bir kamu davası olduğu için soruşturma evresinde olduğu gibi kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilemez. Kovuşturma evresinde edim; takside ya da vadeye bağlanmışsa yahut süreklilik arz ediyorsa hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilecektir. Bu konuda hâkimin takdir hakkı mevcut değildir.²²¹

²²⁰ Düşme kararı verilebilecek haller; sanığın ölümü, af, dava zamanaşımı, şikâyetten vazgeçme, önödeme ve uzlaştırmadır (Yerdelen, 2018, s.190).

²²¹ Epözdemir, Rezan , *Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması*. Ankara: Adalet Yayınevi. 2017, s.98

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı, 5271 Sayılı Kanunun 231. maddesinde düzenleme altına alınmıştır. Uzlaştırmada, bu maddedeki şartların varlığı aranmaksızın hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebileceğine kanun koyucu, 5271 Sayılı Kanun'un 254/2 maddesiyle cevaz vermiştir.

Kovuşturma evresinde, edimin yerine getirilip getirilmediğinin takibi, Cumhuriyet başsavcılığı infaz bürosu tarafından yapılacaktır. Uzlaştırmacının görevi, raporunu hazırlayarak teslim etmesiyle sonuçlanmaktadır.²²²

Uzlaştırma süresi ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması süresi boyunca 5237 Sayılı Kanun'un 66 ve 67. maddelerinde düzenleme altına alınan dava zamanaşımı süresi durmaktadır.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması süresi boyunca dava zamanaşımı durmaktadır. Bu karar verildikten sonra uzlaştırma konusu edim yerine getirilirse mahkeme tarafından düşme kararı verilecektir.

- Taraflar birden fazla uzlaştırma konusu edim belirlemişlerse ve bu edimlerin bir kısmı tek seferde bir kısmı ise taksitle, vadeli yahut süreklilik gösterecek şekilde ifa edilecekse hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermek gerekecektir. Düşme kararı verilirse ve kesinleşirse aynı olay bakımından yeniden ceza yargılamasına dönülemeyecektir. Bu bakımdan da taksitli, vadeli yahut süreklilik arz eden edimler yerine getirilmediğinde kamu davasına devam edilerek hüküm kurulamayacak ve mağdur ya da suçtan zarar gören bir kez daha mağdur edilecektir.²²³

5.2.2. Uzlaşmanın Sağlanamaması

Uzlaştırmının sağlanamaması birkaç durumda söz konusu olabilecektir. Bu durumlara bakılacak olursa;

- Uzlaştırma teklifinin taraflardan biri ya da her ikisi tarafından kabul edilmemesi,

²²² Yerdelen, 2018, s.191, 192

²²³ Bıkmaz, 2018, s.143, 144

- Uzlaştırma teklifine 3 gün içinde cevap verilmediğinden reddedilmiş sayılması,
- Uzlaşma teklifi kabul edilmesine rağmen tarafların biri ya da her ikisinin müzakerelere haklı bir mazeret belirtmeksizin katılmamaları,
- Müzakerelere katılsalar da tarafların ortak bir noktada anlaşamamaları hallerinde uzlaştırma gerçekleştirilemeyecektir. Bu durumlarda uzlaştırma sonuçsuz kalacağı için kovuşturmaya devam edilebilecektir. Mahkemenin takdiri ve olayın özelliklerine göre sanık hakkında hüküm kurulabilecektir. Bu bağlamda uyuşmazlık, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden olan uzlaştırma ile değil, ceza yargılaması sonucunda verilecek hükümle sonuçlandırılacaktır. Uzlaştırma sağlanamasa da bu süreç boyunca dava zamanaşımı duracağından kovuşturmanın devamı bakımından bir sorun yaşanmayacaktır.²²⁴.

5.3. SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA EVRELERİ BAKIMINDAN UZLAŞTIRMANIN ORTAK SONUÇLARI

Soruşturma evresi ile kovuşturma evresinde her ne kadar birbirinden farklı ve kendine özgü evreler olsalar da uzlaştırmının sonuçları açısından bakıldığında bazı ortaklıklar söz konusu olabilmektedir. Ayrı başlıklar halinde bu ortak noktalar açıklanacak olursa;

5.3.1. Tekerrür Hali ve Adli Sicil Kayıtları

5237 Sayılı Kanun'un 58 maddesine göre tekerrür, önceden işlenen suç dolayısıyla verilen hüküm kesinleştikten sonra yeni bir suç işlenmesi halinde ortaya çıkan duruma denilmektedir. Maddeye göre tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için hükmün kesinleşmesi yeterlidir. İnfaz edilmiş olması aranmamaktadır. Tekerrür durumundan sonra işlenen suçun kanundaki hükmünde seçimlik olarak hapis cezasıyla adlî para cezası öngörülmüşse, bu seçimlik durum ortadan kalkmakta ve hapis cezasına hükmedilmektedir. Ayrıca tekerrür durumunda verilen ceza, mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilecektir. Ceza infaz edildikten sonra ise denetimli serbestlik tedbirine hükmolunmaktadır.

²²⁴ Yerdelen, 2018, s.185

Uzlaştırmanın gerçekleşmesi durumunda herhangi bir mahkûmiyet söz konusu olmayacağından tekerrür de ortaya çıkmayacaktır. Uzlaştırma uygulanacak şüpheli ya da sanığın öncesinde bir mahkûmiyet durumu mevcutsa, ilgili mevzuatta bu durumda uzlaştırmanın yapılamayacağına yönelik bir düzenleme mevcut olmadığından sonradan işlenen suç bakımından uzlaştırmaya gidilebilecektir.

Uzlaştırmada, uzlaştırma konusu edim; taksite ya da vadeye bağlanmışsa yahut süreklilik arz ediyorsa soruşturma evresinde kamu davasının açılmasının ertelenmesine, kovuşturma evresinde ise hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmektedir. Bu kararlar ise bir sisteme kaydedilmektedir. Bu sistemde yer alan kararları yalnızca h kimlerin ve Cumhuriyet savcıları görevleriyle alakalı olarak görebilmektedirler. Bu kararlar verildikten sonra uzlaştırma konusu edim yerine getirildiğinde kovuştırmaya yer olmadığı kararı ya da düşme kararı verilecektir. Edim yerine getirilmezse bu durumda kamu davasının açılması ya da hükmün açıklanması söz konusu olacaktır ²²⁵.

Yönetmeliğin 42 ve 43. maddelerine göre uzlaşma kaydının sorgulanabilmesi açısından UYAP sisteminde tutulması  ng r lm şt r. UYAP sisteminde uzlaştırma kaydı; tarih, sıra numarası, hazırlayan ya da onaylayan kişiye göre sorgulanabilmektedir. Uzlaştırma için tutulan bu kayıtlar, adli sicil kaydı değildir. Uzlaştırma kayıtlarında yalnızca sıra numarası, soruşturma numarası, mahkeme adı ile esas numarası, tarafların kimlik bilgileri, uzlaştırmacıya ilişkin bilgiler, suçun niteliği, uzlaştırma konusu edime ilişkin bilgiler, dosyanın uzlaştırmacıya verildiği tarih, uzlaştırmacı tarafından uzlaştırma bürosuna uzlaştırma raporunun teslim edildiği tarih, uzlaştırmanın sonucu ile uzlaştırmacıya ödenen ücret ve düşünceler sütunları bulunmaktadır. ²²⁶

²²⁵ Yerdelen, 2018, s.193

²²⁶ Yerdelen, 2018, s.193

5.3.2. Şahsi Alacak Taleplerine Etkisi

5271 Sayılı Kanun'un 253/19 maddesinde mağdur ya da suçtan zarar görenin şahsi alacak talepleriyle alakalı bir düzenleme yer almaktadır. Buna göre, uzlaştırma gerçekleşirse ve uzlaştırma raporu Cumhuriyet savcısı tarafından onaylanırsa mağdur ya da suçtan zarar görenin suçtan kaynaklı maddi ve manevi tazminat alacağı sona erecektir. Uzlaştırmanın sağlanması durumunda aynı suç nedeniyle mağdur ya da suçtan zarar gören tarafından tazminat davası açılmayacaktır. Bu konuda açılmış olan bir tazminat davası mevcutsa, uzlaştırmanın sağlanması durumunda bu davadan da feragat edilmiş sayılacaktır²²⁷. Bu bağlamda uzlaştırmanın sağlanması, hem ceza hukuku hem de özel hukuk anlamında taraflar arasında o suçla ilgili uyuşmazlığı sona erdirmektedir.²²⁸(Yerdelen, 2018, s.194).

Uzlaştırma konusu edim, mağdur ya da suçtan zarar görenin zararını tam olarak karşılamıyorsa bu durumda yeni bir dava veya takip açılmayacaktır. Bunun sebebi ise mağdur ya da suçtan zarar görenin uzlaştırma sürecinde zararının tamamını isteyebilme, aksi takdirde uzlaşmama imkânı sahip olmasıdır. Ancak, 5271 Sayılı Kanun'un 253/19 maddesine göre tazminat haricinde mağdur ve suçtan zarar görenin kanunlarla düzenleme altına alınan başkaca hakları bakımından engel bulunmamaktadır. Bu bağlamda örneğin; mağdur ya da suçtan zarar gören, koşulları mevcutsa 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 25. maddesinde düzenlenen saldırının sonlandırılması talep edilebilecektir

5271 Sayılı Kanun'un 253/19 maddesine göre mağdur ya da suçtan zarar gören, edim ifa edilmediği takdirde uzlaştırma raporu ya da uzlaşma belgesiyle ilamlı takip başlatabilmektedir. Şüpheli ya da sanık ölürse bu takip, mirasçılara yöneltilebilecek ya da onlara karşı açılabilir. Uzlaştırma konusu edim, tarafların anlaşmasıyla belirlendiği için özel hukuk hükümlerine göre takip edilebilen borç sayılmaktadır.²²⁹.

²²⁷ Bu nedenle Yargıtay, uzlaştırma uygulanmadan açılmış olan tazminat davalarında uzlaştırmanın bekletici mesele yapılarak uzlaştırma sonucunun beklenmesi ve sonuca göre davaya devam edilmesi gerektiğini belirtmiştir (Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 15.09.2009 tarih ve 2008/14435 Esas, 2009/9954 Karar sayılı ilamı).

²²⁸ Yerdelen, 2018, s.194

²²⁹ Yerdelen, 2018, s.194

5.3.3. Yakalama ve Tutuklamadan Kaynaklanan Tazminat Taleplerine Etkisi

Bir suçtan dolayı yürütülmekte olan soruşturmada Cumhuriyet savcısı, suç uzlaştırma kapsamında olsa dahi suçun işlenip işlenmediğini ve kamu davası açmak için elde yeterli şüphe oluşturacak delil bulunup bulunmadığını belirlemek için soruşturma gerçekleştirerek deliller toplamaktadır. Bu bağlamda; yakalama, gözaltı ve tutuklama gibi hürriyeti kısıtlayıcı koruma tedbirlerine de gerekirse başvurabilecektir. Kamu davası açmaya yeterli şüphe oluşturacak delil elde edildiğinde, suç uzlaştırma kapsamında olduğundan dosya uzlaştırma bürosuna gönderilecektir.

Uzlaştırma soruşturma ya da kovuşturma aşamasında sağlandığında şüpheli ya da sanık hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı ya da düşme kararı verilmektedir. Bu durumda, şüpheli ya da sanığın hürriyetinden gözaltı ya da tutuklama gibi tedbirlerle yoksun bırakıldığı süre bakımından tazminat söz konusu olacak mıdır?

5271 Sayılı Kanun'un 144. maddesinde koruma tedbirlerinin uygulanmasından dolayı tazminat isteyemeyecek olanlar düzenleme altına alınmıştır. Maddenin (c) bendinde, uzlaştırma sebebiyle kovuşturmaya yer olmadığına, davanın düşmesine, kamu davasının geçici şekilde durdurulmasına ya da kamu davasının ertelenmesine karar verilenler bakımından tazminatın istenemeyeceği açıkça belirtilmiştir. Maddeye göre, hukuka uygun şekilde gerçekleştirilmiş olan hürriyeti kısıtlayıcı koruma tedbirleri nedeniyle şüpheli ya da sanık tarafından tazminat talep edilmesi mümkün değildir. Ancak bu durumun istisnası vardır. O da hukuka aykırı şekilde bu koruma tedbirlerinin uygulanması halidir. Hukuka aykırı şekilde uygulanan hürriyeti kısıtlayıcı koruma tedbirlerine karşı şüpheli ya da sanığın tazminat talep etme hakkı saklıdır.²³⁰

²³⁰ Soygüt Arslan, 2008, s.161).

5.3.4. Müsadereye Etkisi

Kasten işlenen bir suç nedeniyle iyi niyetli 3. kişilere ait olmayan; suçun işlenmesine özgülenen, suçtan meydana gelen ya da kamu güvenliği, kamu sağlığı, genel ahlak bakımından tehlikeli olmamak kaydıyla suçta kullanılmak üzere hazırlanan eşyanın veya suçun işlenmesiyle elde edilen, suçun konusunu oluşturan, suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatlerle bunların değerlendirilmesi ya da dönüştürülmesi neticesinde ortaya çıkan ekonomik kazançların mülkiyetinin devlete geçirilmesi işlemine müsadere denilmektedir²³¹ Kanunda belirtilen durumlarda belli mal ya da kazançların mülkiyetine mahkeme kararıyla maliklerinden bedelsiz şekilde idare tarafından el konulması olarak uygulanan güvenlik tedbiri, müsadere olarak adlandırılmaktadır.²³²

5237 Sayılı Kanun’a göre müsadere, bir güvenlik tedbiridir. Kanunun 54 ve 55. maddelerinde müsadere kurumu düzenleme altına alınmıştır. Uzlaştırmanın gerçekleştirilmesi durumunda müsadere nasıl uygulanacaktır?

Kanunun 54. maddesinde düzenlenen eşya müsaderesi bakımından kanunda düzenlenen bazı durumlar için mahkûmiyet kararı gerekli değilken bazıları için mahkûmiyet kararı aranmaktadır. Bazı durumlarda suça konu eşyanın bulundurulması başlı başına bir suçtur ve müsadere için mahkûmiyet kararını gerektirmemektedir. Bu eşyanın bulundurulması kanunen yasaklanmıştır. Maddenin 4. fıkrasında belirtilen “Üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım ve satımı suç oluşturan eşya” halinde uzlaştırmanın sağlanıp sağlanamaması önemli değildir. Bu eşyanın kendisi bir suçu teşkil ettiğinden uzlaştırmanın sağlanması nedeniyle mahkûmiyet kararı verilme dahi müsadere edilebilecektir.²³³

²³¹ Öztürk ve Erdem, 2015, s.540

²³² Demirbaş, Timur, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.2018, s.613

²³³ Kaymaz ve Gökcan, 2007, s.209

54/4 maddesi haricinde 54. maddede belirtilen diğer hallerde²³⁴ uzlaştırmamanın sağlanması nedeniyle mahkûmiyet hükmü kurulmaması, müsadereyi engelleyici bir durum oluşturmaktadır. Bu durumda mahkûmiyet hükmü mevcut olmadığından müsadere uygulanmayacaktır. Öncesinde uygulanmış bir müsadere söz konusuysa müsadere konusu eşya iade edilecektir. Uzlaştırmamanın sağlanması durumunda verilen kovuşturmayaya yer olmadığı kararı ile düşme kararı bu kapsamdaki kararlardandır.²³⁵

Uzlaştırma konusu edimin; taksite ya da vadeye bağlanması yahut süreklilik arz etmesi durumlarında verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi ya da hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarında, müsadereye konu eşya bakımından bu süreler dolduktan sonra bir karar verilecektir. Edimin yerine getirilmesi nedeniyle kovuşturmayaya yer olmadığı ya da düşme kararları verilirse müsadere konusu eşya iade edilecektir. Aksi takdirde müsadereye devam olunacaktır.²³⁶

Başka bir ifadeyle Uzlaştırma failin işlediği haksızlık nedeniyle devletle arasındaki ceza ilişkisini ortadan kaldırmakta ise de müsadereye tabi eşyanın tehlikeliliğinden kaynaklanan devletin önleme yetki ve yükümlülüğü ortadan kalkmamaktadır.²³⁷

5.3.5. Zamanaşımı ve Dava Süresine Etkisi

5271 Sayılı Kanun'un 253/21 maddesinde, taraflardan herhangi birine uzlaştırma teklifinin yapıldığı tarihten uzlaştırmamanın sonuçsuz kalmasının uzlaştırmacı tarafından uzlaştırma bürosuna bildirilme tarihine kadar geçen süre boyunca; dava süresi ve zamanaşımı işlemeyecektir. Uzlaştırmamanın sonuçsuz kaldığı hususunun uzlaştırmacı tarafından uzlaştırma bürosuna rapor edildiği tarihten itibaren ise dava süresi ve zamanaşımı yeniden işlemeye başlayacaktır.

²³⁴ (2) Eşyanın ortadan kaldırılması, elden çıkarılması, tüketilmesi ya da müsaderesinin başka şekilde imkânsız kılınması durumunda bu eşyanın değeri kadar para tutarının müsaderesine karar verilmektedir.

(3) Suçta kullanılan eşyanın müsadere edilmesi, işlenen suçla nazaran daha ağır sonuçlar doğuracaksa ve hakkaniyete aykırı olursa müsaderesine hükmedilmeyebilecektir.

(5) Bazı kısımların müsadere edilmesi gerektiğinde, tümüne zarar verilmeksizin bu kısım ayrılabilirse yalnızca bu kısmın müsaderesine karar verilebilecektir.

(6) Birden fazla kişinin paydaş olduğu eşyada yalnızca suçla katılan kişinin payı müsadere edilecektir.

²³⁵ Demirbaş, 2018, s.613

²³⁶ Bıkmaz, 2018, s.152, 153

²³⁷ Talas Serdar, "Uzlaştırma ile Sonuçlanan Soruşturma ve Kovuşturmalarda Müsadere Hükümlerinin Uygulanması Sorunu", *Ceza Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri Sempozyumu*, Rize 18-20 Mayıs 2017, s.93

Uzlaştırma süresi 253/12 maddesine göre 30 gündür. Bu süre, soruşturmanın sürüncemede kalmaması için kanunen öngörülmüştür. Cumhuriyet savcısı, ihtiyaç olması halinde resen ya da talep üzerine bu süreyi 20 gün daha uzatabilecektir. Bu süre içerisinde zamanaşımı durmaktadır.

Uzlaştırma süresince dava süresi işlememelidir. Suçlar bakımından dava açma süreleri genel olarak çok kısa olmamasına rağmen bazı suçlarda oldukça kısa olabilmektedir. Bu nedenle uzlaştırma süresinde dava süresinin işlemesi, soruşturma aşamasını sıkıntıya düşürebilecektir. Örneğin, 5187 Sayılı Basın Kanunu'nun 26/1 maddesine göre; basılmış eserler yoluyla işlenen ya da bu Kanunda öngörülen diğer suçlarda günlük süreli yayınlar bakımından 4 ay, diğer basılmış eserler bakımından ise 6 ay içinde davanın açılması zorunlu tutulmuştur. Dava süresinin uzlaştırma süresinde durmaması halinde bu suçlar bakımından uzlaştırma nedeniyle dava süresi sona erebilecek ve uygulayıcılar zor durumda kalabileceklerdir.

5.3.6. Uzlaştırma Kararına Yönelik Kanun Yolları

5271 Sayılı Kanun'un 253/23 maddesine göre, uzlaştırma sonucunda verilen kararlara karşı bu Kanunda öngörülen kanun yollarına başvurulabilecektir. Bu bağlamda 173. maddeye göre Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğinde, bu kararın taraflara tebliğinden itibaren mağdur ya da suçtan zarar gören 15 gün içinde kararı veren Cumhuriyet savcısının görev yaptığı ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine itiraz edebilecektir. Bu durumda ilgili sulh ceza hâkimliği tarafından; suçun uzlaştırma kapsamında olup olmadığı, uzlaştırmanın usulüne uygun şekilde yapılıp yapılmadığı, edimin hukuka ve ahlaka uygun olup olmadığı ve edimin yerine getirilip getirilmediği incelenecektir. Uzlaştırmanın sağlanması nedeniyle mahkeme tarafından kovuşturma evresinde düşme kararı verilirse bu karara karşı ise mağdur ya da suçtan zarar gören, kararın tebliğinden itibaren 7 gün içinde istinaf yoluna başvurulabilecektir.²³⁸

²³⁸ Soygüt Arslan, 2008, s.162

5.3.7. Uzlaştırmacı Ücreti İle Uzlaştırma Giderleri

Uzlaştırmacı, uzlaştırma süresince ciddi emek ve zaman harcamaktadır. Bu nedenle uzlaştırmacıya bir ücret ödenmesi öngörölmüştür. 5271 Sayılı Kanun'da yapılan 6763 Sayılı Kanun değişikliği ile uzlaştırmacı ücretinin Cumhuriyet savcısı ya da hâkim tarafından takdir edilmesinden vazgeçilmiştir.

6763 Sayılı Kanun değişikliğinden sonra uzlaştırmacı ücreti, Adalet Bakanlığı tarafından belirlenen tarifeye göre ödenecektir. Bu durum, 253/22 maddesinde açıklanmıştır. Yönetmeliğin 36. maddesi de bu yönde düzenlenmiştir.

Yönetmeliğin 36/2 maddesinde, Adalet Bakanlığı tarafından belirlenen tarife de yer alan alt ve üst sınırın belirlenmesinde nelerin dikkate alınabileceği düzenleme altına alınmıştır. Buna göre, uzlaştırmacı ücreti belirlenirken;

- Taraf sayısı
- Uyuşmazlığın kapsamı
- Uyuşmazlığın niteliği
- Uzlaştırmacının becerisi ve gayreti
- Uzlaştırmacının şüpheli ya da sanık ile mağdur ya da suçtan zarar görenin yaşı
- Bu kişilerin eğitimi, sosyal ve ekonomik durumu vs. değerlendirilmelidir.

Yönetmeliğin 36/3 maddesine göre birden fazla uzlaştırmacı görevlendirildiyse, uzlaştırmacı ücreti bu kişilere ayrı ayrı ve eşit şekilde ödenecektir.

Yönetmeliğin 37. maddesine göre uzlaştırmacı ücretinin alt ve üst sınırlar çerçevesinde takdir yetkisi, uzlaştırma bürosundan sorumlu olan Cumhuriyet savcısına aittir. Cumhuriyet savcısı, uzlaştırmacının uzlaştırma raporunu teslim etmesinden sonra makul bir süre içinde uzlaştırmacı ücreti için sarf kararı vermektedir. Böylelikle uzlaştırmacı ücreti ödenmektedir. Uzlaştırmacı ücreti, uzlaştırma raporunun tamamlandığı tarihteki tarifeye göre hesaplanacaktır.

Yönetmeliğin 38/1 maddesine göre uzlaştırmacı tarafından zorunlu yol giderleri dâhil olmak üzere yapılan masraflar, ilgili yılda uygulanan Uzlaştırmacı Asgari Ücret Tarifesinin 8/1-b bendinin (1) numaralı alt bendinde belirlenen miktarın alt sınırını geçmeyecek şekilde ayrıca ödenecektir²³⁹. Uzlaştırma amacıyla gerçekleştirilen masraflar uzlaştırma gideridir.

Yönetmeliğin 38/2-3-4 maddelerinde, uzlaştırmacı ücreti ile diğer uzlaştırma giderlerinin yargılama giderlerinden sayıldığı belirtilmiştir. Bu giderler, uzlaştırma aşamasında ilgili ödenekten karşılanacaktır. Uzlaştırma sağlanırsa bu giderler Devlet Hazinesi üzerinde kalacaktır. Uzlaşma sağlanamazsa yargılama giderlerinin alınması bakımından iki farklı sonuç söz konusudur. Uzlaşma sağlanamamasına rağmen şüpheli ya da sanık hakkında kovuşturmaya yer olmadığı, düşme ya da beraat kararı verilirse; uzlaştırmacı ücreti ile yargılama giderleri kural olarak Devlet Hazinesi üzerinde kalacaktır. Ancak, şüpheli ya da sanık hakkında kamu davası açılmışsa, dava sonucunda mahkûmiyet, güvenlik tedbiri, cezanın ertelenmesi ya da hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarından herhangi biri verilmişse uzlaştırmacı ücreti ile yargılama giderleri şüpheli ya da sanık üzerinde bırakılacaktır²⁴⁰.

Yönetmeliğin 38/5 maddesine göre uzlaştırmacı, emeğinin karşılığı olarak herhangi bir ücret talep etmezse kendisine ödeme yapılmayacaktır. Bu bağlamda, uzlaştırmacının ücret alması zorunlu tutulmamıştır.

²³⁹ 2019 yılı itibarıyla, uzlaştırma sürecinin olumlu sonuçlanması halinde 2-3 kişinin uzlaştırılması durumunda 396-529 TL arası bir ödeme yapılacaktır.

²⁴⁰ 5271 Sayılı Kanun'un 324/5 maddesine göre Türkçe bilmeyen ya da engelli taraflar ya da tanık için görevlendirilen tercümanın giderleri Devlet Hazinesi tarafından karşılanır ve yargılama gideri sayılmaz. (Yerdelen, 2018, s.195).

SONUÇ

Uzlaştırma, sosyal barışın ve adaletin uzayan davalar karşısında hızlı ve masrafı daha az şekilde sonuçlandırılabilmesi için ortaya çıkarılmış olan bir müessesedir. Uzlaştırmada; mağdur, suçtan zarar gören ve fail belli menfaatler karşılığında anlaşarak uyuşmazlığı ve yargılamayı sona erdirmektedirler.

Uzlaştırma, Ceza Muhakemesi Kanunu'nda düzenlenen; ancak etkilerini ve sonuçlarını maddi ceza hukukunda gösteren karma nitelikli bir kurumdur. Bu nedenle derhal uygulama yerine lehe kanun uygulamasının da gerçekleştirilebileceği bir müessesedir. Bu konuda uygulamada yeknesaklık sağlanmaya çalışılmaktadır.

6763 Sayılı Kanun değişikliği ile uzlaştırma kurumunun alanı genişletilmiştir. Bu durum, uygulamada uzlaştırma kurumuna duyulan gereksinimin bir göstergesidir. Çünkü uzlaştırmının uygulanabilmesi için öncelikle uzlaştırma kapsamında bir suçun varlığı aranmaktadır. Uzlaştırma kapsamındaki suçlar ise genel olarak 5271 Sayılı Kanun'un 253. maddesinde düzenleme altına alınmıştır. 6763 Sayılı Kanun ile maddede gerçekleştirilen değişiklikler sonrasında etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar da uzlaştırma kapsamında kalmıştır. Uygulamadaki gereksinime göre uzlaştırmının kapsamı ilerleyen zamanlarda yapılacak değişikliklerle daha da genişletilebilecektir. Örneğin kamu hizmetlerinin özelleştirildiği günümüzde kaçak elektrik kullanılmasına ilişkin karşılıksız yararlanma suçunda muhatap dağıtım şirketlerinin devlet tüzel kişisi olmayıp özel hukuk tüzel kişisi olması sebebiyle elektrik dağıtım şirketleri ile fail arasında dava açılmadan önce uzlaştırılma prosedürünün işletilmesi; bu anlamda karşılıksız yararlanma suçunun da uzlaştırma kapsamına alınması gerektiği kanaatindeyiz

Uzlaştırma, kural olarak soruşturma evresinde gerçekleştirilmelidir. Kanundaki düzenlenişinden de bu durum anlaşılabilmektedir. Soruşturma evresinde uzlaştırma yoluna gidilmemesi, iddianamenin iadesi sebebi olarak 5271 Sayılı Kanun'un 174. maddesinde düzenlenmiştir.

Uzlaştırmaya gidilebilmesi için kamu davası açmaya yetecek şüphenin varlığı aranmaktadır. Bu durumda Cumhuriyet savcısı tarafından dosya uzlaştırma bürosuna gönderilecek ve büro tarafından da bir uzlaştırmacı görevlendirilecektir. Uzlaştırmacı tarafından taraflarla iletişim kurularak uzlaştırma kurumu anlatılır ve uzlaştırmayı taraflar kabul ederse müzakereler gerçekleştirilerek tarafların anlaşması sağlanmaya çalışılır. Uzlaştırmada uzlaştırmacı karar verme konumunda olmadığından taraflar üzerinde baskı kurmaksızın ya da zorlamaksızın tarafların özgür iradeleriyle uzlaşmasını gerçekleştirmeye çalışmaktadır.

Uzlaştırma süreci konusunda uzlaştırma büroları yetkili kılınmıştır. Bu konuda 6763 Sayılı Kanun değişikliğiyle Cumhuriyet savcıları üzerindeki yük hafifletilmiştir. Sürecin başlangıcından neticelenmesine hatta edimin ifasına kadar tüm evrelerde uzlaştırma bürosu gerekli incelemeleri gerçekleştirecektir.

Uzlaştırma süreci, gizlilik ilkesine uygun şekilde yürütülmelidir. Uzlaştırma neticesinde uzlaştırmacı tarafından bu süreci anlatan bir rapor hazırlanmaktadır. Sonrasında ilgili dosya, raporla birlikte uzlaştırma bürosuna teslim edilmektedir. Böylelikle eğer süreç içerisinde bir hukuka aykırılık söz konusu değilse uzlaştırmacının görevi sona ermektedir.

Uzlaştırmada iki ayrı Cumhuriyet savcısı bulunmaktadır. Biri soruştırmayı yürüten Cumhuriyet savcısı, diğeri ise uzlaştırma bürosundan sorumlu Cumhuriyet savcısıdır. İki savcı arasında uyuşmazlık çıkarsa bu durumun ne şekilde çözüleceğine dair kanunda herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Uyuşmazlık halinde uzlaştırma dosyası gereksiz şekilde dolaşabilecek ve bu durum zaman kaybına sebebiyet verebilecektir. Bu nedenle böyle durumlarda Cumhuriyet başsavcılarının olaya müdahale etmesi gerekmektedir. Aynı durum mahkemelerce dosyaların Uzlaştırma bürolarına gönderilmesi halinde de geçerlidir. Mahkemelerin uzlaşma kapsamı dışında bulunan ya da yönetmelik gereği uzlaşma uygulanamayacak hallerde (taraflardan birinin yurt dışında bulunması hakkında yakalama kararı verilmesi ya da taraflardan birinin kamu tüzel kişisi olması vb) dosyayı uzlaştırma bürosuna göndermesi halinde C. Savcısı ile Mahkeme arasında bir uyuşmazlık bulunması halinde nasıl hareket edilmesi gerektiği konusunda mevzuatta açık bir düzenleme yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

Soruşturma aşamasında uzlaşmanın sağlanamaması durumunda iddianameyi soruşturmayı yapan savcının değil de uzlaştırma savcısının düzenlemesi sebebiyle soruşturmada yapılan eksiklikler (delillerin eksik toplanması, eksik soruşturma yapılması vb) söz konusu olduğunda İstinaf ve Yargıtay'dan verilecek olumsuz notların sorumlusu Uzlaştırma Savcısı tutulmaktadır ki ; kanaatimizce soruşturmayı yapan Savcı tarafından davaların açılması halinde böyle bir sorun oluşmayacağından mevzuatın bu yönde düzenlenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Uzlaştırma müessesesi, ilk haliyle 5237 Sayılı Kanun'da da yer almaktayken sonrasında gerçekleştirilen değişikliklerle tamamen 5271 Sayılı Kanunda düzenleme altına alınmıştır. 2006 yılında 5560 Sayılı Kanun ile 2016 yılında ise 6763 Sayılı Kanun ile değişiklikler yapılmıştır. Uzlaştırma konusunda bir de yönetmelik mevcuttur. Ancak buna rağmen gerek uygulayıcıların eski alışkanlıkları ile aynı konuyu farklı şekilde yorumlamaları gerek mevzuatın bazı konularda yoruma fazla açık kapı bırakmış olması sebepleriyle adliyeler arasında farklı uygulamalar ne yazık ki olabilmektedir. Ancak bu durum uzlaştırma kurumunun uygulanması ile zamanla oturacağı kanaatindeyiz.

Uzlaştırma, özellikle suça sürüklenen çocuklar bakımından oldukça elverişli bir kurumdur. Sebebi ise çocukların yargılama süreciyle psikolojik olarak yıpranmalarının önüne geçilmesi ve suçla yüzleşme sağlanarak yeniden işleme eğilimleri mevcutsa bu durumun ortadan kaldırılmasıdır.

Her ne kadar 6763 Sayılı değişiklikle suça sürüklenen çocuklar bakımından uzlaştırmanın kapsamı genişletilse de bu kapsam daha da genişletilebilecektir.

Uzlaşmanın sağlıklı sonuçlanabilmesi için olay anında ve sıcaklığına etkileri devam etmekteyken uzlaştırma teklif etmek yerine; tarafların daha sağlıklı düşünebilmeleri için bir bekleme, soğuma süresinin geçmesi gerektiği konusu tereddütsüz olması gereken bir konudur. Nitekim mevzuatımıza göre bu süre 30 gündür. Ancak bu sürenin tutuklu işlerde istisna tutulması gerektiğini düşünmekteyiz. Başka bir ifadeyle örneğin TCK 141/1 maddesinde düzenlenen basit hırsızlık suçundan suçüstü yakalanan ve kaçak yollarla ülkeye girdiği anlaşılan bir yabancının, serbest kalması halinde bir daha yakalanamayacağı, kimlik tespiti ile adresinin bulunmasının zorlaşacağı anlaşıldığı için tutuklandığını düşünelim.

Olayın suçüstü olması ve tüm delillerin toplanması sebebiyle şüpheli hakkında kamu davası açılmasını gerektirir yeterli şüphenin varlığı bulunmakta olup suçun uzlaştırmaya tabi olmasından dolayı da 30 gün geçmeden dosya tutuklu iş olarak uzlaştırma bürosuna gönderildiğinde, dosya 30 gün geçmediği için uzlaştırmacıya atanamamaktadır.

Tutuklu işlerde kişinin özgürlüğünden yoksun bulunması sebebiyle kanaatimizce vakit kaybetmeksizin uzlaştırma işlemlerine başlanması ve tarafların uzlaşamaması halinde ise bir an önce iddianamesinin düzenlenerek kişinin yargılanmasının başlaması gerektiğini düşünmekteyiz. Aksi takdirde dosyanın büroya geldikten sonra 30 günlük sürenin dolmasının beklenmesi ve ardından kişinin tutukluluğunun gözden geçirilmesi için Sulh Ceza Hakimliği ile yazışmalar yapılması, kararın beklenmesi ve sonrasında tutukluluk halinin devamına karar verilmesi halinde; ancak uzlaştırmacıya dosyanın atanması sonucunu doğurmaktadır ki bu durumda şüpheli uzlaştırma işlemlerine başlanmaksızın cezaevinde adeta cezaya dönüşen bir şekilde işlemsiz vakit doldurmakta olup bu durum ise bir anlamda tutukluluğun cezaya dönüşmesi sonucunu doğurmaktadır. Ayrıca uzlaşmanın temel ilkelerinden olan tarafların gönüllülük esasına dayalı ve özgür iradeleriyle uzlaşmasını zorlaştıran, adeta kişiye cezaevinden çıkmak için uzlaşmaktan başka bir çıkar yolu bırakmayan bir hale dönüştüğü kanaatindeyiz.

Uzlaştırma sürecinde temel görev uzlaştırmacıya aittir. Tarafların psikolojik ve kişisel durumlarını yeterince inceleyerek onları uzlaşmaya yönlendirmek, orta yolu bulmak ve uyuşmazlığı sonuçlandırmak uzlaştırmacının elindedir. Bu bağlamda uzlaştırmacının yeterli hukuki bilgisinin yanında insan psikoloji ve iletişim konularında da yeterli donanıma sahip olması gerekmektedir. Aksi takdirde uzlaştırmacının sağlanamama ihtimali söz konusu olacaktır.

Uzlaştırmacı olmak, eğitimler ve sınavlarla bir uzmanlık alanı haline getirilmiştir. Uzlaştırmacı olabilmek için öncesinde ve sonrasında eğitimler verilmektedir. Eğitimler sonrasında ise uzlaştırmacı olmak isteyenler sınava tabi tutulmakta ve başarılı olanlar uzlaştırmacı olabilmektedir. Bu kişiler uzlaştırmacı siciline kaydedilmektedirler.

6284 sayılı Kanun kapsamında, aile mahkemesinden tedbir kararı alan şiddet mağduru şahıslarla ilgili olarak bu yasanın Uygulamasına dair Yönetmelik 35/3 maddesinde “...kararların alınması ve yerine getirilmesi aşamasında mağdur ve fail arasında uzlaşma önerilemez” şeklindeki düzenlemenin daha açık ve uygulanabilir bir hale getirilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Uygulama yönetmeliğindeki sınırlayıcı bu durum, yasa da mevcut bulunan uzlaştırmaya ilişkin bir hakkın yönetmelikle olumsuz anlamda genişletildiği başka bir ifadeyle yönetmeliğin bu halinin uygulanması durumunda aile mahkemelerinden alınan tedbir kararlarının çok kolay bir şekilde ve salt beyana dayanarak alınması sebebiyle özellikle boşanma sürecindeki insanların sürekli tedbir kararlarının uzatılması talepleri de göz önüne alındığında tedbirin yerine getirilmesi aşamasının sürekli uzamasına ve uzlaştırma işlemlerine de bir türlü geçilememesi ile dosyanın sürüncemede kalması sonucuna yol açacağı kanaatindeyiz.

Uzlaştırma müessesesi, 2005 yılından bu yana Türk Hukukunda var olmasına rağmen kanaatimizce uygulamada beklenen düzeyde tanınırlığa sahip değildir. Bu nedenle kamuoyu ve uygulayıcılar, uzlaştırma konusunda bilgilendirilmelidir. Bu konuyla alakalı olarak gerekli tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri gerçekleştirilmeli, seminerler vs. düzenlenmelidir. Uzlaştırma müessesesinin uygulanabilirlik düzeyindeki gelişme hem toplumsal barış hem de yargının iş yükü açısından oldukça gerekli ve önemlidir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Antalya, Gökhan. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1*. İstanbul: Legal Kitabevi, 2018
- Ataç, Asiye Selcen. “Alman Ceza Hukuk Sisteminde Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri”, *Ceza Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri Sempozyumu*. Rize, 18-20 Mayıs 2017, ss. 13-29
- Canpolat, Can ve Sabuncuoğlu, Zeyyat. *Onarıcı Adalet- Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma İletişim ve Müzakere Teknikleri- Örnek Sorular*. İstanbul: Legal Yayıncılık, 2017
- Centel, Nur ve Zafer, Hamide. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınevi, 2018
- Ceza Uyuşmazlıklarında Uzlaşma El Kitabı*. Ankara: Adalet Bakanlığı, 2009
- Çetintürk, Ekrem. *Onarıcı Adalet Ve Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2017
- Demir, Şamil. “Müzakere”, Mustafa Serdar Özbek, Orhan Cüni ve Merve Özcan (Ed.). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Eğitim Kitabı* içinde. Ankara: Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı Yayını, 2018, ss.143-181.
- Demirbaş, Timur. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018
- Donay, Süheyl. *Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi*. 1. Bası. İstanbul: Beta Yayınevi, 2009
- Epözdemir, Rezan. *Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2017
- Erdem, Mustafa Ruhan, Eser, Ferda ve Özşahinli, Pakize Pelin. *100 Soruda Uzlaştırma*. 2. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017
- Gökçen Ahmet, Balcı Murat, Alşahin M.Emin ve Çakır Kerim. *Ceza Muhakemesi Hukuku I*, 2. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2017,
- Hakeri, Hakan. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. 14. Baskı. Ankara: Adalet Yayınevi, 2018
- Halıcı, Ali ve Toprak, Musa. *Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk*. Ankara: TBB Yayınları, 2016
- İpek, Ali İhsan ve Parlak Engin. *Mevzuatta Yapılan En Son Değişiklikler İle Ceza Muhakemesinde Uzlaşma*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2011.

- İpek, Ali İhsan ve Parlak Engin. *İçtihatlarla Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2009.
- Kaymaz, Seydi ve Gökcan, Hasan Tahsin. *Uzlaşma Ve Ön Ödeme*. 2. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007
- Kunter, Nurullah, Yenisey, Feridun ve Nuhoğlu, Ayşe. *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınevi, 2010
- Nuhoğlu, Ayşe. “Türk Hukuk Mevzuatında Uzlaştırma Kurumunun Gelişimi ve Uzlaşmaya Tabi Suçlar”, *Ceza Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri Sempozyumu*, Rize 18-20 Mayıs 2017, ss.65-74
- Özbek, Mustafa Serdar. *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü*. 4. Baskı. Ankara: Yetkin Yayınları, 2016
- Özbek, Mustafa Serdar. “Onarıcı Adalet”, Mustafa Serdar Özbek, Orhan Cüni ve Merve Özcan (Ed.). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Eğitim Kitabı* içinde. Ankara: Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı Yayını, 2018, ss. 3-16.
- Özbek, Mustafa Serdar. “Soruşturma Evresinde Uzlaştırma Usulü” Mustafa Serdar Özbek, Orhan Cüni ve Merve Özcan (Ed.). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Eğitim Kitabı* içinde. Ankara: Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı Yayını, 2018, ss. 63-129.
- Özbek, Veli Özer. “Önödeme”, *Ceza Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri Sempozyumu*, Rize 18-20 Mayıs 2017, s. 75-88
- Özgenç, Nuri Berkay. *Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Uzlaşma*. İstanbul: Legal Kitabevi, 2015
- Öztürk, Bahri ve Erdem, Mustafa Ruhan. *Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*. 12. Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2008
- Öztürk, Bahri ve Erdem, Mustafa Ruhan. *Uygulamalı Ceza Hukuku*. 15. Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2015
- Öztürk, Bahri. Tezcan, Durmuş. Erdem, Mustafa Ruhan. Sırma Gezer, Özge. Saygılar Kırıt, Yasemin F. Alan Akcan, Esra. Özaydın, Özdem. Erden Tütüncü, Efser. Altınok Villemin, Derya ve Tok, Mehmet Can. *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*. 12. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018
- Parlar, Ali ve Hatipoğlu, Muzaffer. *Ceza Muhakemesi Kanunu Yorumu*. 2. Cilt. Ankara, 2008
- Pekcanıtez, Hakan, Atalay, Oğuz ve Özekes, Muhammet. *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2018

- Sezer, Ahmet. *Öğreti Ve Uygulamada Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2010
- Sokullu, Füsün. *Viktimoloji*. İstanbul: Beta Yayınevi, 2008
- Soygüt Arslan, Mualla Buket. *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*. İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2008
- Şahin, Cumhur. *Ceza Muhakemesi Hukuku Gazi Şerhi*. 1. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005
- Talas, Serdar. “Uzlaştırma İle Sonuçlanan Soruşturma ve Kovuşturmalarda Müsadere Hükümlerinin Uygulanması Sorunu” *Ceza Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri Sempozyumu*, Rize 18-20 Mayıs 2017, ss.89-99
- Tanrıver, Süha. *Makalelerim*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım, 2006
- Toroslu, Nevzat ve Feyzioğlu, Metin. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. 18. Baskı. Ankara: Savaş Yayınevi, 2018
- Yayla, Mustafa. “İngiliz Ceza Hukuk Sisteminde Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri”, *Ceza Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri Sempozyumu*, Rize 18-20 Mayıs 2017, ss. 31-50
- Yenisey, Feridun ve Nuhoglu, Ayşe. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Güncellenmiş 6. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018
- Yerdelen, Erdal. “Uzlaştırmanın Esasları ve Benzer Kurumlardan Farkları”, Mustafa Serdar Özbek, Orhan Cüni ve Merve Özcan (Ed.). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Eğitim Kitabı* içinde. Ankara: Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı Yayını, 2018, ss.19-43.
- Yerdelen, Erdal. “Uzlaştırmanın Şartları”, Mustafa Serdar Özbek, Orhan Cüni ve Merve Özcan (Ed.). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Eğitim Kitabı* içinde. Ankara: Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı Yayını, 2018, ss. 47-59.
- Yerdelen, Erdal. “Kovuşturma Evresinde Uzlaştırma Usulü” Mustafa Serdar Özbek, Orhan Cüni ve Merve Özcan (Ed.). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Eğitim Kitabı* içinde. Ankara: Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı Yayını, 2018, ss. 133-139.
- Yerdelen, Erdal. “Soruşturma ve Kovuşturma Evresinde Uzlaştırmanın Hukuki Sonuçları”. Mustafa Serdar Özbek, Orhan Cüni ve Merve Özcan (Ed.). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Eğitim Kitabı* içinde. Ankara: Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı Yayını, 2018, ss.185-197.
- Yurtcan, Erdener. *CMK Şerhi*. 8. Baskı. İstanbul: Beta Yayınevi, 2017

Sürekli Yayınlar

- Akça, Çağatay. Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yollarından Arabuluculuk ve Uzlaştırma. *Hukuk Gündemi Dergisi*. 1, 2009, 25-36.
- Alan Akcan, Esra. Ceza Hukukunda Mağdurun Korunmasına Yönelik Düzenlemeler. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Özel Sayı 2014, s. 3949-3997 (Basım Yılı: 2015) Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ'e Armağan. s.3949-3997
- Aydın, Murat. 6763 Sayılı Kanun İle Getirilen Uzlaşma Kurumunun Uygulanması. *Terazi Hukuk Dergisi*. 12.126, 2017, 69-77.
- Bayraktar, Köksal, Faal Nedamet. *İÜHF Mecmuası*. 33.3-4, 1968, 120-154.
- Çiftçioğlu, Cengiz Topel. Onarıcı Adalet Sistemine Dair Genel Bir İnceleme. *İstanbul Kültür Üniversitesi Fasikül Dergisi*. 2015,66.
- Çolak, Haluk Yeni Türk Ceza Kanunu Ve Ceza Muhakemesi Kanunu'nda Cezai Uyuşmazlıkların Alternatif Çözüm Yolu Olarak; Uzlaşma (Mediation). *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. 63, 2006. 127-145.
- Ekici Şahin, Meral ve Yemenici, Kürşat. 6763 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler Işığında Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma. *ERÜHFD*. XIII.1, 2018, 445-507.
- Eriş, Ali Uğur. Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Ve Uzlaştırma Eğitimi. *TBB Dergisi*. 137, 2018, 241-271.
- Feyzioğlu, Metin. Uzlaştırma Teklifi ve Taraflara Bildirilmesi. *Uğur Alacakaptan'a Armağan*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 207. I, 2008, 331-337.
- Gökalp, Özge Tuğçe. Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*. 5.1, 2013, 21-30.
- Gökcan, Hasan Tahsin. Avusturya Ceza Hukukunda Mahkeme Dışı Uyuşmazlık Çözüm (Diversiyon) Yöntemleri, Uzlaşma. *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi*. Özel Sayı 1.,2010
- Hekimoğlu, Fahrettin. Fransa'da Hukuki Danışmanlık Ve Arabuluculuk Uygulaması. *Ankara Barosu Dergisi*. 2, 2002, 33-38.
- İçer, Zafer. Ceza Muhakemesinde Uzlaştırmacının Özellikleri ve Uyması Gereken Etik İlkeler. *Legal Hukuk Dergisi*. 16.182, 2018, 695-715.
- Ketizmen, Muammer. Uzlaşmanın Sirayet Etmezliği İlkesinin Sonucu Olarak Mağdurun Yargılanacak Kişiyi Seçebilme Yetkisi. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*. 2.1, 2012, 1-10.

- Nuhoğlu, Ayşe. Uzlaşma Bakımından Şikâyetle Bağlı Suçlar. *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi (Uzlaşma)*.Özel Sayı 1, 2010, 86- 92.
- Özbek, Mustafa. Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaştırma. *AÜHFD*. 54.3,2005, 289-321.
- Özbek, Mustafa. Ceza Muhakemesi Kanununda Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Mağdur Fail Uzlaştırmasının Usul ve Esasları. *AÜHFD*. 56.4, 2007, 123-205.
- Özgenç, Nuri Berkay. Türk Hukukunda Suça Sürüklenen ve Suç Mağduru Çocuklarda Uzlaşma. *Legal Hukuk Dergisi*. 13.145, 2015, 39-84.
- Şahin, Cumhur. Ceza Muhakemesinde Uzlaşma. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 6, 1998, 221-297.
- Tanrıver, Süha. Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Çözüm Yolları Ve Özellikle Arabuluculuk. *TBB Dergisi*. 64, 2006, 151-177.
- TBMM Adalet Komisyonu Tutanak Dergisi. 1. 2016. 26.
- Uğur, Hüsamettin. Suça Sürüklenen Ve Suç Mağduru Çocuklarda Uzlaştırma. *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*. 43, 2010, 123-144.

Diğer Yayınlar

- Balcı Demirel, Nezihe. “Türk Ceza Ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma”, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi SBE, 2012
- Bıkmaz, Raif. “Ceza Muhakemesinde Alternatif Uyuşmazlık Çözümü Olarak Uzlaştırma Kurumu”. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi SBE,2018
- Gümüşel, Ebru. “Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu”, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE, 2007
- Kaya, Mehmet. “Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma”, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Çankaya Üniversitesi SBE, 2016
- Köse, Serkan. “Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma Kurumu” *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Çankaya Üniversitesi SBE, 2012

Memiş Kartal, Pınar. “Adil Yargılanma Hakkının Unsuru Olarak Masumiyet Karinesi”
Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Galatasaray Üniversitesi SBE, 2003

Özgenç, Nuri. Berkay. “Türk Hukukunda Ve Mukayeseli Hukukta Uzlaşma”.
Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE, 2013

Parlak, Engin. “Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma”. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.
Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi SBE, 2006

Yavuz, Can. Karşılaştırmalı Hukuk Işığında Türk Ceza Yargılamasında Uzlaşma
Kurumu. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Niğde: Niğde Üniversitesi SBE, 2014

<http://www.hukukiyardim.gov.tr/sayfalar/ceza.htm> (20 Kasım 2018).

<http://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/gorevlerimiz> (04 Mart 2019).